

**DE IMAGINUM, SIGNORUM ET IDEARUM COMPOSITIONE AD OMNIA
INVENTIONUM, DISPOSITIONUM ET MEMORIAE GENERA LIBRI TRES**

**Ad illustrem et generosiss.
IOAN. HAINRICUM HAINCELLIUM
Elcoviae Dominum.
CREDITE ET INTELLIGETIS.**

**FRANCOFURTI
Apud ioan. Wechelum et Petrum Fischerum Consortes
1591**

NOBILISSIMO ILLUSTRIQUE D. HEINRICO EINCELLIO ELCOVIAE DOMINO

IORDANUS BRUNUS NOLANUS S.

Nobilissimae tuae indolis specimen, vivacissima ingenii sublimitas, exactaeque generositas humanitatis me, illustris Domine Enceli, provocavit, compulit et adduxit ut in perenne eius qua te complector observantiae testimonium hanc de praecipuis ingenii mei foeturis unam iamdiu conceptam, atque retentam, tibi parerem. Propositum est "de imaginum, signorum et idearum compositione" principale, "propter universalis inventionis, dispositionis et memoriae finem". Heic si quod propono, perquiro, contrecto, evenit ut etiam adsequar, comprehendam atque teneam ita ut negotium sit facile quo non possit esse facilius, sit breve quo non potest esse compendiosius, sit sufficiens quo vix possit esse (vel credi saltem) sufficientius et in genere isto dignius, rem sane minime vulgarem adsequuntus esse videbor. Idea, imaginatio, adsimulatio, configuratio, designatio, notatio est universum Dei, naturae et rationis opus, et penes istorum analogiam est ut divinam actionem admirabiliter natura referat, naturae subinde operationem humanum (quasi et altiora praetentans) aemuletur ingenium. Quis non videt quam paucis usque adeo multa natura faciat elementis? Id vero nemo est qui nesciat inde fieri, quod quattuor eadem varie adsituet, ordinet, componat, moveat, applicet, subque variis formata figurataque signis de profundo potentiae ad actus promoveat sublimitatem. At, per Deum immortalem, quid homini numeratione facilius esse potest? Primo quod sit unum, duo, tria, quatuor; secundo quod unum non sit duo, duo non sint tria, tria non sint quatuor; tertio quod unum et duo sint tria, quod unum et tria sint quatuor: hoc facere est facere omnia, hoc dicere est dicere omnia, hoc imaginari, significare et retinere, omnia facit obiecta apprehendisse, apprehensa intellexisse, intellecta meminisse. Haec tota lux magis est praesens, clara et exposita nostrae intelligentiae, quam externis lux solis exposita possit esse oculis; haec enim oritur et occidit, neque quoties ad eam convertimur adest, altera vero non minus nobis praesens est quam ipsi nobis, tam praesens est nostrae menti, ut et ipsa sit mens. Vis interea dicam quare tam pauci sciunt et apprehendunt? Cur (inquam) adeousque nobis praesens tanto caelo existimatur a nobis esse remotum? Quia oculus videt alia, se non videt. At quis est ille oculus, qui ita videt alia ut et se videat? Ille qui in se videt omnia, quique est omnia idem. Illi sublimi ratione similes essemus, si nostrae speciei substantiam cernere possemus; ut noster oculus se ipsum cerneret, mens nostra se complecteretur ipsam. Tunc ut possibile esset intelligere omnia, non esset etiam difficile omnia facere. Atqui compositorum corporeorumque hoc non patitur natura; eius enim substantia in motu et quantitate versatur, etiam si per se neque mobilis neque quanta sit. Hinc quemadmodum non nosmet ipsos in profundo et individuo quodam consistentes, sed nostri quaedam externa de superficie possumus (colorem scilicet atque figuram) accidentia et oculi ipsius similitudinem in speculo videre; ita etiam neque intellectus noster se ipsum in se ipso et res ipsas omnes in se ipsis, sed in exteriori quadam specie, simulacro, imagine, figura, signo. Hoc est quod ab Aristotele relatum ab antiquis prius fuit expressum, et a neotericorum paucis capitur: 'intelligere nostrum (id est operationes nostri intellectus) aut est phantasia aut non sine phantasia', rursus: 'non intelligimus, nisi phantasmata speculemur'. Hoc est quod non in simplicitate quadam, statu et unitate, sed in compositione, collatione, terminorum pluralitate, mediante discursu atque reflexione comprehendimus. Quod si tale est nostrum ingenium, talia nimirum eiusdem esse oportet opera, ut scilicet inquirens, inveniens, iudicans, disponens, reminiscens non extra speculum divagetur, non absque imaginibus agitetur. Heic si per naturam speculum tersum subiiciatur atque planum, nec non per artem in horizonte ratiocinii lux canonum vigeat et splendeat, illico iuxta elargitam facultatem ex imaginibus rerum claris atque perspicuis in prospectum venientibus ad summam in multiplici genere actus felicitatem dirigemur illam, quae homini maxime quatenus homo est adpropriatur.

Ad huius ergo doctrinae complementum tres compilavi libros. In quorum primo habentur generalia ea, quae versantur circa diversa significandi genera; conditiones item variae, quibus subiecta parantur ac disponuntur, et imagines imprimuntur et appinguntur, sunt explicitae; atria diversorum generum atque campos aedificare tum docemus, tum aedificata damus; in iis tandem omnia sunt quae dici, sciri et imaginari possunt; omnes ibi artes, linguae, opera, signa. In secundo imagines duodecim principum, qui rerum omnium secundi medii (sub uno optimo maximo ineffabili infigurabili) sunt effectores, significatores, elargitores; quidque eorum singulis adsistat, circumstet, adiaceat, inhaereat et insit ad tantum exploramus usum, ut grammaticis grammaticum, poetis, oratoribus, physicis, astrologis, divinis, mechanicis, theoreticis, tandem omnibus omnimodum se praebeat. Ubi neminem praetereat velim me non nugis synonymizando tractare et logodaedalorum (cum illa sensus inopia) copiam; diversae quippe voces quae grammatico oculo perspectae synonymae sunt, eae nobis alia atque alia vel saltem aliter atque aliter significant, sicut dominus, possessor, herus, non sunt idem ignorantiae, servo et equo; quoniam in curia philosophiae non ulla possunt esse synonyma, praeterquam si velimus grammaticales internumerare in hoc seculo philosophos, quibus eximum decus est vocum proprietate contempta, stylum concinnando psittacorum simiarumque in morem, Ciceronem in scientiarum professione aemulari, verbicula graeca latinis intermiscendo linguarum peritiam inter alia nundinari; quos omnes hisce ex unguis notos potius inter bruta computamus animalia, utpote quibus multum humani desit ratiocinii, quam inter homines meliore titulo dignos quam arrogantis sciolique grammatici. In tertio vero libro imagines obicio triginta sigillorum, quorum species et explicationes alias edidi. Horum multa viri disciplinati et ingenii acumine natura

donati sola poterunt attenta lectione comperire; heic quippe non Oedipum requiro vel Tiresiam. Omnia vero modisque omnibus fortasse intelliget nullus, nisi vel sic forsitan crediderit. Nullus tamen a lectione frustrabitur, nisi caecus. Vale, et eum qui te observat ama.

DE COMPOSITIONE IMAGINUM LIBER

AD ILLUSTRUM IO. HAINRICUM HAINCELLIUM ELCOVIAE DOMINUM.

SECTIO I

CAPUT I

De luce, radio et speculo.

Ens in tria capita distributum intelligitur, metaphysicum, physicum et logicum universaliter dictum; ut tria sunt omnium principia, Deus, natura atque ars; et tres sunt effectus, divinus, naturalis, artificialis.

Omne agens proposito et non necessitate quadam constitutum speciem rei efficiendae ut praeconciat oportet. Quae sane species ante naturalia appellatur "idea", in naturalibus "forma" sive "vestigium idearum", in postnaturalibus "ratio" seu "intentio", quae in primam atque secundam distinguitur, quam nos aliquando "idearum umbram" consuevimus appellare.

Ideae sunt causa rerum ante res, idearum vestigia sunt ipsae res seu quae in rebus, idearum umbrae sunt ab ipsis rebus seu post res, quae tanto minori ratione esse dicuntur quam res ipse quae a naturae gremio proficiscuntur, quanto res ipsae quam mens, idea atque principium effectivum, supernaturale, substantificum, superessentiale.

Distinguuntur ergo entia in ea quae sunt seu res, et in haec quae eorum quae sunt seu signa vel indicationes, quae distinctio fere eadem est atque quae vulgo circumfertur, in substantiam et accidens.

Nos in proposito haudquaquam de rebus, sed de rerum significativis methodum instituimus, in quibus sane virtutem rerum omnium producendarum sitam esse facile comperietur iis, qui vel mediocriter naturae undique conclamantis et rerum species describentis vocem atque characteres contemplabuntur. Quandoquidem non tantum ad rei producendae specificationem materia conferre videtur, quantum idea atque forma. In eo enim principio omnia conveniunt unumque sunt, in hoc vero atque per hoc omnia per genera atque species suosque tandem numeros distribuuntur. Quod patet ex eo quod idem omnino nutrimentum in cane fit substantia canis et semen, in homine hominis, in simia simiae, propter praesentem ideam, quam non a rebus separatam, sed rebus ipsis coniunctissimam esse deprehendimus. Sic nos omnia sive primae sive mediae sive proximae materiae rationem habentia in actu inventivae vel memorativae facultatis et applicationis iuxta assumptae rei significandae conditionem specificamus, invertimus, accommodamus, ut ex omnibus omnia eliciantur, omnia omnibus significantur, et in omnibus omnia contemlemur; et ut uno verbo colligam, omnia per applicationem se habeant ut unum, et unum per informabilitatem se habeat ut omnia; veluti per subsequentis artificii praxin melius et aptius insinuabitur.

Rursus ergo velut a capite incipientes dicimus circa materiam atque species, postquam supranaturaliter unum ens infinitum, intensive totum ubique atque totaliter in immenso repertum intelleximus, unum item extensive infinitum universum, quod in partibus aliis atque aliis, alibi atque alibi corporaliter est perspicuum, ante oculos obiecimur; rursusque species substantiae atque ea quae realiter in substantia reperiuntur accidentia; sequitur ordo mundi rationalis, qui est ad similitudinem naturalis cuius est umbra, qui est imago divini cuius est vestigium.

CAPUT II

De iis quae ad speculum et in speculo.

Actum praesentis considerationis proponimus in universo iuxta tertiam significationem, quod est veluti speculum quoddam vivens, in quo est imago rerum naturalium et umbra divinarum.

Hoc sane speculum concipit ideam tanquam causam rerum, sicut imago rei faciendae in mente efficientis imbut efficientis rationem. Concipit formam tanquam rem ipsam, nempe speciem; tota enim rei substantia ad hanc refertur, licet physice non sine materia consistat, si in atrio Peripatetico contineamur, aliter si cum physicis materiam rerum omnium substantiam intelligentibus, quae de sinu propriisque visceribus formas educat, veluti mater propriam prolem vicissitudinibus quibusdam emittit, parturit, concipit item atque recondit. Concipit imaginem tanquam rei ipsius effectum a rei quodammodo superficie emanantem, et potentiam cognoscitivam informantem primum quidem sensitiva, subinde vero rationali luce. Hic generaliter loquentibus rerum sunt imagines atque figurae tanquam propria in sede, ubi servantur, conduntur, postquam alibi fuerint tanquam a fontibus productae atque propagatae. Quarum nomina licet vulgo confundantur, et etiam interdum a sapientioribus indiscrete usurpentur, neque in omni proposito conveniens sit rigorem in ipsa dictione constituere, ubi rerum certa atque evidentior est significatio; tamen in praesentiarum, quod et in libro "De umbris idearum" fecimus, non iniuria repetendum ducimus esse, nempe uti distinguamus haec nomina: 1. ideam, 2. vestigium, 3. umbram, 4. notam, 5. characterem, 6. signum, 7. sigillum, 8. indicium, 9. figuram, 10. similitudinem, 11. proportionem, 12. imaginem.

Primo enim idea proprie dicitur forma ante res et metaphysicum quiddam, nempe species ipsa mundi et eorum quae in mundo sunt supersubstantialis, cui tanto convenit verius esse quam mundo physice constituto, quanto istis naturalibus et realiter existentibus, physico nempe mundo, verius conveniet esse quam mundi similitudini, quae internis numeris in sensibus inscribitur. Sicut enim nostrae intentiones habent originem a rebus naturalibus, quibus non existentibus et ipsae non essent, velut nullo existente corpore nulla esset umbra; ita res ipsae naturales, mundus nempe physicus nequaquam esse posset, si metaphysicus ille, nempe idea portans omnia, ex actu mentis et voluntatis divinae se ipsam communicantis non praeexisteret.

Post ideam ergo sequitur mundus physicus, quem idearum vestigium appellamus cum Zoroastre, ubi essentiae formarum nomen sibi peculiariter usurpat.

Tertio succedit mundus rationalis, nempe rerum universitas in intentione, qui speciebus a physicis rebus abstractis coalescit, et propter minorem entitatis rationem plus ab ideali veritate distat quam vestigium, et ideo iure optimo umbrae notione concipitur; et eius universitatis partes nomine specierum et generum logicaliter significantum circumferuntur. Itaque cum subtilius philosophantibus et proprie loquentibus haec tria nomina, "idea", "forma" et "species", tribus admodum differentibus significatis attribuimus.

CAPUT III

Variorum notaminum rationes.

Mox in hoc tertio genere consistentibus convenit ulterius distincte aliorum nominum notiones usurpare, ut nota dicatur omne illud quod quomodocunque ex prima vel secunda, proxima vel remota, immediata vel mediata ratione aliquid demonstrat.

"Character" quod certo linearum tractu vel punctorum situatione aliquid significat, sicut elementa.

"Signum" est quodammodo genus ad omnia quae significant, sive ut idea sive ut vestigium sive ut umbra sive aliter.

"Sigillum" (quod "signi" quoddam diminutivum est) signi partem notabiliorum vel signum contractius acceptum significat, sicut solo capite vel sola manu hominem vel hominis operationem significamus.

"Indicium", sicut et "signum" et "sigillum", est cuius munus non tam est repraesentare, significare, quam ostendere, sicut index non rem quam indicat per se significat vel notat, sed ad eius tantum intuitum seu obtutum invitat vel appellat.

"Figura" differt ab omnibus praecedentibus, quia ideae vestigia et umbrae sunt, tum relata ad intrinsecum tum ad extrinsecum rerum, figura vero ad extrinsecum tantum.

"Nota", "character", "signum", "sigillum" et "indicium" dici possunt tum lineae, tum puncta, tum omnia quae spacium non concludunt, figura vero est quam spacium concludere oportet.

"Similitudo" vero differt ab omnibus praedictis, quia eorum non est necessario eadem species; quandoquidem significatur homo literis et characteribus tanquam signis, indiciis, notis, non tanquam simili, simile vero erit pictura vel statua vel species per sensum accepta et in phantasia reservata.

"Proportio" differt a "similitudine", quia haec perpetuo inter duos terminos esse intelligitur, ut sicut A est litera, ita B est, vel mulus est similis equo; illa vero inter quatuor vel plures vel saltem tres terminos perpetuo intelligitur, ut sicut est alpha inter Graecos, ita est A inter Latinos, ubi sunt quatuor termini: 1. alpha, 2. Graecus, 3. A, 4. Latinus. Proportio vero saltem inter tres terminos conspicua est, ut sicut se habent duo ad quatuor, ita [quatuor] se habent octo ad sexdecim (hic sunt quatuor termini: 2. 4. 8. 16), vel sicut se habet duo ad quatuor, ita quatuor ad octo, ubi sunt tres termini: duo, quatuor, octo.

Imago tandem differt a similitudine, quia maiorem quandam energiam, emphaasin et universalitatem complectitur; plus enim est esse ad imaginem, quam ad similitudinem. Imago enim plus accedit ad univocationem, quam similitudo. Similia enim differunt non solum quae in eodem genere, sed et quae extra genus. Sicut et artificium simile dicitur quodammodo artifici, non tamen ad eius imaginem vel in eius imagine dicitur, nisi vel in proximo genere vel in eadem sit specie.

CAPUT IV

Omne notamen ad atrium sensus et ad tribunal visus revocandum.

In arte hac omnia sub nomine imaginis solent usurpari, sive notae sive signa sive indicia sive commodius et aliter proprius nominantur, quod propria ratione non carere diligentius rem ipsam perpendentibus apparebit. Omnia enim quomodocunque significant et repraesentent, ad speciem sensu comprehensibilem revocantur et reducuntur, et omnium specierum sensibilibus genera ad visibiles, nempe vivacissimas et efficacissimas species, demum contrahantur; visus enim spiritualissimus sensuum universorum est. Quod facile apparebit, quando gradus quibus isti ad obiecta propria referuntur examinabimus. Tactus enim, tum internis tum externis organis, tum haerentia tum penetrantia concipit, gustus haerentia tantum, olfactus eminentius positorum spiritus a corpore diffusos, auditus longe remotiora, visus vero semotissima promptissime comprehendit; et ideo hoc sensu apprehensa animo facilius revocamus et efficacius retinemus quam aliis, et per huius sensus obiecta aliorum tum sensuum tum quarumcumque appetentium et cognoscentium facultatum obiecta significamus, sicut visibilibus litteris omnia describimus et aperimus.

CAPUT V

De imaginum momento physico, mathematico, logico, iuxta universas modorum istorum acceptiones.

Conferunt imagines, sigilla et characteres ad agendam, percipiendum et significandum tum physice, tum mathematice, tum logice. Naturae enim comparatum est per praesentem seu inexistentem ideam ac formam ex indefinita materia definitam educere speciem; indefinita inquam materia non prima in proposito sed proxima, quale est commune nutrimentum, quod in certae speciei substantiam atque semen convertitur. Mathematice subinde simulacra, imagines et characteres ad multa producenda atque comparanda conducunt, cum observatum sit triplicem esse mundum, archetypum, physicum et umbratilem, ut at primo detur per medium descensus ad tertium, et a tertio per medium ascensus ad primum, sicut a sole descendimus ad aspectum lucis lunae, astris et aeri communicatae, et ab hac ad lucem umbratilem, seu ut in speculo, non obstante quod et a sole immediate in speculum valeat immitti, et a speculo ad solem directo et immediato tractu retorqueri. Ita animus sensusque noster species atque favores quosdam immediate a superno mundo sibi procurat, comparat et recipit, quosdam vero per medium rerum naturalium atque sensibilibium. Quae omnia, sive uno sive alio modo sint, non nisi certis signis, archetypis, gestibus et, ut aiunt, sacramentis comparamus et assequimur.

Itaque formae, simulacra, signacula vehicula sunt et vincula veluti quaedam, quibus favores rerum superiorum inferioribus tum emanant, procedunt, immittuntur, tum concipiuntur, continentur, servantur. Mitto de his specialius recensere, ne plus quam par est a proposito videar evagari.

Unum tamen in memoria revocari volo, quod planetae similes facies in rebus subiectis et informandis Magorum consilio atque ipsa praxi exquirere videntur. Idem Cabalistarum doctrina confirmat et exemplum Mosis, qui interdum, veluti necessitate quadam coactus, ad Cereris atque Iovis favorem comparandum, vitulum aureum erexit, ad Martis item temperandam simul atque Saturni violentiam, aeneum serpentem adorandum obiecit; et multa alia videre est, quae occulta atque velata in eius tum operibus tum dictis esse perhibentur.

Similis ratio est in iis quae de Prometheo referuntur, qui luteo figmento lucem atque ignem, id est scientiam et artes, ad humanae vitae emolumentum dicitur Iovi suffuratus, eque caelo ad terras eduxisse; ubi simulacri virtutem, deorum favorem seu super ministerium quodammodo rapientem atque subripientem intelligunt, propter nescio quam superiorum formarum cum inferiori materia compertam expertam simul atque occultam analogiam; unde imaginibus et similitudinibus quibusdam veluti illecta descendunt seseque communicant.

Adde quemadmodum sicut species omnis ab altera specie imagine quadam atque figura discernitur, ita et species cum specie eodem concurrat, convenit, immittitur, immiscetur. In omnibus autem his situs, dispositio et figuratio quadam aptata constitutio praefertur, sicut cylindri species ex crystallo formam iridis recipit et in oppositum parietem appingit, speculum concavum solis atque lunae radios in unum centrum veluti colligens eorundem virtutem participat efficacius, conoidali figura efformatum foramen rerum quae circum fiunt et moventur species in tenebris fingit. Tanti momenti est figura.

Accedunt caelestium effectus potentissimi considerandi, qui in cardinibus orientis, occidentis et meridiei virtutem, principium et perfectionem concipere censentur. Hinc ea quae de solstitialibus, aequinoctialibus, mediae diei mediaeque noctis punctis, in quibus se circuli maiores intersecant, astrologi et omnis generis divini summopere commendant. Unde cruces illae, illae in quadriviis excantationes et invocationes, illa item tempora quibus luna vel sol vel certus planeta in quatuor angulorum coeuntium synodo constituitur.

Hinc hisce figuris muniuntur, ut se defendant ab adversis, contraria propellant, favores sibi concilient rerum assistentium et superiorum, et alia.

Hoc quod physice fieri videmus, nec divine contemni; ita, sicut paulo ante innuimus, etiam rationaliter ad mentis, intellectus, rationis atque sensus demum informationem facere videntur; unde veritate, etsi non certa scientia, et aperta ratione coactus dicit Aristoteles: oportet scire volentem phantasmata speculari, intelligere item aut phantasiam esse aut phantasiare quiddam. Ideoque non sine formis quibusdam seu figuris, quae per sensus externos ab obiectis sensibilibus concipiuntur et in interioribus collocantur atque digeruntur, operationem aliquam naturae nostrae convenientem perficere posse cognoscimus.

Multa sunt quae ad subsequentis differentiae elucidationem ex proxime dictis, quasi inductive concludendo et topice applicando possemus adducere, nisi superciliosorum quorundam cum perniciose ignorantia censuram formidarem.

Illud tamen tantummodo melioribus ingeniis significatum esse volumus, quod multiplex est vis in propositorum principiorum luce et vegeto quodam sale. Rursum et in his quae ex huiusmodi principii leviter atque sobrius et quasi non pro eorum latitudine concludere et inferre videmur, utpote qui ab ampliori quam par sit universali ad particulare descendimus, regula dialectica obsistente, quae a proximo genere, non autem a remoto atque primo, particularem scientiam, definitionemque ex propria differentia praecipit assumere.

Sed bene intelligenti pauca. Reliquum est ut ad ea quae in proposito signorum atque imaginum specificandarum adducere necessarium est, quae non ad omnes modo potentiae cognoscitivae operationes pertinere, et non modicum emolumenti adferre videbuntur, verum et ad alias quas non nominamus operationes nihilominus, quod applicatione, intentione conceptioneque perfacili solertius ingenium assequetur.

CAPUT VI

De distinctione imaginum et signorum.

Imagines atque signa alia sunt sensibilibium, alia intelligibilium; quaedam substantiarum, quaedam accidentium, quaedam magnitudinis, quaedam virtutis, quaedam numeri, actionis, passionis, potentiae, actus, cognitionis, appetitus, habitudinis seu relationis, dantis, accipientis, habentis, loci, temporis, oppositionis, contrarietatis,

intentionis dictionisque, et eorum quae ad isthaec reducuntur. Adde principiorum, mediorum, instrumentorum, differentiarum, concordantiae, comparationum secundum maius, minus, aequale, superius, inferius, consors.

Imagines rursus, ut signa, aliae sunt in rebus, aliae in intentione, aliae in voce, aliae in graphica delineatione; aliae inquam (ut ad duo haec capita reducatur) rerum, aliae verborum seu vocum articulatarum.

CAPUT VII

De imaginibus rerum.

Rerum non modo imagines, sed formas, virtutes, ipsam denique substantiam eo quo participabiles communicabilesque sunt modo consequimur ex his quae in nobis praeexistunt. Sic ex notis ignota comparamus, secundum argumentationem et discursum. Ex praehabitis et praeconceptis ea quibus caremus et quae appetimus assequimur. Sic nemo colligit, nisi qui seminaverit, et nihil habenti nihil dabitur. Ex comparatis ergo imaginibus seu praeapparatis tum alias imagines, tum ea quorum sunt imagines atque simulacra persequimur, compositione, ut certis definitis paucisque elementis innumerabilia coalescunt elementata, transmutatione, sicut iuxta aliam viam ex igne vel aqua vel aere penes duarum differentiarum gradus corporum species in actum producuntur omnium, sicut transfiguratione ex eadem cera quascunque possumus educere figuras, sicut item separatione ex eodem chaos rerum innumerabilium species emigrant, sicut compositione quatuor ex contrariis varie graduatis omnia constituuntur. Principia igitur quaedam praeesse oportet atque semina, unde infinita imaginum seu imaginandorum copia profisciscatur.

CAPUT VIII

De modis quibus variae fiunt figurationes et indicationes.

Figuramus ergo aliquid et describimus ad externum oculum seu ad internum:

I. Ex eo quod singulare est in eo et propriam facit differentiam, sicut serpentem ex spirali tractu seu lineae ductu, Arietem ex suo modo incurvis cornibus, Geminos ex duabus comparibus lineis adnexis, Leonem ex celebri cauda, Cancrum ex chelis; uti caelestium signorum characteres ab Aegyptiis primum ordinatos habent astrologi.

II. Ex ratione gestus, sicut amorem duabus figuris vel characteribus vel lineis se invicem complectentibus, odium ab invicem aversis, disiunctis et divulsis, quae et similia excantatores et malefici et in eodem genere medici solent observare, et non modicum ad rerum efficaciam faciunt, sicut simplicia quaedam purgativa, si sursum evulsis ramis seu frondibus capiantur, virtutem expellendi per superiora concipiunt, si vero contra, per inferiora, ut sumus experti.

III. A simplici instituto ad intentionem significandam profundamus tum visibilium tum invisibilium specierum, ad quod genus stemmata, insignia et certa hominum vel numinum sigilla referuntur, quae non ex ratione quadam vel etymologia vel natura, sed ex simplici demanant institutionis decreto.

IV. Ex constituto, quod aliud ab instituto intelligimus, nempe ex eo quod rem, negotium vel historiam quandam consequitur; sicut per olivam significamus pacem, non quia vis vel significatio pacis in oliva sit per se, sed ab eo quod in mentem revocamus apologum, quo Atheniensibus Neptunus ad usum belli equum e terra tridente percussa dono dederit, quibus Minerva tellure hasta propria percussa olivam communicavit, quae in pacis archetypum, saltem ex eo quod contra signum belli distinguebatur, devoluta est.

V. Ex similitudine fortunae seu vitae; unde prophetae ex iudicio, non ex furore, per ordinem unius imperii vel sacerdotii vel reipublicae, quae aliis seclis floruit, alterius consimiliter constitutae reipublicae vel imperii fortunam quasi propriis ordinibus examinant et maiori ex parte divinant. Sed in istis interdum fortuna unius plurium fortunarum imagines comprehendit, sicut Romana fortuna Babyloniorum et Persarum et Graecorum regnorum non solum comprehendit conditionem, sed excellit; rerum item publicarum et summorum sacerdotum moderamina atque pompas longo antecellit intervallo. In omnibus vero imago generalissima et propriissima est constitutio humanae vitae, quia omnia habent debile exordium, adolentiam, consistentiam, declinationem et interitum. Sed horum quaedam sic sunt comparata, ut simul nata vel in ipsa adolentia moriantur et dissipentur, quaedam aetatis omnis spacia compleant, quaedam in quarundam specierum similitudinem brevibus annorum spaciis omnes aetatis compleant partes, quaedam vero longioribus, sicut et canes citius senescunt quam equi, equi quam homines, homines quam cervi.

VI. Ex analogia analogatum, sicut ex motu rerum inferiorum tanquam ex effectibus rerum superiorum et invisibilium, et ex motu rerum superiorum tanquam ex causis rerum inferiorum motum significatum accipimus; e substantiis inquam sensibilibus intelligibiles.

VII. Ex concretis abstractum, sicut ex quali qualitatem, ut ex albo albedinem; et e contra ex abstracto concretum, sicut ex albedine album concipimus.

VIII. Ex relativo correlativum, sicut ex domino adiecto servum esse comprehendimus, vel ex servo existente dominum. Cuius relationis seu comparationis virtute parvo lapillo gigantem possumus appingere, quando homo ad unius muscae magnitudinem pluribus hominibus ad multarum formicarum molem assistentibus associatur.

IX. Ab eisdem effectibus vel similibus similibus causarum vel earundem rationem habemus.

X. Ab antecedentibus, sicut a nubibus ab austro consurgentibus et a gallinis in pulvere se obvertentibus pluviam praesagimus.

XI. A concomitantibus, sicut a flamma ignem accensum.

XII. A consequentibus, sicut a terra madefacta pluviam.

XIII. Ab adiacentibus, sicut acum, calamum et muscam in sutore, scriptore et cadavere sensum melius commoventibus, et sagittam in sagittario intuemur.

XIV. A composito sensibili divisum non sensibile, sicut ab animali animam.

XV. A diviso perspicuo compositum non perspicuum, sicut ex melle ex ista, aceto ab illa parte, oxymellis speciem comparamus.

XVI. A coniunctis adiunctum, sicut aegrum ex lecto in quo accumbet, infirmum ex medico adsistente cognoscimus.

XVII. Ex tempore contemporaneum, sicut ex uva et fructibus autumnum, ex porcidio hyemem seu mensem. Item:

XVIII. Ex instrumento artificem, sicut astrologum ex astrolabio in manu vel sphaera, rusticum ex ligone, aratro.

XIX. Ex insigni insignitum, sicut ex clavi Ianum, ex falce Saturnum, ex ense Martem.

XX. Ex peculiari actione agentem vel passione patientem, quemadmodum raptatum curribus cadaver post currum unius ducis in Hectoris memoriam nos adducit, et implicitum nodum ense recidens in Alexandri, qui Gordiani involucrum ita expedit.

XXI. Ex locato locum, sicut ex Romano Romam, ex Italo Italiam; et contra ex loco locatum, sicut ex arca thesaurum, ex dolio vinum, per se non consistentem.

XXII. Ex actione item sensibili insensibilem effectum, sicut ex adultero cum adultera adulterium, ex occidente hominem homicidium.

XXIII. Ex parte totum, sicut ex rota currum, ex quatuor vel quinque hominibus simul, populum.

XXIV. Ex toto partem, sicut ex caeco oculorum infirmitatem.

XXV. Ex proportionali compropotionale, veluti ex figulo lutum contractante et rotam invertente divinum arbitrium et praedestinationem, et gubernationem rerum sub uno principe per patremfamilias notum.

XXVI. Per subiectum rei vel proprietatem rei susceptivum rem ipsam proprietatemve assequimur, sicut ex homine quem cognovimus iustum iuste iudicantem occursum habemus eius sententiae: iustus iudicabit populum, ex homine simplici nihil formidante et securo eius sententiae occursum habemus quae est: qui ambulat simpliciter ambulat confidenter.

XXVII. Ex potente dicere, sententiam, sicut ex eo qui solet propinare quaeremus occursum eius sententiae: qui sitit veniat ad me et bibat.

XXVIII. Ex denominante denominatum et e contra, sicut ex viro forti fortitudinem, ex muliere musica musicam scientiam.

XXIX. Item ex hieroglyphico suum denotatum, qualibus exemplis liber integer est inscriptus, ut ex lancibus iustitiam, ex vulpe astutiam, ex asinino capite ignorantiam.

XXX. Ex effectum causam et ex causa effectum, ut ex re ingeniose facta ingenium et ex architectore architectum, et e converso.

XXXI. Item ex allusione quadam illud ad quod fit allusio, sicut ex vetula inter duas adolescentulas atque pulchras eclipsin et telluris positionem inter solem et lunam.

XXXII. Ex contrario contrarium, quemadmodum ironice ex stulti memoria et inepti vel vilis, quem pro occasione volumus esse sapientem, solertem et magnanimum, in memoriam oppositorum vel contemplationem admovemur, sicut et natura ex contrariis melius exuscitat contraria et per antiperistasin frequentius operatur.

Aliae sunt rationes, quibus res quaedam per res alias figurantur et significantur, quae sane rationes ad ista tanquam capita prima vel ad horum quasdam contractiore numero reducuntur. Quarum formas vel sigillatim vel complexe concipientibus, id est vel sub virtute unius vel plurium vel duorum modorum, innumerabiles accidet invenire imaginum et similitudinum differentias.

CAPUT IX

Aliae quaedam effigiandi et imagines deducendi rationes continentur in iis quae ex aratio Chaldaea habet in Mnemosynes nostrae templo.

Arcanas, Aegypte, notas divumque hominumque Colloquio celebres quondam sacrata tulisti, Quae duce natura sancte meliusque notari Sensa valent, vario quam sensu atque ordine nostrum. Hisce antiqua manent signis mysteria prompta Ut numeris natura suis sese explicat, hisce Coram oculosque hominum venere oracula divum. Ergo ubi stat propria res significanda figura, Pro curru currus, proque igne admittitur ignis; At cum per sese non visile plasma notatur, Accedat melior sensus, solertia maior. II. Dissimilem nunc rem simili pro voce notabis Sensibilis rei; nam vitis vitam, equus aequum In mentem revocat. III. Diversa integraque parte Duntaxat prima. Integrum ex iis conligere unum Praecipiant, veluti si notus Presbyter est Dans, Significat praedans, Asinus quoque tradet Asilum. Aser adest Asiae capite adsimilatus habendae, Ab simili cauda. IV. Nunc totum parte notatur Marmoreum mihi nempe caput Capitolia monstrat. V. Accola dat patriam, quia cum dedit angelus Anglum, Mox patriam visus totam notat ipse Britannus. Membrorum gestus habitusque, toga atque cucullus Designat Turcam, Hebraeum, monachumque Arabemque. Quod quoque consequitur proprium dat et adpropriatum; Blasphemum abscissa quoniam vult lingua notari. Praevia commonstrant interdum signa futurum, Sensile ceu facinus damnandum, concomitante Sensibili socium, saltum saltantis ob actum. Sunt etiam certis data certa insignia rebus, Ut clavi Ianum, Mavortemque ense legamus. Dein proprium referet data circumstantia tempus. Floribus Aprilis, Autumnus sordidus uvis, Venit Hyems nivibus, Aestas armatur aristis, Donat habens habitum, Rex regnum, Dives opum vim, Invidus invidiam, legem Legista. Genusque In specie legitur, velut interdum ex bove brutum. Porgit agens notum, quod non daret actio per se; Invidus invidiam, stuprum actu clarus adulter.

Olim Graecorum docuit solertia verbis Adscribenda aptis rerum simulacra figuris, Quo dein parta tenens non impediatur agendo; Quae quosdam incaute minus adsentire Latinos Vidimus, ut tota rerum ratione carebant. Stantia mi circum variat data nomina simplex Compositum faciet quidquid concepta figura, Personam, verbum, casum, numerumque genusque.

CAPUT X

De imaginibus verborum seu vocum et dictionum.

Quod vero ad vocum et verborum imagines attinet, neminem latet ut veluti verba atque voces figuram obtinent nullam, ita nec etiam per se ac veluti propriis indicatoriis rerum sensibilibus formis explicantur, quae proprie non in genere imaginum, sed notarum atque signorum continentur; nihilominus tamen et nominis illius rationem adducimus, quod scilicet hic non dicuntur imagines ex ratione rerum significatarum, sed potius ex ipsarum significantium conditione. Neque etenim scripturae partes et dictiones ipsas similibus quibus in papyro delineamus signis commode per imaginaria media possumus explicare, nisi rerum sensibilibus formas, quae imagines sunt earum quae in natura vel per artem consistunt et oculis obiiciuntur, vivaciores assumamus; ideoque imagines non ad ea quae in proposito significant, sed ad ea ex quibus significant collatae nuncupantur. Ut enim sit, perpetuo tales oportet praconceptas et destinatas esse species, quales ita horum possunt esse signa, ut et illorum simpliciter vel composite susceptorum simulacra consistant.

Quidam ad scripturae complementum commentum sunt organa quaedam atque instrumenta, vel naturalium interdum quasdam rerum species, quae ad characterum figuram propius accedere videbantur, uti sphaera characterem O, scala vel circino A, columna I, inter duas furcas suspenso M, vel in tripode significabant, et certis relationibus et constitutionibus syllabam unam vel alteram hac ratione aliis adiectis constituentes, dictionem secundum partem vel secundum totum meliori qua poterant sorte sibi delineabant.

Hisce addebantur post notam simplicis nominis casuum, generum et numerorum differentiae ex contactu vel motu vel notatione membrorum, ut ex capite rectum, ex ceteris membris obliquos casus, ut ex dextera dativum, ex genitalibus genitivum, ex ore vocativum, ex sinistra ablativum, ex foemina foemininum genus, ex geminatis agentibus vel instrumentis plurale; ex statu, innixione, genuflexione, sessione, ad hanc vel illam partem conversione, hoc vel illo animali adsistente, ex casu, fractione, succensione, turbatione, casus, modi et tempora et alia huiusce generis designabantur.

Mihi sic hanc artem prioribus annis accedit ad magis speciales differentias atrectare, non promptum rati opus ex antiquorum ea institutione, quae a similitudine capitis vel caudae, a nota unius nominis forma ad alterius nominis formam promovebantur. Similitudine enim capitis asinus ad asyli figurationem conducebat, generans ad Genesis, parturiens ad Paralipomenon; similitudine caudae templum ad contemplationis, similitudine corporis speculum ad speculationis; compositione partium diversatum caro, nix, fex conflat dictionem carnifex, sicut cuidam granum, vitis, pirus significabat grande vituperium. Huc spectant alia, quae quia nobis minime usui sunt, praetermissa volumus esse, ut transumptione accepta, divisione, mutilatione, etymologia, interpretatione; quae licet utilia et plerisque sufficientissima inventa sunt, maiori tamen exercitatione ad promptum demum opus indigere videntur, quam quae ut a nobis proponantur digna existimentur.

Satius autem, plenius et ad multorum usum frugalius aliam quae in sequentibus habebitur inibimus rationem, cui similem et qua meliorem aliam adduci quandoque posse impossibile iudicamus, quando ex paucioribus imaginibus confusior et minus distincta operatio, ex pluribus vero magis vanus labor et exercitatio, ex aliis minus accommodatis ad quodlibet ingenium atque sensum progredierentur; et in horum virtute plures (quas in libro "De triginta sigillis" explicavimus) artes effectualiter comprehenduntur.

Sed priusquam ad imaginum catholicarum explicationem veniamus, de eorum ratione, quae illas formant, vivificant, continent et advehunt, aliqua proferamus.

CAPUT XI

Conditiones, quibus imagines subiecto obiectoque melius adhaerent, in templo sic expressimus Mnemosynes.

Det serie segetem culto solertia campo, Perlegat internus proprio quoque ut ordine sensus, Aequata pulsent aciem mensura oculorum; Nam nimium lato exporrectum corpore visum Disperdit, porro captu contracta locorum Tamquam ulnis complexa tuis sunt pervia votis.

Exiguus circum populus dat membra gigantis, Ventilabrum ventum, clypeus muscam atque cadaver. Ianitor haec varius vivacia reddit in ipso Vestibulo, et species nullo robusta colore est Abiicienda, tuo ne praesens esto labori, Nec velut e longo ductu concepta sed haerens, Ne tibi farrago specierum sede in eadem Conglomerata nimis perplexaque concipiatur, Quo misere a fine intenti frustreris avarus.

Humana intra omnes species est optima, nempe haec Instrumenta capit quaecumque et ad omnia nata est, Seu peragenda sient seu sint capienda, ferenda; Nam non viventi praestant viventia multo, et Simpliciter vivo omni vitae praeditus actu.

Inde cave haud scribens ne quando scribere credas, Interdum species vanescit iacta in inane, Credita naturae tanquam credatur et arti. Sint membris apposta loci aio membra locati, Sit caput ad postem, tangat manus una columnam, Sicque ensis circum rutilus quatiatur, ut istam Utque illam in partem strepat istud, decidat illud.

Adiectum tibi quod talem succurrit in usum Lumine cuncta velut comprehendito sollicitus, ne Subiecta absolvas a campi margine quicquam.

Non immota oculis eadem praesentia sunt, At vero efficiant, turbent, patiantur eantque.

Praedita consimili cautus fuge plura figura, Sintque habitus, vultus, gestus varii variorum. Quod si eadem prorsus venit adponenda figura, Non iisdem currat numeris unoque colore; Hanc variet structura loci, situatio iuncti, Multiplici adsistens varium pro conditione.

CAPUT XII

De luce imaginum vehiculo.

Est quidem lux iuxta profundius contemplantium sententiam primo substantia quaedam, quinimmo et ut primam rerum substantiam ipsam earum quae in natura sunt Moses introduxit, quando primogenitam appellavit, ubi creaturarum species distinguens (quae nonde genere accidentium, sed substantiae capiuntur) non modo eam substantiam accepit, sed etiam primam a cuius esse caeterae substantiae species tanquam accidentia concipiuntur. Primo enim tum in volumine Mosis illo, tum et Mercurii Pymandro, post suppositam umbram ingentem illam atque privationis tenebras, dixit Deus: fiat lux.

Inde ex lucis atque tenebrarum, tanquam formae atque materiae, concursu variis pro gradibus atque mensuris consistentium in rerum compositione variarum usque adeo multarum specierum numerus, in quibus ubi plus lucis, ubi plus umbrae concipitur, processerunt. Isti quidem lux substantia quaedam per se invisibilis, per immensum diffusa, partibusque omnibus insita; quae commixtione tenebrarum atque associatione compositioneque certa in lucem sensibilem demigrat. Unde temere quidam non distinguunt inter lucem primogenitam atque solem, inter simplicem videlicet substantiam atque compositam illam, inter opus inquam primae atque quartae diei.

Hac luce, quae substantia quaedam spiritualis est, et nullo lucente sole vel igne vel obiecto extrinsecus sensuum nostrorum potentiam informante donata est anima, non solum nostra, sed etiam universa per immensum se diffundens. Haec inquam est quae absentium species sensibus internis visibiliter ingerit, qua et somniantes videmus species atque figuras rerum sensibilibus accipimus, quae etiamsi, ut aiunt Peripatetici, sint formae in potentia sensus interioris reservatae, postquam a sensibus externis fuerint introductae, nihilo tamen minus nemo est qui negare valeat, visibilitatem illam atque praesentiam a seminibus quibusdam lucis non tantum acceptis, quantum innatis animalique spiritui insitis, emanare et esse. Stante etiam quod sole recedente et extrinseco omni illuminatore radios secum et radiorum efficaciam asportat et ab horizonte veluti contrahit, nec talia in hemisphaerio relinquit vestigia, quae si essent, levius impressa remanerent et iuxta leviolem et fluxilem quandam conditionem, sicuti de caloris vestigiis experimur. Porro clarissime constat, animo a sensuum externorum actu feriente, sicut in somniis, ita rerum visibilibus species obiectas inclarescere, ut cum somniet, omnino se interdum somniare non existimet, et veluti verius quam ab externa, a luce quadam informatur interna.

CAPUT XIII

De subiecto imaginum.

Haec sane informatio et imaginum rerum visibilibus impressio non ita fieri convincitur, ut et ea quae in aliis materiis (nempe in corporum superficiebus) practicatur, ubi maiores corpus maius, minores vero minus patiuntur. In multa quippe tabula vel papyro imagines multas, in ampliore magnas depingimus et characteres inscribimus. Atqui hic individua quaedam substantia est, quae eadem tum rerum multarum figuras atque characteres concipit, tum et magnarum. Quemadmodum pupillae centro sylvam rerum uno intuitu totam individuo concipimus, et suam cuiusque molem ex individuo specillo contrahimus atque iudicamus, non minus animae potentia illa interior et quodammodo spiritualior, quae species istas recipit et componit, in spiritu phantastico consistens, individuum quiddam esse censenda est de genere lucis, ita ut eadem sit lux, illuminatum et actus rei sensibilis atque formae, differens ab externo visu, qui per alienam lucem informatur, quia simul ipsa lux est atque videns, proportionaliter atque solis lumen a lumine lunae distinguitur; haec enim tanquam ab extrinseco, ille tanquam a proprio visibilis est. Tandem differt oculi visus a visu interni spiritus, quemadmodum speculum videns a speculo non vidente, sed tantum repraesentante speculum se ipso illuminatum et informatum, quodque simul lux est et speculum, et in quo obiectum sensibile cum subiecto sensibili sunt unum.

Hic est mundus quidam et sinus quodammodo inexplebilis formarum et specierum, qui non solum species rerum externe conceptarum continet secundum earundem magnitudinem atque numerum, sed etiam virtute imaginationis magnitudini magnitudinem, numero numerum apponit. Rursumque sicut ex paucis elementis natura innumerabiles species componuntur et coalescunt, ita et opere istius intrinseci efficientis non solum specierum naturalium formae in isto amplissimo sinu reservantur, verum quoque ad innumerabilium imaginum multiplicationem improporcionabiliter concipiendarum multiplicari poterunt, sicut ubi ex homine et cervo, homine et equo et ave, centauros alatos, alata animalia rationalia confingimus, et consimili mixtione ex innumerabilibus infinita possumus educere, amplius quam ex numeratis elementis multarum linguarum dictiones combinatione et varia coordinatione componuntur.

CAPUT XIV

De effectore imaginum.

Ex hisce manifestum est potentiam istam imaginum esse effectricem, vel qua anima imaginum est effectrix. Ad cuius rei propositum Synesii Platonici sententiam in medium afferamus, qui de potestate phantasiae spiritusque phantastici ita disserit: in vigilia docior est homo, somniantem vero Deus ipse sui participem facit, quod assumimus ad vitae phantasticae asservandam dignitatem. Si enim ipsum Deum per se inspicere donum beatum est, nimirum per phantasiam percipere antiquioris propriaeque inspectionis est munus; haec enim sensus est sensuum, quoniam phantasticus ipse spiritus sensorium est communissimum primumque animae corpus, et hoc quidem latet agitque intus, praecipuum animalis habet et velut arcem (circa enim universam ipsum capitis fabricam natura construxit), auditus autem et visus non sunt sensus, sed sensus instrumenta communi administrantia sensui, et quasi quidam

animalis ianitores et ostiarii forinsecus occurrentia sensibilia (quibus pulsantur externa sensoria) domino indicantes. Intimus interea sensus in cunctis suis partibus est integer; toto namque spiritu audit, toto videt, unde aliis alia distribuit, et quasi a centro ad amplitudinem circumferentiae innumeras uno eiaculans lineas inde tanquam ex communi radice exeuntes, et in quod tanquam radicem reducuntur. Hoc appellat primum animae vehiculum, medium inter temporalia et aeterna, quo plurimum vivimus, spiritus scilicet phantasticus; unum individuum omnia quae sensus sunt facit et recipit.

CAPUT XV

De horreo specierum et ianuis illius.

Eas iste quas colligit, amplectitur et componit species ita digerit, ut quasi ex eisdem excogitabilia quaedam educat vel abstrahat, et in horreum retentivae facultatis (nisi et ipse retentiva sit facultas) introducat, immittat et inserat et confirmet. Cuius horrei claves, ianitores seu ianuae sunt affectuum genera, quae ab irascibili et concupiscentibili, amore et odio, timore et spe, laetitia et tristitia et admirationis speciebus definiuntur, de quibus latius in libro "De umbris idearum" explicavimus. Unde patet ratio qua quaedam vel pluries meditata vel ante oculos cognitionis obiecta ab huiusmodi horrei seu Mnemosynes sacratae triclinii incolatu procul arcentur, quaedam vero aperta quasi ianua declivi atque prono itinere vel nolentia dilabuntur et excipiuntur.

CAPUT XVI

De firmatoribus imaginum.

Quemadmodum formae naturales non sine materia consistunt neque sine aliquo subiecto describuntur (omnis enim in compositionem veniens materiam atque magnitudinem exquirat), rursumque compositum omne est in loco, sensus igitur sive externi sive interni facultate figuras minime sine certo subiecto vero vel imaginario, et composita tum realia tum phantasiata non nisi certis in locis atque receptaculis inspiciuntur, quorum conditiones, quoad substantiam, magnitudinem, qualitatem, figuram, lucem, situm, relationem, ordinem quo capiuntur, intervalla quibus discernuntur, numeros quibus distribuuntur, adiecta quibus vegetiora fiunt, animae quibus vivificantur, in aliis huius generis pertractationibus tum ab aliis tum copiosius a nobis insinuatum est. Nunc illud tantum expressius urgebimus, quod ex analogia quadam a regulis, quibus efficacius sensus externus visus ad visibilia externa dirigitur, ad eas quibus sensus internus, nempe phantastica illa facultas ad phantasiabiles species eadem uti ferme cognitione contendit; pro quo ex perspectivis huiusmodi inferius aphorismos alios quidem ex conditione visus, alios ex conditione visibilis, alios ex conditione medii seu spacii, alios ex conditione radii resarcimus.

CAPUT XVII

Aphorismi ex conditione visus, visibilis, medii et loci.

Visus cum alius sit simplex, alius compositus, alius rectus, alius obliquus, in imaginationis seu phantasiae actu tanto securior est visio, quanto simplicior similitudinis apprehendendae fit intuitio. Laborat enim quodammodo spiritus atque sensus internus, et confusione quadam obnoxius facile efficitur, ubi reflexa duplicique specie rem visibilem deprehendit. Visus item rectus visum obliquum, nempe visivus radius ad visibile perpendiculariter iactus visibili radio ad visibile non perpendiculariter iacto maxime et manifestissime praestat.

Item simplex visus prima eius similitudine uniuscuiusque veritatem rei deprehendit, a qua species visibilis ad oculum recto tramite contendit. Item rectus visus obliquo fortior est, unde in actu phantasiandi specierum tum loci, tum receptaculi imaginum, tum ipsius imaginis operae pretium est tamquam a directe et diametraliter opposito intuitionem factam experiri; ut etiam visibile obiectum non oblique, sed directe a potentia cognoscitrice deprehendatur, et visibilis species quasi suo facilique itinere pergat et visualis radii virtute contrahatur.

Rursum quemadmodum in externa visione inter visum atque visibile medium quoddam intermediare necesse est spacium, quia sensibile supra sensum positum quemcunque non sentitur, nimis etiam remotum longo extenuatur et extinguitur intervallo; ita et phantasiabilis species a phantasiae oculo neque longius seposita neque nimis cominus admota intelligatur; necesse enim est visibile visui attiguum immediatumque non esse.

Obiecta quae visum movent, tum internum, tum etiam externum, tum sigillatim, tum magis una concurrentia ex his plura vel omnia, sunt lux omnium visibilium primo, quae tum per se visibilis est, tum per quam alia visibilia sunt; subinde colores, qui propria sunt visus obiecta; post haec magnitudo seu multitudo, figura et motus, quae sensibilia sunt communia, et quorum est rerum similitudines vegetantiores efficere. Magis enim apprehenduntur hae species, et de suis sedibus coram prospectu sensus tum interni tum externi vivacius enitescunt, si figura, magnitudine et motu exagitationeque quadam afficiantur.

Quod ad medium attinet, notant perspectivi ut ipsum dissimile occurrens obliquos radios visuales effringat, quorum perpendiculararem inveniunt esse fortissimum, caeteros vero quanto perpendiculari viciniore, tanto fortiores.

Quod ad locum attinet, species convexi radios iniectos diffuentes, species concavi confluentes, species plani media quadam ratione se habentes iniectas species reddit, quemadmodum in omnibus percipiendi rationibus facile est perspicuum, et experimur imagines in angulis incavisque susceptaculis melius immitti et retineri. Aliae sunt

perspectivorum regulae, ex quibus suo modo licet canones ad praesens propositum multiplicare, sed istae sunt quae sufficiunt et tantum hoc requirunt, ut pro modulo analogiae, quae est a sensu externo ad internum, proposito applicentur. Et haec de prima parte istius contemplationis adduxisse sufficiat.

SECTIO II

CAPUT I

De locis, ordine, chaos, coordinatione, compositione, complemento et distinctione specierum.

Quemadmodum in superioribus est ostensum, imagines atque species, de quibus praesens est intentio atque speculatio, in materia omnino consistunt et comperiuntur, quam informant. Quodque geminis ex hisce principiis est conflatum, neque intelligi neque imaginari potest sine loco. Iccirco sicut in ordine rerum constituendarum (sive principium illae habeant sive non) prius spacium quoddam atque receptaculum esse oportet, hinc in quo recipiantur, capiantur, subindeque quidam uniuscuiusque terminus, limes atque finis, quo alia ab aliis secernantur divisisque regionibus consistant, moxque etiam figurarum differentia, qua vultus varietate natura triumphet atque gaudeat efficiens omnia quasi a centro materiae figuras explicans, tum quasi in superficie illius figurata colorans; in hac universali consideratione definito certoque incedentibus ordine prius de locis specierum commemorasse oportebit.

CAPUT II

De locis specierum.

Quemadmodum praedicamentum "ubi" in subalterna, specialissima et individua aliorum praedicamentorum more distinguitur, ita in proposito ab ordine quodam veluti naturae designantis et artis inventa et inquisita explicantis progredientes, prius cognoscimus unum quoddam immensum et interminatum obiectum, tum spacium atque receptaculum, tum corpus in eo receptaculo atque spacio, tum specierum ex tali materia coalescentium multitudinem. Proinde in infinito ex innumerabilibus unum finitae nostrae sensitivae potentiae obiectum spacium agnoscimus caelum, quod vulgus vertigine diurni motus et visibilium stellarum specie terminatum apprehendit, et relinquimus illi caelorum distinctiones illas atque numeros et eorundem in varias sphaeras singulorum distributionem, elementalium item regionum scalam atque terminos, et globi istius ex terra et aqua tanquam duobus elementis in magna compositione praedominantibus taliter effigurati universales partes. Descendimus ad peculiaris communiaque loca, in quibus operatio sensus externi pedisequa sensus interni cooperationem adiuvat; et ad id distinctio nobis triginta communium locorum succurrat oportet, quominus eorum defectu vel eorum multiplicatione turbemur, tamquam paucioribus veluti cruribus claudicantes, vel pluribus quam par sit adiectis occupati.

CAPUT III

Forma atrii.

Atrium ergo quadrangulare efformatum intelligatur, cuius centrum est tellus et oculus; quatuor angulorum unus sit orientis, oppositus est occidentis; et duorum reliquorum diametraliter oppositorum alter anguli septentrionis, alter meridiei titulum suscipiat. In spaciis 4 intermediis, nempe laterum seu costarum in medio, intelligatur ibi oriens, ibi occidens, ibi septentrio, ibi meridies.

Itaque 8 tibi distincti termini atque loca primo constituuntur, quorum singuli duo sibi collateralia consciscant, dextrum videlicet et sinistrum, dextrum videlicet orientis et sinistrum, dextrum occidentis et sinistrum, et ita reliquorum spaciolorum; dextrum item anguli orientis et sinistrum, dextrum anguli occidentis et sinistrum, et ita reliquorum angulorum. Forma atrii huiusmodi est.

CAPUT IV

De numero et nomine atriorum.

Atria iuxta elementorum numerum 24 constituuntur, et si placet iuxta elementorum ordinem mutuo consequantur, sicut secundum elementorum numerum in proprias sedes tanquam proprias partes dividuntur. Atriorum nomina sunt:

- 1.
- ALTARE. 2.
- BASILICA. 3.
- CARCER. 4.
- DOMUS. 5.
- ECULEUS. 6.
- FONS. 7.

GLADIUS. 8.
HOROSCOPUS. 9.
IGNIS. 10.
IUGUM. 11.
LATERNA. 12.
MENSA. 13.
NIDUS. 14.
OVILE 15.
PABULUM. 16.
QUADRIGA. 17.
RETIA. 18.
SPECULUM 19.
THERMAE. 20.
VECTABULUM. 21.
PORTA. 22.
BIVIUM PYTHAGORAE 23.
XENIUM. 24.
ZELOTYPIAE CLAVIS

Tot tibi tanquam loca communia sedes constituentur quarum loca propria unico eodemque ordine denotatis differentiis inspiciantur disposita. Locorum nomina isto tibi pacto ordinentur, ut si altaris substet atrium, habeatur in orientis angulo ubique altaris altare, in occidentis angulo altaris eculeus, in meridiei angulo altaris icon, in septentrionis angulo altaris ovile. Similiter ex te ipso laterum quattuor et collateralium sedium nomina poteris accipere, quae ad locorum substantivorum denominationem spectant. Ita ut sufficiat semel in uno seorsim posito atrio substantivorum tibi locorum ordinem atque nomina descripsisse, quod subinde ad adiectiva loca, quae alia in aliis intelligantur oportet, subsequenti ratione, numero et distributione providendum.

CAPUT V

Locorum divisio, quorum communia quintuplicem relationem suscipiunt aditu orientali, occident., merid., septent. et medio.

Haec per loca communia intelligimus unam locorum particularium coordinationem, sicut exempli gratia templum unum vel templi aream unam, claustrum unum, basilicae unius vel magni triclinii conceptaculum, quod in praedictos angulos et spacia angulorum et spaciorum differentias poteris distinctum intelligere. Per loca vero particularia substantiva intelligimus ipsum angulum, ipsam anguli dextram vel sinistram, ipsum spaciae lateralis medium vel quodcunque sigillatim aliorum. Quae partes, articuli seu membra quaedam communis loci perhibentur, per adiectivum locum animatum vel inanimatum quiddam intelligimus, quod per aliud diversis pro occasionibus diversimode se se habeat, moveatur atque moveat, quatenus imaginem seu formam vivificet et vegetantem efficiat. Nunc superest ut centris angulisque (pro quibusque atriis) adiectiva huiusmodi loca destinemus.

CAPUT VI

Loca adiectiva atrii altaris quinque formis variabilibus ex quintuplici adsistentis situatione.

In atrio altaris ad angulum orientis est aqua diffluens, ad dexteram aratrum, ad sinistram catena. Ad angulum occidentis est arbor, ad dextram aries, ad sinistram epulae. Ad angulum meridiei est equus, ad dextram anchora, ad sinistram currus. Ad angulum septentrionis est carcer, ad dextram gigas, ad sinistram haedus. Ad orientem est lavacrum, ad dextram filius, ad sinistram amphora. Ad occidentem fornax, ad dexteram furca, ad sinistram ignis consumens. Ad meridiem est fumus, ad dexteram fruges, ad sinistram stabulum. Ad septentrionem est scrinium, ad dextram scapha, ad sinistram solium.

FORMA ATRII

ET NOMINA LOCORUM PARTICULARIUM.

Angulis orientis, Oriens, Angulus Meridiei Septentrio Atrii Imago Meridies Angulus Sept. Occidens Angul. Occidentis ATRIUM ALTARIS

Aqua Aratrum Catena — Lavacrum Thorax Amphora — Palma Anchora Currus — Scrinium Scapha Solium — Altare — Stabulum Fruges Fumus — Carcer Cadus Sella — Fornax Ensis Ignis — Arbos Globus Epulae

II. ATRIUM BASILICAE

Piscina Reliquiae Lustrum — Thermae Sella Thesauri Desertum Fimentum Delitiae — Dirae fig. Utres Sarculum Basili. — Cornu Insigne Pelvis — Infernus Draconis f. Iugum — Cameli f. Pharetra Arcus — Laterna Larva Faretrum

III. ATRIUM CARCERIS

Laqueus Manicae Cippus — Psittaci f. Psalterium Securis Pons Nubes Manipulus — Fimum Nives Pellis Ur. — Carcer Armilla Quadrans Circinus — Manes Sporta Ventilabrum Sordes Ranae Vetulae f. — Senis f. Spectri fi. Coenum

IV. ATRIUM DOMUS

Carbo Cinis Folles — Clavis Icon Fiducula — Canis Canistrum Idolum — Crines Ululae f. Cypress. — Domus — Ensis Calcar Canis f. — Horologium Lacuna Clavus — Hamus Felis Delubrum Felis f. Fictile Lanx

V. ATRIUM EQUULEI

Pugio Pilum Spinae — Muscae Linteum Lancea — Fascia Virga Ulceratum — Furca Retia Sagena — Equul. — Lex Sc. Liber Lapis — Butyrum Quadra Lora — Sertum Securis Clava — Tragula Thyrsus Urtica

VI. ATRIUM FONTIS

Cervi f. Cornu Falx — Plaustrum Petra Crux — Gypsum Aqua Palma — Foenum Cucurb. Cati fig. — Fons — Lardum Lampas Obex — Viscus Urceus Remus — Mola Mar. Ca. Lectica — Buccina Hydria Fex vini

VII. ATRIUM GLADII

Saccus Scopa Uterus — Trirem. Trulla Urna — Papyrus Lances Malleus — Limus Nexus Plumbum — Gladi. — Ostrea Mitra Lecythus — Linteum Onus Pyra — Titulus Sanguis Porta — Vitis Putatorium Caesum

VIII. ATRIUM HOROSCOPI

Rota Rastrum Tenaculæ — Sedes Daemon Speculum — Montis f. Numen Radius — Tumul. Ventus Utris — Horos. — Luna Laguncul. Plaustrum — Circulus Firenum Ensis — Puteus Pala Pulvis Sylvae f. Sulphur — Magnes

IX. ATRIUM IGNIS

Icon Pecten Lora — Mysteri. Foemin. f. Partus f. — Poculum Mixtura Pulvinar — Mortis f. Cella Acervus — Ignis — Palea Iunci Lana — Forma Moneta Lebes — Rivus Silex Pila Praecepta Fossa Sigillum

X. ATRIUM IUGI

Scaturiens Pullaster Offa — Gnomo Acervus Annulus — Via Imber Foramen — Eclipsis Anser Calix — Iugum — Frument. Gurges Tumulus — Dolium Cathedra Ramus — Scyp. for. Fomes Festi fig. — Candelabrum Capistrum Lyra

XI. ATRIUM LATERNAE

Plumae Suspensum Sartago — Nymph. f. Discus Feretrum Vitrum Lamina Bractea — Scabellum Pisces Laurus — Later. Hedera Fax Tuba — Seps Squallens Erinacei f. — Carina Nidus Haruspi. — Fulcrum Volatile Craticula

XII. ATRIUM.

Olus Statua Saxum — Phanum Venatio Virgo — Stramen Avena Fabae — Cera Orbis Sera — Mensa — Vellus Viscera Sarcina Votum Ursus Mellis fa. — Saburra Sacrileg. Terebra — Olla Furnus Caepae

XIII. ATRIUM.

Siligo Torrens Testa — Vagina Verber Symbolum — Mortarium Malleus Leporis f. — Spumans Stola Strophium — Nidus Praesepe Tiara Lucus — Luna Pampinus Clavus — Stamen Pumex Oculus — Ostium Nuces Incus

XIV. ATRIUM. OVILE.

Pastorale Mitra Cucullus — Chorus Trutina Vepres — Ferula Iaculum Scopus — Latebra Harpago Baculus — Ovile — Pix Omen Mantica — Flamen Viscera Galli signi. — Toxicum Storea Vinacea — Lupus Fovea Balista

XV. ATRIUM. PABULUM.

Hara Glandes Arbuti — Pingued. Palus fer. Mantra — Exuviae Cochlear Truncus — Tugurium Stella Sacrum — Pabul. — Trabs Tridens Stannum — Triangulus Spongia Precium — Poma Turtur Seges — Vannus Tympanum Tripus

XVI. ATRIUM. QUADRIGA.

Pecuniae Archetyp. Rubiginos. — Salix Puellae f. Rapa Matrix Scopa Velamen — Supplici. Tumulant Spolia — Quadr. Papaver Lyrae f. Scaenae f. — Purpura Stratum Cadaver eq. Pabulum Flos Malva — Simia Phiala Magicum

XVII. ATRIUM. RETIA.

Palmes Plumbum Ventilabrum — Mancip. Parma Patina — Pes ligneus Pelta Pergula — Foetus Pignus Pila — Retia Scalprum Harpe Viola — Lux Simulacrum Glomer — Laqueus Ripae f. Propago — Caput aure. Rota flantis Radius tex.

XVIII. ATRIUM. SPECUL.

Serpens Seges Pipio — Smarag. Venefici. Volumen — Stemma Panarium Leonis cap. 8 — Galea Vomis Iugum — Specul. — Columna Clypeus Gluten — Orcus Orbita Cyathus — Spira Cribrum Fiscella — Manus Caput por. Pagina

XIX. ATRIUM. THERMAE.

Concha Linteum Sydon — Fumus Folles Vultur — Penates Obsonium Pyra — Nidus Gramina Serpens — Thermae — Templi f. Trames Navicula — Pyramis Furca Rora figuli — Pala Cinis Sulphur — Pharmaca Unguenta Prunae

XX. ATRIUM. VECTABUL.

Spolia Cista Canistrum — Torcular Utres Doliolum — Cartallus Brenta Panarium — Turbo Trochus Nervia — Vectab. — Noctua Liliium Loculi — Tapetia Clitella Funis — Margarit. Sudarium Pedica — Fiscina Cadus Corbis

XXI. ATRIUM PORTAE

Oraculum Hortulus Testa — Stimulus Cardo Vectis — Scoria Pupa Distillator — Aries Vectis Trabs — Porta — Clavis Sera Catena — Scutum Scrobs Scirpus — Titulus Insignia Larva Ova Rubrica Stillans

XXII. ATRIUM. BIVIUM. PYT.

Scala Plumae Conus — Mensa Simulacr. Tripus — Lichen Mensula Fistula — Materia Calculi Hastile — Bivium Pytha. — Folles Spirator Ampulla — Cornix Canalis Ciconia — Cubile Crux Basis — Anas Catapulta Cortina

XXIII. ATRIUM XENIUM.

Catinum Cavea Crater — Nuces Castan. Mell. — Machaera Cochlea Situla — Laurus Malum au. Ficus — Xenium — Flores Lapis Truncus — Cacabus Craticula Tenacula — Assis Sceptrum Veru — Caementum Lapilli Dumus XXIV.

ATRIUM ZEL. CLAU.

Mandibula Flagellum Merces — Lucerna Zona Sigillum Cataracta Bipennis Caminus — Galerius Asser Ascia Zelotypiae cl. — Castrum Fusile Arundo — Fossa Perpendicu. Patibulum — Formido Framea Vimina — Columbae f. Flabrum Fluxus

CAPUT VII

De possibili adiectione pro trigenarii complemento.

Sit figura loci ut eius membra ad aequalitatem et conformitatem eorum, quae ulterius iuxta nostram viam apponuntur (qui in universis numerum trigenarium observamus), sufficere possint; ut in proposito atrio ab angulo utroque ad utrumque oppositum duplici coniecta diametro quatuor in intervallorum medio, quae a centro et angulo quadruplici aequaliter distent, sedes et adiecta intelligantur, in centro vero duobus adiectis dexteram sedem atque sinistram tribue.

Reliquae, ut sunt in praecedentis atrii designatione et ordine, intelligantur.

Heic etiam teneas ut quaedam interdum repetita nomina non earundem figurarum seu imaginum momenta reportent. Tenendum etiam ut numerus vigenarius et sexdenarius biformata imagine sufficiens esse possit nihilominus; atqui nobis sic atrium implevisse pro innumeris aliis placuit emolumentis. Tenendum ut imagines imaginibus ad confusionem evitandam concatenentur.

CAPUT VIII

De ordine specierum.

Ubi loca communia tibi definita fuerint atque particularia cum substantiva tum adiectiva receptacula, vel eodem vel alio ordine formarum efficientium series constituatur. Harum aliae sunt adiacentes, adcinentes, aliae vero concinentes. Adcinentibus quidem 12 sufficiunt cubilia, concinentibus vero triginta requiruntur atria.

CAPUT IX

Duodecim adcinentium cubilia.

Adcinentium cubilia, ubi videlicet sonans consonantem praecedat, sunt ista: 1. Bacchantis, 2. Custodis, 3. Dolatoris, 4. Fabri, 5. Lusoris, 6. Musici, 7. Nautae, 8. Pastoris, 9. Regis, 10. Servi, 11. Tyranni, 12. Vestiarum. Quorum forma haec est quibusdam quadrangularis, quibusdam vero pro necessitate diangularis.

Abstinentia Obstacle Absolutio Oblivio Bacchans Dolator Additio Idolatria Adolescentia Idea

Accusatio Egestas Acceptio Aegritudo Custos Icon Occasio Heic Occupatio

Afflictio Effusio Affectio Efficientia Faber Officium Offerentia

Alienum Electio

Altitudo Elementum

Lusor

Ultio

Illecebrae Olfactio

Illusio

Ambitio Emendatio

Amplexatio Emissio

Musicus

Humilis

Imaginatio Omen

Imbecillitas Omnipotentia

Angustia Inanitas

Antipathia Intentio

Nauta

Unitas

Enuntiatio Onus

Enumeratio Honor

Apparatus Ipse

Appetitus Iphis

Pastor

Vestiarius

Auditus Eucrasia

Audacia Eufortun.

Arcanum Error

Argumentum Eruditio

Rex

Urgens

Ira Ornatus

Irritum Ordo
Ascensio Esuritio
Aspectus Esse
Servus
Usus
Iste Ostensio
Historia Osculum
Attentio Ethica
Attinentia Aeternitas
Tyrannus
Utilitas Iteratio
Otium Ita

CAPUT X

Triginta concinentium cubilia.

Concinentium atria (ubi videlicet sonantem consonans antecedit) hoc ordine constituuntur, ut medium atrii suam retineat speciem, a qua atrii denominatio et definitio fiat. Quatuor anguli sonantia quatuor referant elementa: 1. orientis, 2. occidentis, 3. meridiei, 4. septemtrionis; medium vero quintum. Proinde tum circa medium, tum circa angulos triangulare spacium designetur, ubi angulus a centro remotior dicatur supernus, angulorum duorum proximiorum alter dexter, alter vero sinister habeatur. Quorum triangulorum alter includens, alter acquidistans inclusus intelligatur, ut tum sedes tum imagines duplicatae habeantur.

CATALOGUS CUBILIUM

Ibi B significat Bonitatem, BL Blasphemiam et Placitum, BR Brabium, C Caussam, CL Claritatem, CR Creationem, CH Charitatem, D Dubium, F Fallaciam, FL Flagitium, FR Fraudem, G Gaudium, GL Gloriam, GN Gnaritatem, GR Gratiam, H Humilitatem, I Iocum, L Libertatem, M Militiam, N Nobilitatem, P Potestatem, PR Prudentiam, Q Quietem, R Rigorem, S Salutem, SC Scientiam, SP Spectrum, ST Studium, T Timorem, TR Tranquillitatem, V Vitam.

CUBILIUM MINORUM FIGURA,

ubi [in] A est triangulus telluris, E est triang. orientis, I est triang. meridiei,
O occidentis, V septemtrionis.

Ad hanc formam particularia cubilia efformantur quadrata quatuor in angulis et quintum in centro duplicatum triangulum complectentibus, ubi singulorum medium consonantem cum sonante quintuplici designat. Ex angulis vero tribus interioribus et tribus exterioribus eas, quae frequentius posteriores atque tertiae post medianam sonantem adiiciuntur, assignant. Reliquae vero huiusmodi non indigent apparatu, quandoquidem vel harum gemina acceptione (si eadem videlicet forma uno vel alio modo se habeat, sedens videlicet aut stans) duorum elementorum unius accipimus vel alius generis rei adiectione; ut si heic vel ibi, hinc vel inde, cornupetam vel mordentem vel calcitrantem bestiam aspiciamus, aut aliud huiusmodi.

CAPUT XI

Imagines in cubilium minorum centro conspicuae.

Ad non modo huiusce generis, sed ad multiplicem usum atque contemplationem triginta constitutae sunt et definitae imagines, ut in centro quod est

- I. In atrio vel cubili Bonitatis sit sacerdos indutus lineis, ad altare thuribulo suffumigans.
- II. In atrio Blasphemiae (ad Placiti atrium) centro sacerdos rubris indumentis victimae sanguine conspergens altare.
- III. In atrio Brabii meta et super illam torques et clamis alba fimbria inaurata.
- IV. In atrio Caussae puer complectens puellam nigram et formosam.
- V. In atrio Claritatis (ad Gloriam atrium) matrona dextra aquam, sinistra speculum.
- VI. In atrio Creationis agricola seminans.
- VII. In atrio Charitatis fons circum undique irriguus.
- VIII. In atrio Dublii iuvenis biceps, furcam in manu tenens, nunc ad dextram nunc ad laevam cespitans.
- IX. In atrio Fallaciae pontifex mitram offerens, ante quem qui propius accesserat praecipitatur.
- X. In atrio Flagitii senex excidens ab asino.
- XI. In atrio Fraudis vetula altera manu harpaginem, altera favum mellis gestans.
- XII. In atrio Gaudii puella viridi veste induta aureis quasi stellis inspersa, de canistro florum variorum species spargens.
- XIII. In atrio Gloriam vir sedens coronatus in solio et senex poplite flexo dextera sceptrum illius attingens.
- XIV. In atrio Gnaritatis senex crinitus multaque barba e mento pendente conspicuus libro clauso edisserit.
- XV. In atrio Gratiae puellae tres pulcherrimae corollis ornatae choream iunctis manibus ducunt.

- XVI. In atrio Humilitatis puer cum canicula colludens.
 XVII. In atrio Ioci clyronomus adolescens saltat.
 XVIII. In atrio Libertatis virago nudato capite iugum tenet sub pedibus, et scyphum argenteum in dextera, draconem in sinistra.
 XIX. In atrio Militiae armatus portat vexillum sinistra, gladium dextra.
 XX. In atrio Nobilitatis vir supra scuto innixus ad laevam, apertam galeam dextra sublatam gestans.
 XXI. In atrio Potestatis rex sceptrum dextra, librum sinistra habens.
 XXII. In atrio Placiti adolescens viridi vestimento ad dextram habens virginem, ad sinistram puellum nudos.
 XXIII. In atrio Prudentiae senex speculo coram obiecto ea quae a tergo contemplatur.
 XXIV. In atrio Quietis sedet senior eburneo in strato, cubito caput sustentans.
 XXV. In atrio Rigoris vir librum habens apertum sinistra, facem dextera, quem antecedit niger securim gestans.
 XXVI. In atrio Salutis puer aquam portans et puella ignem.
 XXVIII. In atrio Scientiae pyramis in cacumine facem ardentem sustinens, quae per vices nunc flante vento succenditur, nunc extinguitur.
 XXVIII. In atrio Spectri similis homini faciem habens leonis et cervicem, cornutus, tridentem habens in manu, ignitis oculis circumspiciens.
 XXIX. In atrio Studii adolescens dextera alatus ad superiora contendens, sinistra vero alligato saxo quasi deprimendus impeditus.
 XXX. In atrio Timoris foemina pallens, macilenta, discurrit, titubat, tremit et in praesentem caveam se recondit.
 XXXI. In atrio Tranquillitatis halcyonum nidus, circa quem species maris inspicua est.
 XXXII. In atrio Vitae arbor pomis onusta pampinum sustentans, et puer ascendens.

CAPUT XII

Explicatio imaginum sensibilium, primo aliarum actione adcinentium.

Praeter supradictarum imaginum loca habes rursum:

Primo in centro abstrahentem seu absolventem, ad orientem ebrium, ad occiden. ibim, ad merid. obstaculum, ad septemtr. ubiquitatis signum.

Secundo in alio atrio in centro accusatorem, ad orientem ecclesiastem, ad occid. Icarum simulacrum, ad merid. occisorem, ad septemtr. urcearium.

III. In centro adversantem, ad orient. edacem, ad occid. idolatram, a mer. odientis simulacrum, ad septem. udum.

IV. In centro afflictum, ad orient. efficientem, ad occident. vacuum, ad merid. officiosum.

V. In centro altorem seu alligatorem vel altitudinis simulacrum, in orient. elevantem seu elabentem seu eleemosynarium, in occid. illuminatorem, in merid. ollarium seu olfacientem, ad septem. ultorem seu ultorem seu ultimum.

VI. In centro amplexantem seu amplitudinis simulacrum, ad orient. eminentiae seu emittentis, ad occid. implentis, ad merid. ominantis seu omittentis, ad septemtr. humiliantis.

VII. In centro annunciatoris, ad orientem enumerantis, ad occid. inserentis, ad merid. onerantis, ad septem. unientis vel ungentis.

VIII. In centro apponentis simulacrum, ad orient. episcopi, ad occid. hypocrisis simulacrum, in merid. opponentis, sept. vacat.

IX. In centro armigeri, ad orient. errantis simulacrum seu erigentis, ad occident. irati seu iridentis, ad merid. ordinantis seu ornantis, ad septemtr. urgentis.

X. In centro ascendentis seu aspergentis, ad orient. esurientis, ad occid. isagogici, ad meridiem osculantis seu ostendentis, ad septem. usucipientis.

XI. In centro attollentem seu atletam, in orient. ethici simulacrum, ad occid. itinerantis, ad merid. otiosi, ad septemtr. utilitatem afferentis.

XII. In centro auferentem seu avertentem, ad orientem evaginantem seu eviscerantem, ad occid. eiicientem, merid. et septemtr. vacant.

XIII. In centro axiomatis simulacrum, ad orient. xplicans, ad occid. Ixionis simulacrum, merid. et septem. vacant.

CAPUT XIII

Secundo aliarum concinentium.

In primo item cubilium minorum, ubi Bonitatis est simulacrum pro sensibilibus, rursum in centri triangulo intellige baptizantem vel baiulantem cum sex angularibus suo ordine cooperatibus, iuxta sex baiulorum signa diversimode se habentibus, ad orientem benedicentem vel bellatorem, quem circum in angulis triangulorum sex benedictionis formae vel circumstantiae sensibiles, vel in organis vel in efficientibus vel in utrisque; ad occid. bibentem vel bibliopolam cum diversis actionibus et sui generis utensilibus; ad merid. boarium seu pastorem bubulcumve eadem ratione; ad occid. buccinatorem. Simili modo centrum retinente primo et angulos suo reliquis sequentibus ordine ceterorum cubilium

partes informantur. Nobis sufficiat catalogum operatorum, quorum senas singuli in sua arte vel officio concipiunt operationes, et si lubet (ad meliorem et uberiorem usum) operarios etiam.

Baptizans Bellator Bibliopola Boarius Buccinator Caupona Cerdo Circulator Colonus Custos Danista Delirus Digladiat. Domitor Dux Famulator Festivus Figulus Fossor Fur Gaudens Geometra Gyranus Go Gulosus Hauriens Herbarius Histrio Hospes Humiliator Iaculator Ieiunans Incantans Iocans Iustitians Lacerans Lector Lictor Locator Luxuriosus Maculans Medicus Miles Motor Musicus Nauta Nectens Nidificans Nodans Nutrix Pastor Percutiens Pictor Ponderans Puerpera Quadrat. Quaesitor Quiescens Quodlibet. Quumulat. Raptor Rector Rigator Rotator Rusticus Saltator Sepultor Sigillator Sonans Superbiens Tangens Temperans Tinctor Tonsor Turbator Vacuans Venator Vitrarius Voluptuar. Vulnerat. ***** Blactearius * Ble ut Ple * Bh ut Ph * Blo ut Plo * Blu ut Plu * Bra ut Pra * Bre ut Pre * Bro ut Pro * Brutum Claviger Clericus Clitellarius Clostrarius Cludens Crapulo Cremans Cribrans Crocians Crucians Flagellans Flectens Fligens Florans Fluctuans Frangens Frenans Fricans Frondes spar. Fructuarius Gladiat. * Gle ut Cle * Gli ut Cli * Glomer * Glu ut Clu Grassator Gregarius * Gri ut Cri * «Gro» ut Cro * Gru ut Cru * Placans Plectens Plicans Plostrarius Pluens Practicans Precans Privans Propola Prudens Scalpens Scenicus Scindens Scortator Scutifer Statuarius Stercorarius Stillator Stomachat. Studiosus Strangulans Strenuus Strigillans Stropharius Struens Trapezita Trepidans Triturans Trophoearius Trutinans.

Recipiunt singuli horum sex differentias, quae in geminis triangulis figurae cubilium minorum sunt requisitae.

CAMPUS REGIS.

Unicum Conus Flamma Suggestus Equus Statua — Divinitas Regnum Imperium Dux Comes Legatio — Solium Sedes Tribunal Scamnum Pulvinar Tapetum — Dapes Coniugium Concubitus Ganym. Parasitus Morio — Lex Sigillum Sceptum Gladius Tuba Virga Scriptura Camera Vexillum Poculum Stenna Cubiculum — Cortina Storea Tiara Corona Laurea Mitra — Vices Loca Satrapa Consul Consilium Secretum — Syndon Clavus Balteus Plumae Cornua Tridens

CAMPUS SACERDOTIS.

Hostia Liber Pentaculus Mitra Gemmae Reliquiae Protoplastes Patriarcha Episcopus Praesul Abbas Archiman. Lustralis aq. Aspersorium Thurib. Acerra Arula Statua Exorcista Corbonarius Accensor Excubitor Callendar. Lector Acolythus Conversus Laicus Crucifer Thus f. Lux — Concionat. Presbiter Sacrificus Aeditus Sacrista. Cantor — Baptist. Nola Palla Amictus Pluvial. Calix — Prior Ministrator Anachoreta Vicarius Curator Rector — Casula Stola Manipulus Patena Cereus Mappa

CAMPUS STYGIS.

Arteticus Paralysis Ictericus Apoplexia Epilepsis Incubus Fames Sitis Aestus Frigus Sudor Tremor — Haemorrhoides Tabes Cardalgia Nausea Lienteria Stranguria — Ralles Furor Melancholia Frenesis Mania Delirium — Dolor Afflictio Cruciatu Vexatio Pressura Angustia — Fervor Amentia Phytho Bacchatio Daemoniac. Syncopa — Calculus Hydrops Alopecia Bubo Lepa Scabies — Pauperies Timor Tristitia Suspicio Invidia Taedium — Obtamia Surdus Odontalgia Angina Tussis Asthma

CAMPUS ELEMENTI.

Ambra ca. Terebinthus Muscus Amomus Myrrha Nardus — Aqua Nix Fons Rivus Scaturigo Nebula — Zythum Mel Saccharum Vinum Acetum Cardamom. — Aer Spiritus Flatus Ventus Turbo Tempestas — Sol Radius Halos Cometes Luna Iris — Ignis Furnus Tonitru Flamma Fulgur Fulgetrum — Oleum Butyrum Lac Elixir Sublimacum Manna — Pruina Ros Stilla Pluvia Grando Glacies — Styrax Mastix Ladanum Balsamum Galbanum Costus

CAMPUS PLUTI.

Marmor Silex Cos Porphyrites Alabastrum Ebor fossile — Aurum Argentum Aes Chalybis Plumbum Stannum — Smaragdus Adamas Carbunculus Margarita Cochlea Ebur — Hydrargyrum Minium Sulphur Bitumen Calx Tartarus — Scobs Gypsus Pumex Scrupus Glarea Atramentum — Cerussa Alumen Sal Halonitrum Atramentum Scobs — Gummi Ebur Vitrio Pix Thus Cinnabar — Chrysocoll. Mercurius Stibium Cinnabaris Magnes Scoria arg. Porphyrites Corallium Crystallus Onyx Gagates Succinum

CAMPUS ZOROASTRI.

Solis gemma Sagdam Selenites Siderites Syrtium Telicardios Apistos Baroptenus Brontia Chelonia Cinaedia Chlorites Alectorius Batrachutas Anachitis Calais Chelidonia Topazi Meroctes Nebrides Ombria Orites Paneres Paeantis Synochites Saurites Leucopetalos Ophicardelon Opalus Telirrhizos — Heliotropium Hephaestites Hammon. cor. Hyaenia Liparis Mithrax — Galaicos Haematites Hieracites Nasamonites Medea Polythrix — Dracontias Epimetris Galactites Gasidanes Glossopetra Gorgonia — Tecolithos Veneris crines Zoronitios Zmilaces Eupetalos Epimelas

CAMPUS IUNON. ET DIAN.

Aper Ursus Leo Panhtera Sphynx Hyaena — Pavo Aquila Phoenix Picus Mart. Grus Alcyon — Bos Asinus Equus Mulus Porcus Vitulus — Accipiter Bobo Gallina Ciconia Columba Cornix Milvus Corvus Gryphus Mergus Perdix Struthio — Coturnix Glottis Otis Hirundo Anas Anser — Cervus Caprea Hinnulus Hircus Canis Dama — Psittacus Vultur Sanqualis Accipiter Gallus Olor — Elephas Camelus Rhinoceros Bubalus Onager Monocornus

CAMPUS LARIS.

Fossa Plantator Putatio Vindemia Saltus Hortus — Architector Aurator Capsarius Carpentum Plastes Fusor — Olea Lupulus Pampinus Punica mal. Hesperia mal. Ulmus — Panis Farctum Piscis Caro Caseus Fructus — Vinum Zythum Farina Mel Legumen Molitor — Auriga Foenum Lana Domitor Emulctor Abactor Bubulcus Caprarius Ovis Equa Agaso Sus — Figulus Ferrum Caementarius Stannum Vitrarius Tornio — arator Sator Messor Tritura Horreum Stramen

ATRIUM NEPTUNI.

Ianuarus Februus Martius Aprilis Maius Iunius — Nauta Clavus Specula Celeusma Vicar. Pausar. — Nympha Nereis Belides Halcyones Deucalion Arion — Sentina Aqua Biscoctum Lora Catenae Arma — Scylla Charybdis Sirenes Syrtes Orion Hyades — Urinator Chorda Velum Pix Stuppa Antenna — Tethis Oceanus Triton Proteus Ino Melicert. — Symphonia Prora Remus Lentrum Helciarum Limenarcha — Iulius Augustus September October November December

ATRIUM MERCURII.

Iurisconsultus Actor Procurator Satelles Emissarius Erro Ardelio Aleator Monetarius Manticular. Scurra Parasitus Mercarius Mercator Ciganus Usurarius Olla fortunae Poenitentiar. — Sortilegus Magus Miraculista Grammatic.

Logodaedal. Virellus — Dialecticus Astrologus Geometra Arithmetic. Orator Poeta — Marsus Circulator Blatro Mimus Histrio Divinator — Propheta Enthusiastes Somniator Chemicus Imaguncula Aversificat. — Vitiligator Aleator Luctator Saltator Praestigiator Funambulus — Medicus Herbarius Tonsor Pharmacop. Fur Delator

CAMPUS MARTIS. Funda Pugio Sica Aries Iaculum Tribulus fer. — Miles Carnifex Chirurgus Veterinar. Lanista Gladiator — Hasta Ballista Sclopus Sphaera pl. Ensis Lancea — Lanio Lorarius Pyrius pul. Latro Raptor Sicarius — Dux Vigil Explorator Significator Signifer Excubitor — Incendiarius Thorax Lorica Galea Crista Scutum — Lancea Securis Clava Arcus Pharetra Balteus — Athleta Pugil Castrator Muricida Decoriator Stigmatiz. — Tympanus Tuba Parma Flagrum Sceptum Harpe

CAMPUS LUNAE.

Quadratus Longus Torosus Crassus Capito Calvus — Piscator Balneator Tincto Impressor Fullo Pistor — Simus Labeo Gutturosus Gibbus Erniosus Luscus — Salix Populus Iunci Lappa ma. Acetosae Cucumeri — Salsamentar. Caupo Fructuarius Lana Coriarius Figulus — Pepones Cerasa Pyra Mespilae Corna Sorba — Flavus Debilis Albus Balbus Nasea vox Mulierosus Lac Butyrum Caseus Uvae Pruna Cucurbitae — Lippus Fronto Dento Bucco Ventriosus Eunuchus

CAMPUS SATURNI.

Carcer Hara Sepulcrum Patibulum Feretrum Pullus color Hircosus Niger Caecus Canus Macilentus Luscus — Veneficus Necromantus Saga Iudaeus Vespillo Mendicus — Ibis Bubo Strux Cupressus Asphodilus Napellus — Plumbum Sulphur Carbo Cineris Vitrum Scobs — Coemeterium Abecedarius Verbo. arch. Stabularius Agaso Mancipium — Monachus Cerdo Sarctor Veteramenta. Fumus Pix — Lentiginos. Gibbus Loripes Scaurus Incurvus Villosus — Prophet. mal. Subulcus Purg. sterquil. Mus Felis Bufo

CAMPUS VENERIUS.

Unguen Pecten Speculum Zona Armilla Murenulae — Puella Puellus Meretrix Lena Leno Pronuba — Chelys maior Chelys minor Pneumat. org. Harpe Lituus Tibia — Pupa Phonascus Fistula Lyra Cithara Testudo — Columbae Passeres Satyri Cupidines Flora Adonis — Depilator Defloccator Color Ambubaia Pastillarius Sericarius — Crotalus Tympanist. Squillae Fistula utric. Tintinnabula Monocordium Policrepus Ciniflo Tonsor Pictor Politor Aromatarius Tuberes Fabae Viola Rosae Myrtus Amygdalus

CAMPUS CERERIS.

Panis Pulmentum Mensa Olla Cacabus Tripus — Aratrum Vomis Stiva Rastrum Rastellum Pala — Storea Cribrum Qualus Batillus Scopa Ventilabrum — Phalanga Harpago Vectis Flagrum Spicae Area — Ordeum Triticum Oryza Farina Panicum Millium Rota Vectabulum Essedum Rheda Iugum Absis — Horreum Messor Pariarius Decempedator Opilio Dulciarius — Ligo Bidens Furca Falx Falcula Volvolus — Dactyli Nuces Corylus Castanea Glans Pinea

CAPUT XIV

De firmatione specierum per catenam.

Ut commodè retineantur illae adiectivorum locorum species, concatenationis virtute providendum. Postquam enim in atrii altaris medio ipsum est altare cum sibi adiectis, in angulo orientis est catena suspensum ex una partem aratrum, ex altera aquae vas, in angulo occidentis e terrestri globo surgit arbor, super qua suspensae sunt epulae, in angulo merid. anchora super currum est habentem ad dextram palmam, in angulo sept. in carcere super sellam est cadus, ad orient. amphora lavatur thorax, ad occ. in fornace ensis igne temperatur, ad mer. in stabulo sunt fruges fumigantes, ad sep. in scaphae medio est scrinium, quod est fundamen solii; ita de reliquis intelligito faciendum. Proficue numerum adiectorum huiusmodi usque ad tibi constitutum terminum et facile poteris augere, ut si unum singulis adiciatis terminis, atria haec nihilo minus tibi servire poterunt quam campi, quandoquidem duo atque triginta circa altare tibi redundabunt adiecta. Inde non solum primorum compositorum habeas imagines triginta circa unum, verum etiam (merito situs atque ordinis) aliarum praesentabilium rerum formis aptissima substernentur conceptacula.

CAPUT XV

De conditionibus partium in domibus, atris et campis observandis.

Conditiones receptaculorum ex vulgatis et ab omnibus observatis in templo Mnemosynes ita explicavimus.

Istorum simulacra sine sensata facultate interno comprehensa tenet, quae visus ab ipsis abstractit rebus clare constante figura.

Complexu numquam vasto sunt apta locatis exiguis, neque parva nimis maiora receptant. Vanescit dispersa ampla de sede figura, corporeque est modico fugiens examina visus. Sint quae hominem capiant, qui stricto brachia ferro exagitans nihilum per latum tangat et altum.

Spem inaccessum sapiens, manibusque remotum pergentis circum; non te sublimia tecti accipiant, coram neque posta cacumina turris, stansque fenestra procul, longe fumansque caminus.

Sylvosum ac varia obductum caligine multis consistens numeris, ubi concurrentia se se aspectu implicitant vario, contemne; quis atrum exarat campum atque super vult scribere scriptum?

Consimili loca caeca modo fuge; nam velut ipsa ancipiti faciunt externi lumina sensus torqueri specie, multo id magis posse putato heic ubi pressa manent tenui vestigia ab umbra.

Lumine nec nimio ad solem conversa valebunt, nempe velut vasto species absorpta profundo vanescet, multus ceu laedit lumina fulgor.

Ordine continuo quaeque ex iis adsituentur, Quorum pro officio est aliis series data rebus, Regula certa aliis quae sunt ac norma futura, Ipsa hac praecipue et primum sint praedita luce.

Haud tibi multiplices facie spectanda in eadem, Ast sint perpetue vario pollentia vultu, Quem rebus nullo tribuit natura labore.

Conditione tibi dein tali praedita sunt, ut Disposta in formae adventum sint se insinuanti, Haud aliter quam albus paries, cera atque tabella.

Mox caveas ne sint nimium disposta propinque; Nam male scripturam poteris distinguere, si sint Mutuo contactu propriam celantia formam Membra suis numeris mala pervia conspicienti.

Nec tamquam longe prospectans eminus ad rem Obtundas visum, nimio et re cominus acta Dispergas, quia non iniecta est pyramis ulla Sensibile obiectum nectens aciemque videntis.

Haud quoque concessa est insana licentia, qua nunc Hoc in proposito placeat locus iste vel ille, Inque alio temnas; quoniam proficiscitur inde Quod fidus magis iis, minus illis: nempe ad amussim Non fuerunt similem conlecta. Facitque opus istud, Ut quaeras species ubi nullas ante locaras.

Te, qui multa cupis rerum meminisse, decebit Horum non paucis armarier, absque labore Adsuitur chartae charta, aptisque aedibus aedes.

Mobilibus quiesdam adiectis animata dabuntur, Quandoquidem praesto species erit accipienda Adiecti casu, quoniam adventantibus ipsum Tractatur variis varie, ut latitantia prodant.

Det primo adiectum officio numeri rationem, Et sint continuo, non inter munere iacto.

Quin etiam vario pro tempore sint regiones Selectae variae, peregrinis pro speciebus Qua modico retinere cupis pro tempore et usu. Ergo ne abiectam referant speciem ore recenti, Post triduum repetant rebus nudata repulsis.

Purior ergo prius prompta esto figura locorum, Quam relegenda tuo committas semina campo.

Ipsaque seu conflies, seu post conflata relustrans Discede a dextris, ad partes perge sinistras, Ut plures scribunt naturali ordine gentes Atque legunt, omnes facili convertimur actu, Sator, arator, eques, pugil, ictor, messor, equester.

In iis inquam requiruntur certa perspicuitas, color, ordo, varietas, distantia, magnitudo, selectio, numerus, distinctio, compositio, puritas, seclusio, retentio, relustratio, familiaritas, accessibilitas, tractabilitas, figuratio, prospectus, proportionalitas, vivificatio; et ex supradictis situatio maxime incava et angularis, unde minus adposita diffluere effluere possint.

CAPUT XVI

De compositione specierum, seu imaginum configuratione.

Species praenumeratae et praeordinatae simplices sunt, ac nobis elementorum munus atque rationem exhibent; mox rerum et imaginum ex eisdem compositio multiplici serie ad multiplicem usum perficitur attentata.

Fit autem primo in uno ordine consistendo, aut secundo per diversos ordines vagando eiusdem generis, aut tertio de suis locis adcommodatiores formarum partes capiendo. Res ipsa melius usu quam aliis praeceptionibus insinuanda proponitur.

Primum compositionis exemplum.

Quod ad primum (in uno videlicet ordine consistenti), ARTEM conficimus tum ex partibus altaris, quando ex orientis anguli dextra et dextra anguli septemtrionis, et dextra orientis ex oriente et sinistra occidentis aqua de carcere diffuente alluitur in lavacro thorax, qui igne consumente coalescit; tum ex partibus carceris, ubi erit illaqueatus manus psalterium ad dexteram, ad sinistram psittacum rostro vetulae oculum effodientem habens; tum ex partibus coronae, quando ad piscinam ex inferno et in inferno ad thermas thesaurum portans exhibit camelus. Simile iudicium in caeteris.

Secundum compositionis exemplum.

Quod ad secundum, nempe per diversos eiusdem generis ordines vagando, ut ab altari ad basilicam vel fontem vel speculum, vel a quocunque horum et aliorum ad alios adque hos in compositionem assumendos procedendo, ubi aut sonans consonantem praecedit, ut in altari, equuleo, icone, ovili, et tunc imagines pro sua conditione absoluta sunt expressae; aut sonantem consona praecedit, et tunc vel hanc simpliciter, ut ubi geminis figura consistit elementis, et sic aut tantum imago atrii sufficet, cum quintuplici ad regiones caeli differentias vel situs iuxta statum, sessionem, apodiationem, inclinationem et prostrationem, aut per alligationem ad ea quae medium seu centrum circumstant referetur, ut ubi atrii domus centro aderit ovile vel altare vel aliud huiusmodi adiiciendum; vel utrumque recipit, nempe tum differentiam propriam ex varia eius elementi quod est in centro situatione, tum consimilis eius quod in circumferentia est adiectione, ubi scilicet post unam sonantem altera sonans adiicitur cum consonante, vel duae consonantes, vel altera tantum sonans. Hoc est dictu vel consonans media assumit sonantem extremam, vel sonantem cum consona, vel liquescentem cum sonante et consonante. Horum quibusdam modis ex atrii conditione hactenus expressa est provisum. Ubi vero liquescens inter sonantem mediat et consonantem, canis, equus, serpens, mordens, calcitrans, intortus, rebus agentibus vel actionibus appositi propositum insinuabunt. Ubi autem post sonantem, quae est ad externas regiones, consona altera subiicitur, huiusmodi mutationum seu alterationum signis provideto, quae 12 subiectis signis seu circumstantiis aperiantur:

Baiulatione — Casu — Divisione Fractione — Gyratione — Levatione Morsu — Nutatione — Pulsione Ruptione — Suspensione — Turbatione.

In isto igitur ordine ARTEM ita perficiemus, ut ex atrio altaris et thermarum solium cum templo, vel in templo, in quo canis mordet Templarium assumamus.

CAPUT XVII

Tertium compositionis exemplum.

Quod ad tertium, nempe per diversos diversorum generum ordines vagando, habes 12 accinentium cubacula, in quibus sonans consonantem antecedit, et 30 concinentium, in quibus e contra partes compositionis ordinantur. Ibi ARTEM efficit ab explicatione imaginum sensibilibus, imaginum aliarum concinentium et aliarum accinentium armiger temperans ex signo quod est in noni centro accinentium et concinentium temperantis et concinentis in temperantis angulo, cum adiectione eius, quod est in sinistro angulo, interioris trianguli.

Est et universalior ratio qua species et coordinantur et componuntur, ubi primam compositionem adiectivo, secundam agente, tertiam actione, quartam specie, quintam cooperante seu assistente, sextam assistentis actione, septimam actionis specie perficias, quorum membrorum duo vel tria vel omnia pro rei exigentia capiantur.

Pro his ex propositis faciliter certa atque definita seliges membra ex duplici combinationum ordine, quem carminibus in libro "*De umbris idearum*" et "*Cantus Circaeii*" sub aenigmatis specie significavimus.

De primo specierum complemento.

Ad specierum complementum, earum quae sedis spacia atque loci vicem obtinent, sufficit definitio seu determinatio, qua fini unius regionis vel atrii alterius regionis vel atrii principium annectatur, utpote annexum intelligatur vel imaginis adiectivae similitudine, vel indicatorio quodam ordine * in morem quo paginae pagina assuitur, vel intentiones alibi descriptae depictaeque certo indice istis heic depictis atque descriptis adiiciuntur. Sic Athenarum porta Thebarum portae adhaeret, Dianae templum templo Apollinis quam facile.

De secundo specierum complemento.

Rursum loca locis assuuntur, quando atrium atrio suo ordine succedit, et ea quae sunt in atrio his quae in atrio consistunt, veluti certa serie sunt disposita, ut ab omnibus (officio actionis vel passionis vel cuiuscunque alterationis specie) ratio rei significandae et in aspectum provocandae exquiratur.

De tertio specierum complemento.

Rursum et diversa locorum genera cum inveniantur, qualia in aliis tractationibus explicavimus, verbalia et semimathematica, artificialia et naturalia ad sensum apposita, in partibus unius generis partes alterius generis intelligimus.

De quarto specierum complemento.

Quod vero ad ea quae locis applicantur, providendum est pro diversorum generum elementariis, ut si numerum non excedant elementa unius generis alterius generis elementa, et quaedam unius generis ab alterius generis quibusdam differant elementis, ut haec quae heic alia sunt, ibi vicariae sint, et illa heic.

De quinto specierum complemento.

Demum postquam habes atrii centrum formatum cum suis angulis atque laterum differentiis per suos collaterales ad dexteram videlicet atque sinistram adsistentes, locus est concatenationi, ut universarum rerum imagines propriis in ordinibus liceat inspicere; omnes enim ad in atrii praepositis capita reducuntur, quorum subinde corpora et differentia sub iisdem capitibus membra differentibus conditionibus et adiectionibus aperiuntur. Concatenationis formam in libro "*De triginta sigillis*" aperuimus. Et percommodum videbitur, si in discursu unius fabulae vel historiae vel monstri vel aedificii, ubi distinctae fuerint actiones atque figurae elementorum notis insignitae et ordinatae, fortitudinem et stabilitatem concatenationis intentemus; ut sub Aeneae capite multiplicia subsequencia diversi generis membra ex illius per ordinem gestis aperiuntur. Sed hoc explicatione indiget, nempe veluti in sylvam media quadam se arbore diffundente.

AENEAS 1. Iuno ad Aeolum 2. Fluctuat in Ionio 3. Appellit Carthaginem 4. Excipitur a Didone 5. Venit in templ. Iunon. 6. Ingreditur Regiam 7. Convivium 8. Expositio belli Troiae 9. Expositio peregrinat8 10. Amores Didonis 11. Fuga Aeneae 12. Mors Didonis 13. Appellit Siciliae 14. Navigat Cumas 15. Responsa Sibyllae 16. Excipitur ab Evand.

Sic et historiae constat imago, dum sub eodem, ab eodem, cum eodem et circa idem caput adiectionibus verborum et intentionum concatenatione aliae atque aliae imagines implicabuntur et explicabuntur, et signa combinationum primarum ex elementis ex regione atque situ concipientur.

CAPUT XIX

Superest ut compositionis formam referamus. Tria singulae imaginum contineant atque definite referant: I. AGENTEM, II. INSTRUMENTUM (vel adiectum, vel circumstans), III. OPERATIONEM, ut ubi idem refert agens quod sua arma et actio.

A Baptizator B Cum urceo C Lavat D Miles E Cum vexillo F Saltat G Faber H Ascia I Purgat K Sutor L Forfice M Scindit Ibi ABC Reddit Ba ba ba DEF Reddit Mi mi mi GHI Reddit Fa fa fa AHM Red. Ba fa su KHC Red. Su fa la GEI Red. Fa mi pu DHC Reddit Mi fa la

CAPUT XX

Vox Platonica de duplici sensu intellectus formatore et harmonia.

Ex auditu communiter atque visu specierum maxime distinctionem accipimus. Visibilia audibiliaque obiecta per sensus externum et imaginationis internum opus, passivas activasque impressiones, hinc ad divinae harmoniae similitudinem, hinc vero ad deorum pulcritudinis imaginem, velut in umbra speculoque quodam inspicienda, animum promovent et perducunt. Sensibus hisce duobus species exauctupamur eas, per quas alienatione furoreque afficimur, quo mediante non perperam ad intelligibilis mundi species concipiendas advolemus. Per aures intimior nobis sensus ad divinam musicam acriori quodam conatu atque virtute apprehendendam excitatur. Triplicem quippe veritatis efficaci lumine coacti ex rerum ordine musicam intelligimus, unam et primam in Dei mente, secundam in rerum ordine atque motu, tertiam in ea quam noster animus ex illis obiectis imbuat formatione, ex virtute eius qua antea (iuxta Pythagoricorum atque Platoniorum sensum) fruebatur harmoniae, cuius inquam, antequam corporis clauderetur vinculis, compos erat. Hinc leves vulgaresque musici sonis vivarum instrumentaliumque vocum insistent, graves firmiori iudicio intimaeque rationis affluxu celebriter divino quodam inspirantur afflatu ambrosiaeque caelestis mente pabulum infusum excipiunt. Istis rerum harmonia satius per oculos, illis vero leviori quadam sorte per aures ingeritur. Alibi dixi de cognatione quadam mira, quae est inter veros poetas, qui ad eandem speciem referuntur atque musici, veros pictores et veros philosophos; quandoquidem vera philosophia musica seu poesis et pictura est, vera pictura et est musica et philosophia, vera poesis seu musica est divina sophia quaedam et pictura.

Alibi dictum est, ut pictor quidam imaginum scilicet infinitarum effirmator est phantastica potentia ex visis et auditis multipliciter combinando architectans. Phantasia vero, quae rationis moderamine regulatur, facile cognosci potest; expressione quippe in sensus superficie perpetuo demonstrat ordinem et aptiorem membrorum cum membris connexionem. Sed et nos docuimus in explicatione "Triginta sigillorum" artem, quae de omnibus facit omnia; stante etiam quod solertiora ingenia sine artificio et inania verba ad sensus ordinatos norunt contorquere, ut accidit iis qui confusum verborum seminarium ex ore fanaticorum observatum cum successibus et falsis historiis ita adcommodant, ut illi quidem prophetae, isti vero prophetarum habeantur interpretes. Sic Cherinthus stupratam a se virginem promovit in Sibyllam; eam quippe ad tantam sic promovit audaciam, ut quidquid in buccam veniret non modo sine trepidatione, sed etiam cum emphatica quadam gravitate coram populo blateraret: TANTUM LOQUERE (inquit) ET PROPHETABIS, cuius ille mox resumptis verbis, rugata fronte velut attonitus et elato commotus supercilio: O magnum, inquebat, oraculum, o admirandum divinae vocis mysterium. Subindeque versipellis idem archisycophanta universa ita ad res gestas et populi mores adcommodabat, ut nihil proprius quo mire inter reliquas sanguisugarum sectas populis pro sua parte irridendo diutius triumpharet. Et hoc figurandi genus artificiose sophisticum est, sed huiusmodi moneta in regno philosophiae non expenditur. At vero idem indisciplinata ingenia imaginibus sapientiae et vere divinorum oraculorum tribuent, ubi oculi noctuarum lucem solis nequeunt sustinere. Et nos quamvis non ita scribimus ut ab omnibus et per omnia intelligi velimus vel possimus etiam, nullus tamen est cui (si attenta fide et fideli aderit attentione) iuxta sufficientiam cuiuscunque in qua versatus est disciplinae plurimum iuvare et aliqua placere sorte non possimus.

DE COMPOSITIONE IMAGINUM LIBER II, UBI DE PRINCIPUM IMAGINIBUS ET PRIMUM DE IIS QUAE IOVIS.

CAPUT I

Apparet primo:

Super monte infans, circa montem fluvius, infanti adstant iuvenulae duae et lactens capra proxime.

II. Puer et puella in gremio Fortunae, cuius ille dexteram, haec sinistram mamillam apprehendit.

III. E regione Corybantum formae tympanis atque cymbalis strepentes circa cunas.

IV. Sequitur matrona anthropophago seni linteis involutum saxum porrigens, quod ille apprehensum devorat.

V. Vir scutum habens caprae pelle circumtectum, de qua stellantibus aureis guttis inspersa nubes exsurgunt, a quibus pluvia distillat.

VI. Iuvenis blandissimus lauro coronatus sinistra citharam, dextra exectos alicuius habens testes, circa mensam saltat.

VII. Tres monstrosi gigantes trecentis lacertosissimis brachiis natura muniti, centum et quinquaginta scuta et totidem gladios habentes, circa magnum regem (qui in solio sedens alios coronat) custodes apparent.

VIII. Viri species super nubis throno, e cuius dextera ingens coruscatio fit, deiaculato monte gigantem opprimunt.

IX. Ab australi plaga venit rex syndone caerulei coloris in morem saphiri perlucentis indutus, nudato ense superequitans cervum longe latissimeque ramosa et auro radiantia cornua quatientem, coram quo disparent leones humanas devorantes carnes. Inde viraginis prodeunte figura quercus ramum glandibus onustum habentis in dextera, coruscationes, subiti ignes circum et turbines et vehementia ventorum omnia territans, fragor, igneae aethrae. Atqui affabili mitissimoque vultu curia principem coronat.

X. Sequuntur familiares formae: aquila puerum unguibus implicatum rapiens,

XI. Puer nudus pocillans regi, qui sinistra ad genas, dextra ad poculum extenta curvatur,

XII. Vir barbatus cornua habens arietis, cui adstant formae Satyri, tauri, cygni, cuculi, qua specie apud Libyam colebatur Iuppiter.

CAPUT II

Aliae imagines quae apparent in campo Iovis.

Prima quae Iunonis dicitur: in specie maris septem iuvenulae uni puellae adsistentes, illustrissima claritate venerandae.

II. Virgo cuculum (qui in sinum de tempestate eximia advolarat) contectum refovens.

III. Vir ad dormientis coniugis ubera infantem alienum admovere, circa quos vaccae species et quatuordecim nymphae.

Secunda quae fertur imago Hebes: puella de lactuca sylvestre enata, poculum habens in dextra coram rege in sceptro et diademate Augusto.

Tertia regis et iudicis, cui immolatur coram populus adstat, cui de mari taurus prodiit. Inde a seniore (quem puer alatus sequitur subiectum praetervoliturus mare) claustra relinquuntur.

Quarta rex lances habens sinistra, dextra virgam, ante oculos tabulas.

Quinta in specie viri corpus flammeum virginem comprimens, cum coitu absoluto prodit rex, quo coram parente supplice de incava arbore exit innumerus exercitus.

Sexta arbor celsa proceritate sublimis, stellas alto attingens cacumine, pansisque circum undique ramis universo supervernat horizonte, semper frondosa virens, aeternae florida et odora, perpetuo foecunde fructifera, solido perenniter trunci robore felix, firmis innixa radicibus in secula vegetans.

CAPUT III

Iovi adsistentia. Antecedentes.

Procedunt ante Iovem Causa, Principium, Initium, Adorsio, Occeptio, Via, Vestibulum, Limes, Aditus, Ingressus, Coeptio, Inchoatio, Elementum, Fundamentum, Radix, Semen.

Circumstantes.

Secundo circumstant illum Paternitas, Dominatio, Dictatio, Imperium, Regnum, Principatus, Ducatus, Praesidentia, Gubernatio, Moderatio, Potestas, Habentia.

Corona primi ordinis.

Tertio coronant illum Consilium, Veritas, Pietas, Fides, Integritas, Puritas, Rectitudo, Candor, Ingenuitas, Sinceritas. Et complexionones horum (sicut et sequentium) primae, quales sunt consulta Veritas, pium Consilium, fidelis Pietas, integra Puritas, princeps Fides, rectum Imperium, et plura. Complexionones item secundae, quales sunt vera candoris Sinceritas, fidelis consilii Veritas, paternae pietatis Fides, et aliae mille.

Corona secundi ordinis.

Quarto corona secundi ordinis: amabilis Cultus, munifica Gratitude, Gratia singularis, concors Tranquillitas, tuta Innocentia, beans Libertas, dulce Asylum, Anchora sacra, praesta Opitulatio, utilis Protectio, protegens Custodia, suffragans Patrocinium, favens Tutela. Cumque iis idonea Aptitudo, quadrans Convenientia, competens Adcommodatio, concinna Appositio, habilis Conformitas.

Astantes.

Quinto adstant illi Arbitrium, Discretio, Discessio, Expensio, Eventiliatio, Decisio, Diremptio, Transactio, Definitio, Limitatio, Metatio, Sententia, Decretum, Statutum, Ratum, Sancitum, Sanctum. Et formata horum complexio cum iis quae coronant: vera Discretio, pia Discussio, consulta Limitatio, complexio cum circumstantibus: moderata Sententia, potens Statutum, paterna Expensio.

Praetorium.

Sexto in praetorio illic instrumenta et media, Amussis, Perpendicularum, Lances, Statera, Trutina, Libra, Cribrum, et alia quae ab atriis atque campis exeunt accedentia. Ibidemque formae inculpabilis Censurae, candidae Normae, emendatae Revisionis, Correctio, Castigatio, Plectio, Ratio regens, Ius candidum, vigil Iustitia.

Currus dextera.

Septimo cum curru ad dexteram: Vita praesidialis, incorrupta Innocentia, erecta Integritas, ingenua Puritas, honesta Probitas, illibata Sanctitas, generosa Humilitas, benigna Clementia, blanda Amoenitas, humana Mansuetudo, facilis Comitas, lenis Placabilitas, affabilis Hilaritas, quieta Serenitas, exorabilis Lenitas, blanda Suavitas, mitis pectoris Compositio, placida Moderantia, tacita Sustinentia, patiens Tolerantia, invicta Tranquillitas, infracta animi Aequabilitas.

Currus sinistra.

Octavo cum curru ad sinistram: turrita Superbia, ardua Celsitudo, intemperans Fastus, fastuosa Intemperantia, ambitiosa Elatio, elata Ambitio, tumidum Supercilium, superciliosus Tumor, binae item Saevities proterva, Protervia saeva, fastidiosa Inflatio, ventosa Dementia, turgida Inanitas, imperiosa Vanitas, crepans Immoderantia, Indignatio, Cor tumidum, Pectus turgidum, Vertex sublatum, sublimes Oculi, Os grandiloquum, erecta Supercilia, Admiratio sui, Contemptus aliorum, Usurpatio, Arrogantia vel Abusus eorum quae Iovi adstant et Iovem circumstant.

Solium.

Nono in solio est Maiestas, Pulcritudo, Nitor, Praelatio, Praestantia, Ornamentum, Magnificentia, Spectabilitas, Conspicuitas, Splendor, Emphasis, Energia, Prosopopoeia, Singularitas, Prominentia, Proceritas, Elevatio, Altitudo, Amplitudo, inclita Celebritas, eximium Decus, heroica Nobilitas, maxima Dignitas, optima Claritudo, Celebritas memorabilis, illustrissimum Nomen, augustissima Fama, se tollens, surgens, petens, tangens, feriens, penetrans, scindens, supervolans caelum et sidera.

E regione.

Decimo e regione sunt Palmae, Triumphus, Applausus, Assurrectio, Veneratio, Reverentia, Honor, Cultus, Adoratio, Admiratio, Titulus, Suspicio, Laus, Encomium, Praeconium, Hymnus, Votum, Litatio, Sacratio, Sacrificium.

Adest qualis mihi hoc tempore et occasione occurrere potuit Germanici Iovis imago, rex pro maiestatis decore pelliceatus semper, tonsa in rotundum coma, abrasa barba, cuius duae aquilae currum trahunt, ubi duo sibi planetae tributa signa sunt insculpta, sinistra de pocillantibus manu cyathum apprehendens, dextra sceptrum sustinens, ante quem minime pro more est barbatus ille (de quo in "Hospitio" conqueritur Erasmus) Ganymedes.

IUPITER.

CAPUT IV

Imagines Saturni.

Primo ascendit alatus, galeatus et atro illius galea contacta velamine, quod circa serpens caudam ore habet apprehensam, nigri coloris, propexa barba, longi de superciliis villi, rugosus, torvus, ferus horribilique aspectu, claudus, falcem in sinistra gestans, in dextera infantem quem vorandum ori applicat. Cerei multi circa illum sunt accensi.

Secundo rex bifrons, alteram scilicet in occipitio faciem habens, placidissimus utroque vultu et affabilis, dextera baculum gestans, sinistra clavim auream, oleam et ficulneam cum uvifero palmitis, et spicae circa illum plurimae.

Tertio ab Africo cuiusdam apparebat vultus, quasi nubes cum specie venti vehementissimi, geminas in capite habens facies, quarum altera aquilae, altera hippogrypho similiter rostrata est. Vultus etiam genua habent, et pedes similes pedibus dictarum avium unguibus et rapacibus unguibus. In manu ferreum uncinum habens sinistra, in dextera ex eadem materia sceptrum.

Quarto vetula in veste longe caudata et nigra, in dextera bubonem habens, sinistra porcum funiculo trahens, cuius collo hydrus in morem torquis erat involutus.

Adsistentia Saturno.

Adstant Saturno in primo ordine Senectus annosa, grandaeva Vetustas, defecta Decrepitas, Fessitas, Lassitudo, Tarditas, Exhaustio, Extenuatio, Maceratio, Caries, Morbus, Tabes, Infirmetas, Decoctio, Fragilitas, Attritio, Enervitas, Mollities, gravis Sarcina, Pondus iners, curva Inclinatio, titubans Tremor, Pressura, Putredo, Foeditas, Macies, Squalor, Indecentia, Turpitudine, Inopia, Odiositas, Tristitia, Querela, Balbuties, Tetricitas, Morositas, Severitas, Impatentia, Invaliditas, Desipientia, Rigiditas, Ruga, Edentulitas, Calvities, Parcitas, Experientia, Circumspectio, fabulosa Oblivio, mendax Memoria, delirum Ingenium, invida Ambitio, ambitiosa Invidia, Horror, et compositiones ex iis primae, secundae, tertiae.

Vetula haec incurvo dorso, vultu severo, incavis luminibus, animo non sibi satis constans, seculum pertaesa, nigri tacita Ditis ostia pulsans pusillo animo, pectore abiecto, fractis membris, ieiuno stomacho, languido spiritu, cordis pulsu artus quatiens omnes,

Torquentemque tedet sublimi lumine caelumAspicere, inconstansque caput per utrosque reclinansAc nutans humeros, pronusque ad pectora vultus;Languescunt crura invalida et curvabile bustum,Invegetesque artus vitae solatia nullaConcipiunt.

Imago Luctus.

Praerit umbra, quam Luctus existimo imaginem, contecto vultu, unde in terram stillae depluentes expresse apparent. Cui adstant Consternatio, Cordolium, Moeror, Turbatio, Acerbitas, Expostulatio, vulnifica Enectio, sinistrum Discrimen, Casus lamentabilis.

Querulus hic scisso procedit segnis amictuHorrificus Plangor, tristi feriens ululatuSidera. Concussum lacerat pectus, notat oraUnguibus, et turpi rapiens e fronte capillosPraecipit ad fremitum tristeis resonare lacunas.

Imago Curae.

Exinde surgebat auritum oculatumque spectrum, strictis temporibus, sincipite acuto, rugata fronte, inconstanter triste, huc se illucque circumvertens, quam Anxietas atque Sollicitudo pulsant.

Sedula (crediderim) est stimulans praecordia CuraPervigil, anxia, amara, levis, miser, excubialis,Mordaci mentem stimulans acrique rigore,Aestu discrucians tacito invida pectora, nempelIgnis ut admotus ceram liquefacit, et ipsaPectora continuis liquefiunt pervia curis.Ipsam se feriens vexat, rumpitque quietisTempora, consilium somni pacisque recusat.Flagrat agens, ardetque magis quo fit magis ipsiProximior fini, intenteque ut respicit unumNegligit innumeros, vult attamen omnia, nec seDistrahit inde animo, qua se diduxerit actu.Ultrix errorum, dira infernique satellesDulcia perturbat solatia turbida Erinnys,Corporis absumit succum, sensa ima minaciVellicat arbitrio, nervoso verbere pulsatAegrotantem animum, tristem acceleratque senectam.

Circumstant et haerent illi Impedimentum, Intricatio, Vincula, Detentio, Distinctio, Implicatio, Involutio, Occupatio, Gravatio, Obrutio, Opletio, Opertio, Cinctio, Circumvallatio, Obseptio, Dispunctio, Confectio, Angor, acerba Vellicatio, turbidus Pallor, inquieta Importunitas, Dens mordens, arrodens, saucians, terens, macerans, consumens, Flagrum stimulans, torquens, fatigans, discrucians, conficiens, Nubes propositorum, Aestus sollicitudinum, Incendium anxietatum recoquentum. Sequuntur eam Ambiguitas, Dubium, Studium, Vigilia, Experientia, Sagacitas, Prudentia, rerum Possessio.

Imago Timoris.

Inde umbra praecipites in pedibus habens alas, foemineo vultu, caeca propemodum, attonita, elinguis, sese in arctum contrahens, raptim huc et illuc circumvertens, e cuius ore frigida exibat nubes miserae corpus circumtegens, quae gelido sudore madens, quasi usu rationis adempto turbata pallentique vultu, rigidis digitos capillis innectebat. Adstabant illi Labefactatio, Circumventio, Trepidatio, Horror, Occupatio, Gelu, et alia plura de Curae curia. Ad haec dubia Asperitas, turpis Stupiditas, consciuum Silentium, anxia Suspensio, Quassatio pectoris, Stupor cordis, praecordiorum Palpitatio, aegra totius corporis Commotio.

Crediderim trepidum hunc esse ancipitemque Timorem,Suspensio vultu, attonitis oculisque paventem;Suspensi pedibusque ferens vestigia gressus,Infelix parcusque sui fugit omnia, nec seCommittit sibimet, reliquis neque tutus adhaeret.Interrupta refert verba, et suspiria in imoPectore condit.Sollicitus simul atque piger sibi concitus haeret;Dum dubitat, certa esse facit firmatque futura.In partem inde atque hinc nutans se deterioresImmergit tandem, quoniam Timor est malus augurEt malus interpres rerum vesaniter excors,Audacem quia fata iuvant timidumque repellunt.Anceps attonite spectans sic se omnia circum, utOmnia cum videat pariter sit ad omnia caecus;Ne sciat interdum quo semet deferat hospes,Imperitare sibi nequiens neque membra movere,Funditus ipse suas quia vires supprimit anceps,Praesertim cum nulla subest spes nec valet ira.Degeneres quandoque animos in se arguit idem,Inclamat ac studiis addit fugientibus alas;At subito nullos audent dare corpore motus,Submissa loquitur voce, hirtis statque capillis,Versatili constatque oculo, mens palpitat aegroAppulsu, ac saevum pungit praecordia calcar.

Illic Lapitharum figura, suo quos plumbeis detentos compedibus tenui filo (adamantis credo) suspensum ingens saxum ruiturum imminebat, ut appositis epulis manum admovere formidantibus non vacaret.

Dum metuunt sine morte malum, capiunt mala mortis;Namque in morte mali nihil est, porro ipsa TimorisVis tantum torquet miseris et fama dolorum.Sic animae nusquam accenso cruciantur ab igne,Atqui infelices primum ignorantia veriEfficit, et vultus naturae occultus inerteisConturbat sensus, stulta phantasmata circumCredulitate leves agitant sine pondere mentes.Non capitur tutus praelustri cibus in aula,Mortiferum exsudat de auro argentoque venenum,Sublimem augustamque domum de vertice montisPraecipitant venti atque irati fulgura caeli.Excubitor multus facili somnoque iacereNon faciet, sed tuta magis domus est sine telo.Alta quies parvis a fato est praestita rebus,Aio magis forti vento spaciosa premunturRobora, sed facili quassatur virgula flatu;Iudice nempe Deo sunt fortia fortiter acta,Subiectumque potens pulsu premiturque potente.

Dubii imago.

In eodem ordine imago viri dextero brachio atque crure ad unam, sinistro autem crure atque brachio ad alteram alligatus rotam, in aere suspensus nunc in unam nunc in alteram magis procumbens partem excruciabatur.

Ad geminas multasque vias Dubium venit anceps,Dumque haeret, simul hortatur seque arguit ipsum;Concitat et reprimat, sensum sequiturque fugitque,Et studium pariter capit, abiicit, urget obitque,Intendit vires animo viresque remittit,Exilit et vana subsistit territus a spe,Advolat atque animi subducto robore torpet,Anceps ancipitem taxat se atque ambigit ultro,Distrahitur varie, simul implicitusque tenetur,Incerte adpellens istuc versatur et illucAmbigua pendens anima. Sic Thessalus ad sePerfidus Ixion rediens a seque recedensConsilium torquet varie. Deflectere tentatNervos abripiens timide, huc adiungitur inde;Deque metu dubio dubiaque revolvitur e speIn dubium dubiamque metum spemque, insimul et statNolentesque movet gressus, artus dare retroAppetit adproperans pigro stupidusque recessu,Incertumque tenens semet vultum undique versat;Dumque timenda timet, nihilum putat esse timendum.Increpat hinc semet dubium seque arguit, ut quiClaudicat in partem atque in partem est pronus utramque,Abductusque alio fertur quam quo miser ireNititur, et fractis genibus labantia membraVix ciet atque eadem mox concita vix moderatur;Vix se componit, vix se sibi restituitque.Praecipitem tandem e geminis se trudit in unum, etDum facit haec, facere ipsa piget malletque relicta.Mallet quam dubie infelix certo miser esse,Casibus excelsusque manens se accingit iniquis;Ut Nero virtutem et varias complectitur arteis,Ne miseram Siculi cogatur inire tyranni.

Tristitiae imago.

Prodit ex atrae cinereaque caliginis turbine pulla involutum veste spectrum, summissum vultum sub nigra frontis ferrugine obnubilans, lacerum, macilentos lassosque equos currum trahentes stimulans, per salictosam foedoque limo torpentem paludem pigerrime procedens.

Tristitiae spectrum est, animum quae concoquit aegrum, Anxia perpetua exurens praecordia flamma. Sollicitam excrucians mentem turbansque quietem, Horrendis animum tenebrosa afflicta in hora Laemuribus, nec non vigilanti somnia sic sunt, Ut frustra Lethes obliviam quaerat in undis; Tam male continuo tabescunt membra dolore, Tam male sollicitans pectus viget anxia cura. Lumine vitales dum cassa favilla vapores Sorbet, nativi atteritur spiraminis intus Virtus, illabensque malum maturat eundi Tempus in infernum. Vultum delineat aegrum Ruga et conqueritur tristi compago tumultu Corporis, atque urget vehemens angustia sensus; Urit salsa mala bilis serpigine corpus. Se iacit in sordem, et spes deplorata dolori Succumbit, luctusque petit solatia luctum. Centenis pectus spiculis gerit atra foratum. Ploratu relevare malum est concessa voluptas. Sic trunco mittit vitis de corpore guttas, Sic vulnus ultura suum substantia manans Per lachrymas prono sensim consumitur actu. Tandem assueta malis sedamina vitat amica, Luminaque invisum avertit de luce diei, Seque amat extorrem, desertam; laetitiamque Odit et ut genus adversum fugit.

Imago Famis.

Famis succedit simulacrum Mortem lactans, luridum, nudum, macilentum, aegrum, tremebundis horridum membris, funesto pallore tinctum, sibi exosum, cuius Cyclopica rabies lente exedit artus. Astant illi comites Saevitia, Rabies, Insania, Ira, Crudelitas, Furor, Inertia, Ieiunium, Gracilitas, Squallor, exasperans foedansque Deformitas, et plurima eorum quae in eodem campo adnumerantur et Saturni curia. Cum illa et aliis currit Morbus.

Marcida lento Ingreditur passu, macie defecta, situque Tabida, liventi tenues cui sub cute venae, Exsuccis nervisque sonant, arteria quae scum Ad numerum est revocata suum nulla arte chirurgi, Luminaque gemino languent occulta sub antro, Exanguique refert cinerosa cadavera busto. Arida dant nullum cibo intestina meatum, Ut sabulo concreta iacent, et ventris inani Tensa sub orbe patent tenui pendentia filo. Spinam pelle tegit, non occulit; undique namque Pervia ramosis oculo compagibus substans. Dens mordet dentem, labra ossea linguaque lambit, Et guttur vacuum ventum congerrat in alvum, Turgida si bilis consueta alimenta negarit, Exanguis ut referat cinerosa cadavera busto. Vix ea membra levat, tenuis vix spiritus ipsam Advectasse potest; quantumvis pondere nullo Moles ulla premat, vix rectam sustinet et se. Tabem pro cibo propriam depascitur, hancque Egestam repetit tempusque per omne resumit, Ut propria de morte suo et de pulvere vivat; Nam nihil externum ingeritur, nil effluit extra. Aeternum dea saeva viget, quae conditione Mutata non ipsa foret, non viveret ipsa, Atque suo felix non esset in ordine numen.

Imago Invidiae.

Tardo succedens tristes Acherontis primogenita obliquoque passu, torvo respiciensque oculo vehementes a naribus, oculis et ore suscitatur (quae ad longinquum sentiuntur intervallum) tempestates, quae non solum domos diripiunt et urbes, sed et rapida montes violentia subvertunt. Stimulum, quo se primo ipsam concutit, habet illius dextera, sinistra vero colubri horribilis caudam stringit, quo cordipetum illius morsum vehementius inasperet. Illi omnis enumerata curia adstat, subministrat, et ab illa vires concipit et favores.

Imago Ocii.

Spectandum trahitur quatuor habens in uno capite vultus quatricolores: I. senis decrepiti, II. vetulae, III. mortui, IV. occulti superinducto velamento, complicatis in sinu manus habet digitis. Impexum, solutum, immundum, enerve monstrum, cuius pedes erodit mus, cuius oculus effodit stillicidium. Adsunt vario illi nomine Lentitudo, Tepiditas, Mollities, Frigus, Torpor, Vecordia, Dilatio, Procrastinatio, Negligentia, Inertia, Incuria, Acedia, Tarditas, murcida Remissio, ignava Socordia, Oscitatio titubans, et de curia Senii et aliorum plurima.

Mortis imago.

Alatum et informe numen exibat falcem latissime omnia emetentem exagitans, alis velocissimo raptu nigrantibus solis lucem a subiecto avertentibus horizonte. Illam antecedunt omnia, concomitantur ex dictis cum Senio et Aegritudine plurima, consequuntur vero Pallor, Deformitas, Miseria, Paupertas, Desertio, Solitudo, Luctus. Est caeca, surda, implacabilis, inexorabilis, qualis de sinistra spectantibus parte videbatur. Media vero ex alia parte praecedunt illam Spes, Alteratio, Mutatio, Corruptio; comitantur illam Ordo, Lex, Fatum, Turbae, Motus, Tumultus, Bellum; sequuntur eandem Pax tranquilla, Quies tuta, Generatio clara, Novitas, Consolatio, Nativitas et multae Laudes, Laetitia, Spes, et horum consortes, sed occulto pergebant itinere, et quia paucis considerandae et quia ab Saturni campo abhorrent atque curia. Nigrantem pallam syndonemque humeris appensam trahit, super qua aureae passim guttae conspersae speciem stellantis caeli aemulantur.

Ante illius currum sunt notabili vulgataque figura tres propria peragentes munia Parcae.

Orci imago.

Confusissima succedebat in imagine et monstrosissima Orcus omniformis, nulliformis, omni vero superficie tristis et horrendus. Illum antecedit custos ianitor triceps, terno horribilis latratu Cerberus, cuius villi omnes viperarum sunt, oculi inextinguibiles flammae, quem comitatur Immanitas, Horror, Monstrositas, Minacitas, Impaviditas, Asperitas, Vigilia, Inquietudo, Custodia, vastissimi draconis cauda occurrentibus adplaudens, praetereuntes vero saevissimo caudae verbere atque tenacissimo nexu flagellans implicat et reducit.

Sequuntur Erinnyes, alio nomine Furiae, alio Eumedines, canes Tartarae, quarum capilli funestissimi sunt utraque ex parte capita habentes hydri. Cum quibus ambulat Discordia, Flagellum, Feralitas, Torvitas, Ultio, et alia ex praenumerata multa, innumeraque alia monstra prodentia Stygia, Acherontica, Phlegethonica, Cocytica animalia, Tartarea, Erebea, Plutonia, Persephonea, et daemonum figurae et Lemurum, Tityi, Sisyphi, Tantalum, Harpyiarum, Titanum, Briareorum, Lernaearum bestiarum, Centaurorum, Scyllarum, Geryonum.

Paupertatis imago et quae in foribus Exilii.

Seorsim, et quasi nullius curiae pars, tristis, nuda, sicca, famelica et omnibus supradictis pestibus et calamitatibus obnoxia, contracto pudibundoque personae gestu vix se ostendere audens, ire cogebatur Pauperies, varia suscipiens nomina, non omnino vulgare numen Egestatis, Indigentiae, Defectus, Privationis, Penuriae, Nuditatis, Orbitatis, Mendicitatis. Illam praeter enumerata, quae adsistunt atque circumstant plurima, concomitantur Sterilitas, Tenuitas, Artitudo, Stricticitas, Angustia, Afflictio Duritiesque cum comitibus, lacera Exilitas, Obsitudo, Pannositas, Inedia, Famis

cum tota curia, Fractio, Miserabilitas. Illam quasi numerosissimus exercitus circumvallant atque coronant diversarum specierum Destitutio, Despectio, Dedignatio, Contemptus, Vilipendium. Sed propius ad illam spectant et administrantes adsunt, quasi adultores, mimi, collusores, secretarii, cubicularii, ancillae, concubinari, Difficultas, Immunditia, Miseria, Demissio, Inanimositas, Verecundia, Desperatio.

In foribus omnis excubitorum vigilum pompa, Fluctuatio, Involutio, Decussio, Rotatio, Ventilatio, Glomeratio, Turbo, Vortex, Gurgis, Procella, Proscriptio, Exturbatio, Eiectio vaga, Vagatio, Praecipitatio, Exterminatio, et Fructus ex curia Martis. Adde hisce plurima ex simplicibus et compositis atriorum, et ex campo Stygis atque proprio, et fere quae de Saturni curia sunt omnia.

Sed postquam qualem tibi cumque Saturnum cum propria curia descripserim, eundem pro commoditate non Chaldaeam, Aegyptium, Leucadium, Latium vel Libycum, sed quem certe de Longobardorum genere ex habitu cognoscere possis atque vultu nunc praesento, quique non immerito coronatus et Iove filio barbator apparet, sed (meo quidem iudicio iniuria, utpote qui tum sub Capricorno degens et Aquario, tum graviore defector aetate valde friget) minime iuniore Iove pelliceatur etiam non incedit.

SATURNUS.

CAPUT V

Imago Martis.

Ascendit vir in specie robustus, cholericus et velut aerato colore, aspectu horribilis, callidus, torvus, ignitis oculis, leonino rictu, caninis quasi seu lupinis auribus, magnanimo frontis decore arrectis circa crinibus, unde brevia sed in specie solidissima et acuminata quasi Appuli tauri cornua prodeunt. Super casside Chimaerae caput flammam evomentis gestans, nervosus, pectorosus, lacertosus, latis humeris, mediocre statura, villosis manibus et pedibus ad iustam quidem mensuram latis et bene formatis, sed quasi ultra rationem (non sine energia maiore) longioribus. Ingentem sinistra ex aere (ut apparet) solido scutum sustinet, in quo tricipitis draconis terribilis caelata imago longa et velut adamantina de fronte cuspide prodente clypei centrum pernitiosissime armatur; dextra vero rutilum et velut igneo splendore oculos perstringentem vibrat gladium. Stat super quattuor rotarum currum, quem quatuor alipedes equi trahunt, auriga illius infausto, sanguineo, viperino vultu, sublivente colore vigil foemina (Bellonam dicunt) flagro regit serpentino. Ambobus illo quidem a puppi, hac vero a currus prora stantibus visu plus quam dici possit formidabile fulmineae cuiusdam refertur specimen violentiae plus quam virtutis.

Secunda imago: currum antecedit lupo, et rex rubro indutus vestimento lupum equitans, effractas in manu habens quasi legis tabulas.

Tertia imago: currum sequitur hircus et matrona (an regina sit, nescio) heroica, sed immitiore etiam aspectu, fulva in veste nil habens praeter virgam, clausis, ut videtur, oculis subsolanum versus conversa.

Quarta: horribilis et valde visu turpis ministrorum numerus cornutorum, lymphatorum, qui in morem Bacchantum atro quasi lupi ululatu et velut boves mugiunt ore, dentes habent aprorum, ungues rapacium et carnivorarum avium, cornua ramosa sed non fortia, oculos quasi tornatiles et tenui obscuros claritate, incomposite saltando procedunt.

Adstantia.

Adstant Marti ea quae ad sinistram Iovis, cumque iis Ferocitas, Feritas, Ira, Effrenitas, Fremitus, Vesania, Vehementia, trux Gravitas, rabida Rigiditas, terribilis Cruditas, intrepida Audacia, acris Magnanimitas, Atrox Comminatio, omnivora Saevitas, pugna impavida Rigiditas, avida Raucitas, fremebundus Ardor, implacabilis Truculentia, saeva Rapacitas, cruenta Severitas, Armipotencia insana, Torvitas impavida, fulminea Vesania, inhumana Immanitas, hostilis Efferitas, pugna Strenuitas, bellicosum Robur, infracta Firmitas, masculae Vices, et contraria Infirmittas, et plurima quae sunt misera in curia Saturni, cum specie ursi indecora deformitate turpis, villis horrentibus, acuminatis osseisque unguibus, de latebris sylvarum per incultos montes errabundi, vastosque contra fortia armenta pendentis hiatus.

Virulenta Venenositas, atra Acerbitas, crudum Virus, crudescens Turbatio, insidiosa Mordacitas, Improbittas indomita, furiosa Occaecatio, scelerosa Vehementia, indomabilis Furia, Latratus resonans, terrificus Mugitus, Rugitus horrificus, vigil Saevitas, urgens Turbatio; exardescens Tumultuatio, inquietans Vexatio, aspera Feritas, spumosa, sanguinea, edax, rabida Rapacitas, arctans, stringens, et alia ex Saturni curia inducens, Domitatio, Tensio, feriens Explosio, Percussio, Oppositio, cum specie draconis squamis crepitantibus horrentis, cristati, trilingue ore terribiliter sibilantis, maculosi, atra fulvedine caerulei, oblonga vorticositate immanis, flexu ingentis caudae aculeatos exertantis dentes, resonantis spirarum verberare tellurem pulsantis, nunc alto serpentis capite, aligero nunc se dorso in aerem adtollentis. In illo lubrica Tumiditas, atra Tortuositas, letifer Morsus, Gorgonea Maculositas, reflexa Voluminitas, lunata Textilitas, Marsica et Thessala Magia, somniferum, letiferum soporiferumque Vulnus, obliqua Vorticositas.

Inde Confusio, Turbatio, Gradiva, Bistonias, Threicias, Strymonias, Scythonia, Obsidio, Confusio, Turbatio, Frenatio, Mixtio, Versatio, Increpatio, armorum Quassatio, tubarum, lituum et tympanorum Fremitus. Illic similitudo velocis et tyrannizantis Aquilae et Accipitris feri, praedonis, rapacis, Hyperborei, urgentis, caedentis, rapiantis, dilacerantis, vorantis columbas.

Irae imago.

Procedit Erinnyis flexuose incurvo lunatoque cornu, quod rigidaque proceritate durum terrificae querulum personat. Cum illa est agrestis Procacitas, maligna Audacia, tragica Inconcinnitas, iniocundum Prodigium, tyrannica Immanitas, Feralitas, Insania, ultrix Furia, Crudelitas colubriferi Coccyticum exsuscitans luctum, Gorgonium Toxicum; quam sequitur Dissentio, Lis, Schisma, Controversia, Rixa, Iurgium, Altercatio, Odium, Invisio, Perduellio. Ad cuius sonitum excitatur bestia gryphi Hyperborei in morem assurgens, mordens labia, crispans nares, distorquens os, frendens dentibus, stridens Fremitus, fervidus Ardor,

Efferat, crudelis, praecipuus, vultuque minaci, Quae ne animus verum atque bonum comprehendere possit Impedit, et speciem conceptam insana tuetur. Terribiles trahit illa minas, terroribus urget. Quidquid praecipiti apponitur, cito vultque nocere. Non patitur moras, cupit accelerare malorum Tormenta atque neces. Sic consilium omne recusat. Parta

infixa viget dudum sententia menti, Concita consilio surdi curritque furoris, Fulmineo infrenis cuncta obvia diripit ore, Percita flagranti currit fremebundior aestu, Infirmisque manus constanti robore firmat, Efficit et molles rapida virtute feroces, Effrenem facit qui animo fuit ante remisso. Frigidus et torpens igne inflammatur ab ista, Fortibus hoc timidus furiali percitus oestro, Mollibus haud audax stimulis monstra ardua portat. Ora tument, turpi nigrescunt sanguine venae, Sanguineique oculi radiis ferientibus ignis Spicula discutunt, dentes terit, oraque spuma Inficit, imbutum flammis cor protegit ardens. Lassus haec membris requiem negat, adque nocendum Arma capit quaecumque dolor sibi suggerit, atque Quidcumque occurrit male sanae ad munia teli Destinatus, in iaculum atque ensem nempe omnia vertit, Et rabies quaecumque ferox volitantia reddit. Hanc face supposita ferventem reddit Erinnyes Deformi, multo angue comans, Erebi que ministra, Virgo que noctigena, et mater crudi impia belli, Discordes agitans contortis anguibus rixas.

Belli imago.

Sequitur informe monstrum sanguineum, igneum, scutato tumultu tempestuosum, turbidum, pulvereum, pulvere in nube coruscum, sylvo aere relucens, torvo succinctum cataphracto, cuius speciei solam super galea ingentem cristam comantem, hirtam, rutilam, longe lateque diffusum aera ventosa rapiditate fustigantem videre erat. Sub illo equus elata cervice insignis, iuba pariter hirsuta flammam et fumum e naribus efflans, ferratis aerem calcibus coruscis ignitis alatisque pedibus verberans, superba alacritate gressus glomerans, obstantem pone transque populum anhela mordacitate frenis obluclabatur, quasi leo Marmaricus fulminea celeritate fervidus et impiger ad pugnam dispositus, subindeque quasi rupto amne de montibus praecipite fertur. Ibi ambigua Luctatio, irrequietum Proelium, armisonans Certamen, nescia sisti Conflictatio, refluat et influa Glomeratio, Cyclopica Invasio, praeceps Infestatio, impetuosa Incurso, imperiosus Impetus, internecialis Turbatio, detestanda Carnificina, sanguineo Campus cocco pictus, exitialis Miseria, miserum Exitium.

Adest compertum gravissimum, id est ponderosissimum, Martis simulacrum, toto ferratum corpore, quod ut gravius adhuc fieret magisque statarium, quod nisi ad ferri interioris tutelam minime necessarium videtur, sedet.

MARS.

Vere nostratrem dicerem Mavortem, si longa hasta vel sclopo eminus more altitonantis Iovis pugnaturus, vel non fugiens occubiturus appareret Mars Persa, Graecus, Romanus, sicut et nostro tempore Turcicus galea, ense et scuto, non catenata sed expeditiore reliqua corporis parte, de gentibus triumphaturus gradiebatur.

CAPUT VI

Imago Mercurii.

Sequitur omnium deorum negociosissimi simulacrum, praeconis, nuncii, arbitri. Cuius imagines sunt:

Prima infans, cui sub portulaca iacenti capra lac exporrigit.

Secunda puer, qui Cupidinem luctando palaestra superat, et ipse alatus, quem gallus sequitur.

Tertia adolescens victum Iovi subministrans.

Quarta simulacrum ex una parte nigram faciem habens, ex parte vero aliam; cumque hoc idem iuvenis alatis pedibus et galero virgam habens in dextra, cui duo serpentes implicantur, Charonti vulgus animarum praesentans.

Quinta centum oculos habens monstrum vir obtruncans, et prope illum vacca.

Sexta triceps de triplici regione animal, cui caput unum est delphini simile capiti, secundum canis, tertium vero medium prope ad aquilae similitudinem accedit.

Septima adolescens pulcherrimus elephanto insidens, regio ornatus diademate, versicolore (veluti palumbis collum) veste, virgam habens in dextera et picam in sinistra. Circa illum a meridie confluit longa militum manus, quam nubes valde albicans exonerat.

Adstantia Mercurio dicitur.

Adsunt illi in primo ordine Editio, Prolatio, Nudatio, Detectio, Vulgatio, Significatio, Apertio, Patefactio, Manifestatio, Disseminatio, Reclusio, Revelatio, Promulgatio, Promptio, Ademptio silentii, Scaena, Theatrum, Forum, Fama, Infamia, Indicatio, Ostensio, Monstratio, Edictatio, Alloquutio, Eloquutio, Memoratio, Certioratio, Praedicatio, verbis Attactio, Complexio, Praestricatio, Comprensio, Contractio, Propositio, Oratio, Peroratio, Epilogatio, Conclusio, Disceptatio, Disputatio, taciturnitatis Fractio, Cantus, Clangor, Personatio, Responso, Fremitus, Relatio, Collatio, Colloquium, Compellatio, Confabulatio, Dictio, Enunciatio, Affatus, Pertexio, Scriptura, Pictura, Praesentatio, Insinuatio, Coramfactio, Palamfactio, Explicatio, Commemoratio, Commentatio, Dissertio, Expressio, Reportatio, Elucidatio, Explanatio.

Secundo in ordine Institutio, Instructio Eruditio, Informatio, Paraenesis, Praeceptio, Admonitio, Praedicatio, Imbutio, Consilium, Lectio, Doctrina, Disciplina, Edictatio, Descriptio, Publicatio, Monumentum, Annale, Historia, Commentatio, Exemplum, Inductio, Syllogizatio.

Dextra prima.

Tertii ordinis ad dexteram adstat similitudo rivi, cui adest Gratia, Lenitas, Liquiditas, Celeritas, Argutia, Amoenitas vaga, dulcis Conspicuitas, iucunde labens Oratio, Disertio, Concinnitas, Facundia, Periclea Argutia, nectareum Eloquium, suave stillans Tersitudo, Flexanimitas, emolliens Cultura, Nestorea Lingua, aurea Copia, grata Resonantia, florida Profusio, artificiosa Confictio, melliflua Decursio, potens Persuasio, blanda Resonantia, concinna Festivitas, Maeonica Harmonia, Pieria Cantio, Phoebea Modulatio, blandiloqua Suadela, mulcens Doctrina, comptus Color, Sermo floridus, germinans, pullulans, fruticans, gemmans, vernans, Atticus, Elysium, nectareus, arridens, Flos virginea mali demessus, niveus, mollis, fragrans, Mensa in qua Ornatus, Opulentia, Effusio, Foecunditas Lautitium, Hyblaeae Rosae, Musarum Deductio, Parnasi Via, deliniens Carmen, Incantatio, perpolitum Ornamentum, lacteus Lepor, culta Diluciditas, exquisitia Elegantia, luculenta Ubertas, Lyra Threicia, Arionia, Orphica, Claria, Amphionia, Aganippea.

Ad sinistram vero dicatoris adstant primo Garritus, Hinnitus, Ruditus, Mugitus, Gannitus, Blaterismus, Deblateratio, Ineptitio, Lallatio, Effutitio, Nugatio, Scurrilitas, Coaxatio, Crepitatio, Obgannitio, Admurmuratio, Mussitatio, Obstreptentia, picae Loquacitas, Loquutuleitas, Garrulitas. Corvus ibi Apollineus, Aes Dodoneum, Vas vacuum sonans. Quibus adsunt inconsulta Temeritas, intricata Perplexitas, Anfractus, Ambages, Amphibolia, Cacoethes, et aliae eius generis figurae, obsita Caligatio, Defossitas profunda, arcuata Caecitas, scrupeus Atror, picea Nebulositas, obstrusa Caecitas, latebrosa Opacitas. Ibi Bubonis statua, cum quo Ignavia, Trepiditas, Foeditas, Infaustitas, Ominositas.

Secundo cum infantis et deliri senis copula Vagitus, Lusus circa ubera, Cunae. Talis est grammaticorum dictionis et ingenii archetypus, quae in lucem edita iacet sine viribus in sinu carae parentis grammatices vagiens, ubera placida matris trahens, blandula faciens nutrici verba, non metiens munera precio nec dona pondere, infirmo poplite nutans, primum (forte) non ambiens locum, cui parum sufficit et multum respicit, erigens e cunis caput ad verba, foedans in cunis humida strata.

Tertio quasi Martis tuba claro vehementique mugitu caelum quatiens, per densas intonans nubes, Buccina Tritonis, Pulsatio, Percussio, Motus, Increpatio, Tactus, Sollicitatio, Tractatio, Praetentatio, Impulsio Lyrae, Chelys, Citharae, Tympani, voce, arte, dextra, plectro. Dictio ibidem hircosa, olida, vilis, cornigera, setigera, hirsuta, barbiger. Ibi Boatio, Intonatio, horrificus Mugitus, territremus Ruditus ipsos perterrefaciens Gigantes.

Vero Crepitus stridens, Stridor sibilans, Clangor, graculi Obstreptentia signum pluviae, cicadius Strepitus, ranae Querela, frugum Exitium, raucisonus locustae Sonus.

Quarto obtrectans Criminatio, traducens Obloquutio, Detractio derogans, Morsus maledicus, sinister Rumor, sparsa Calumnia, inusta Ignominia, Labes impacta, mordax Vituperatio, morsus Violentia, insectans Traductio, accusans Delatio, insimulans Expostulatio, accersens Actio, muta Accusatio, instructus Reatus, perniciose Querela, Exploratio, Improperatio, turpis Nota, inimica Praetensio, hostica Censura, Morsus consumens, Rostrum immersum, Dens Theoninus, notans, Sanna lacerans, rostrata Dilaniatio, Os carpens, oris Amaritudo, Lingua inficiens, labefactrix Gutturis, Dolositas maculans, caeno obliniens, sordis Aspersio, Commentio, Citatio, Vadatio, adversa Attestatio, Dietatio, prava Interpellatio. Ibi serpentinum Virus, Natrix, Dipsas, Aspis, Hydrus, Vipera, Cerastes, Tenebrarum obfusio, incessens Execratio, Dirae devoventes, caesidica Versutia, perfida Latratio, verborum Mercatura, venale Convitium, mercenarium Testimonium, Contestatio, Adstipulatio empta, mordax Vellicatio, rodens Exagitatio, incessens Proscissio, Probrum contumeliosum, procax Calumnia, urgens Blasphemia. Illic Veredarius discordiae, Feccialis rixae, Legatus dissensionis, Apocrypharius irritationum.

Adstantia Mercurii intentioni Caduceo.

Primo Officium, Munus, Provincia, Sparta, Partes, Conditio, Debitum, Tangens, Incumbens, Res, Casus, Status.

Secundo Advocatio, Citatio, Accersio, Praeceptio, Iniunctio, Demandatio, Delegatio, Obtrusio, Intrusio, Apertio loci, Ansa, Fenestra, Occasio, Praestructio, Ministratio, Suasio, Consilium, Instigatio, Flagitatio, auctoris, ductoris Invitatio, Monitio, Incitatio, Inductio, Hortatio, Decretum, Statutum, Constitutio, Destinatio, animi Inductio, Deliberatio, Propositum, Mens, Volutatio, Compromissio, Afflatio, Impulsio, Fomes, Esca, Accensio, Inflammatio, Concitatio, Stimulatio, Tractio, permulcens Flexio, Exsuscitatio, Excussio, Inductio, Illectio, Pellectio, Instigatio, lacessens Accitatio, Suggestio, Ingestio, Insusurratio, Inspiratio. Inde Substitutio, Subrogatio, Subordinatio, Subfectio, Vices.

Tertio Expectatio, Fides, Credentia, Credulitas, Spes. Cui adstat Ablatio taedii, Relevatio mali, Levitio pressurae. Ibi simulacrum Naufragi in medio maris brachia iactantis, etsi nulla ei obiiciantur littora. Adsistunt illi hinc Aerumnositas, inde Incertitudo, inter ambas Anxietas, Cura, Sollicitudo, et multa de Saturni curia, insomnis Attritio, Vexatio, Inquietatio sui, Contentio, Anhelantia, Vigilia, Sedulitas, Gnavitas.

Quarto, Invocatio, Imploratio, Adoratio, Obsecratio, Sollicitatio, Eflagitatio. Quibus adsunt Preces sacrificae, Servilitas, Humilitas, Deveneratio, Fatigatio, Epistolae, Libelli supplices, Palmas tollere, Oculos, Manus, Ora, Voces, Percontatio, Rogatio, Quaesitio, Postulatio.

Quinto Adversio animi, Auscultatio, Attentio, Erectio mentis, Inclinatio, Habilitas, Idoneitas, Aptitudo prompta, Obsequium parens, Obedientia obtemperans, morigera Auditio, satisfaciens Executio, patens Auris, intentus Oculus, Nervi proni, Mens facilis, appositus Animus, placidus, mollis, fractus, victus Spiritus, spontanea Voluntas, Flexio, Motio, placata, placida Facies, Concessio favorabilis, Acceptatio annuens, non aversa, non dura, et aliter ex Saturni ac Martis curia disposita.

Ad Mercurii talaria quae ab antecedentibus Iovis.

Inceptio, Exordium, velorum Explicatio, orae Solutio, Aditus, Limes, Porta, Vadum, Ostium, Ianua, Fores, Cardo, Margo, Aurora, Lucifer, Fons, Scatebra, Scaturigo, Venae, Satio, Seminarium, Semen, Ortus lucis, Cunae, Cunabula, Excussio somni, Caput, capitis Levatio, Surrectio a strato, Florentia, Productio, Exitus, Eruptio, Exclusio, Emanatio, Profectio, Descensio, Invasio, Assumptio, Acceptio, Tractio, Ductio, Introductio, Introitus, Irreptio, Derivatio, Properatio, Discessio, Abitio, Evolutio, Excussio, Applicatio oculi, alae, pedis, manus, ingenii, artis actus, Laxatio, Reseratio, Apertio, Egressio, Excessio, Proditio, Expeditio, Cessio, Commeatio, Profugium, Liberatio, Extricatio, Excarceratio, Emersio, Eluctatio, Coniectio, Conversio, Conlatio, Retractio, Retroactio, Emolitio.

Alae Mercurii.

Alis Mercurii millecoloribus (quae scilicet iuxta eorum quibus adsociatur et applicat varietatem variantur) Irritatio, Agitatio, Concitatio, Concussio, Quassio, Quassatio, Fatigatio, Ventilatio, Vibratio, Turbatio, Compulsio, Actatio, Citatio, Percitatio, Incitatio, Percussio, Sollicitatio.

Quibus adsunt Tremor, Irrequietudo, Fluxus, Volucritas, Agilitas, Celeritas, Lubricitas, Festinatio, Approperatio, Maturitas, Ocius, Indilatio, Amora, Inde elabens Pervagatio, Pervasio, Percursio, Pererratio, Peregrinatio, Perillustratio, Penetratio, Profluxio, Promanatio, Praeventio, Proventus, Obreptio, Ingressio, Subintratio, Immersio, Insinuatio, Admixtio.

Quibus secundo adsunt praecipua Pernicitas, furtiva fugaxque Volucritas, propra Sollicitudo, tenera Ventositas, Spiratio vehemens, propra Celeritas, cita Rapiditas, infrenis Declivitas, subita Vivacitas, vaga Concitatio, defrenata Volucritas, Lymphatio anhela, ardens Effusio, strepens Transmissio, erumpens Traiectio. Ibi Ventus et Venti species, Equi Solis, trepida Aviditas, irrequieta Pronitas, alacris Excursio, praepes Sublimitas, nubivaga Volitatio, aetherea Expacitatio, aurarum Percussio, corporis Libratio, caelica Creditio, per inane Meatio, Tranatio siderea.

Procedenti Mercurio et triplicis pervadenti Iovis imperium.

Accidunt primo Directio, Obliquatio, Circuitio, Rotatio, Volutatio, Inflexio, Recurvatio, Reciprocatio, Revolutio, Convexio, Regressio, Remigratio, Recursio, Remeatio, Repedatio, Reversio, Reditus, Cyclus, Vertigo, Reiteratio, Repetitio, Conversio, Inversio, Catastrophe, Sursum, Deorsum, Antrorsum, Retrorsum, Dextrorsum, Sinistrorsum, Introrsum, Extrorsum, Celsum, Imum, Altum, Profundum, Latum.

Secundo Allisio, Illisio, Irruptio, Impactio, Intorsio, Obviatio, Offensio. Cumque iis momentanee Temporaneum, fugax Fluxus, varia Inconstantia, levis Mobilitas, versatilis Lubricitas, versipellis Vacillatio. Ibi simulacra Glauci, Euripi, Vertumni, Erisichtonis, Protei, Chamaeleontis. Cum iis Mutatio, Variatio, Alteritas, Differentia, Conversio, Aversio, Diversio, Transfiguratio, Transformatio, Metamorphosis, Alietas.

Tertio Traiectio, Traductio, Transportatio, Transvectio, Transfretatio, Transmissio, Provectio, Emensio, Praetergressio, Transgressio, Exsuperatio, Volatio, Reptio, Ambulatio, Serpere, Natate, Navigare.

Quarto Digressio, Abstractio, Desertio, Remigratio, Revocatio, Deposito, Deductio, Abalienatio, Dimotio.

Mercurii oculus, virga, manus.

In apice virgae Mercurii est oculus notans vigilem Custodiam, excubialem Observantiam, accuratam Industriam. Ubi consignificat viva Lucerna, Lux praevia, micans Renitentia, scintillans Radius, collucens Fulgor insomnem Strenuitatem, impensam Attentionem, sensus Arrectionem, instructam Praeparationem, crebram Sedulitatem, diligentem Animadversionem, studiosam Cogitationem, intentam Curam, facilem Apparatum, obvium Paratum, promptam et ad manum et numeratam Instructionem, passim et in procinctu appositam Intentionem. Circa illam operosa Sedulitas, alatum Ingenium, commoda Tolerantia. Adde crebram Inquietudinem, iugem Navitatem, obnixum Fervorem, improbam Assiduitatem. Adest facilis Negociatio, incessabunda Indefessio, indesinens Continuitas, celer Sagacitas, sagax Providentia, properans Vigilia, oculorum Intendentia, Obtutus, Fixio, directa Acies, inhaerens Vultus, Conversio faciei, radiorum ex gemino orbe Iactatio, pensans Introspectio, Ponderantia repetens, Complexio, percurrens Examen, arcana Perlustratio, metiens Regula, versata Deliberatio, examinans Destinatio, cernua Alacritas, acuta Subtilitas, versatilis Vivacitas. Haec sequuntur artes, doctrinae cum vitali Praesidio, domestico Regimine, templorum Relligione, domorum Ornamento, civitatum Augumento, aetatum Decore, animorum Instructione. Virga excitat magica Thespiadum fontes et Genios, moderatur choros, ferinos emollit animos. Somnia immittit magica excantatione hostibus Arcadium istud numen, Memphiticum, Maenaliu, trigrandi calliditate interpres, venator divitiarum, magister furum; cui infanti cum primum manus essent liberae, eadem die Vulcano surripuit forficulas, Veneri capitis ligulam, virgam Iovi, Iunoni annulum; Actor deorum et interpres optimus. Hunc sibi patronum et ex toto unice domesticum iure agnoscit optimo Didascalus, Hypodidascalus, Paedotriba, Cathagetes, Paedeutes, Scholarcha, Gymnasiarcha, Phrontisteriarcha, id est docens Anoniam pubem, coercens inventae luxuriam, imbuens rudes ingenua arte mentes, de fonte Thespiadum puram propinans aquam, id est Cubicularius Mercurii, Tibicen Apollinis, magnus Iovis et Phoebi Camerarius, Thesaurarius arcanorum fati, Interpres praedestinationis, Sistitor liberi arbitrii, Genus electum, Reformato secularum, Censor praevaricantium, legum, Theca Mnemosynes, Harmonia chori Aganippe, Castalidum sororum Decus, Medusaei gregis Bellerophon, Choragus caelestis symphoniae, [Theca Mnemosynes.] Antesignanus Charitum, Amasius lucis perpetuae, Comes seculi secularum.

Mercurius opifex.

Mechanicum Mercurium sinistre refert senex, qui puerum circum sinistram dextra et sinistra serram manu habentem de alta turri dat praecipitem. Adstat illi cum suis circumstantiis Invidia. Eundem dextere senior alatus reginam viraginem lignea incavaque in tauri statua includens. Adstant illi Negocium, Tractatio, Exercitium, Negociatio, Operatio, Factio, Fatigatio, Usus, Praxis, Labor, Opera, Diligentia, Insistentia, Desudatio, Contentio, Expeditio, Transactio, Exequutio, Peractio, Defunctio, Munus, Munia, Provincia, Architectatio, Fabrefactio, Extractio, condens Erectio, Collocatio, Constructio, Generatio, Patratio, Magisterium, Ministerium, Navatio.

Adstantia opificis.

Quibus adsunt Manus, Pedes, Digiti, Nervi, Alae, Vela, Equi, Remi, Labor indesinens, et quae in Caduceo Mercurii, Apis, Hirundo, Formica, Aranea, Castigatio, Correctio, Allinitio, Expunctio, Litura, Erasio, Censura, Recognitio, Emendatio, Lima, Obelus, Cibratio, Expolitio, Eventilatio, Cultura.

Succurrentia opifici.

Succurrunt deinde imagines promiscuae Agricolae circa terram, ubi est Aratio, Scissio, Fissio, Versio, Sulcatio, Ruptio, Subactio, Domatio, Fossio, Reclusio, [Aratio,] Attritio, et quae ex proprio campo et atrio vel etiam ex aliis colliguntur instrumenta et opera. Cum illo est Gravitas, Rigiditas, Duritas, Sedulitas, Incurvitas, Industria, Sollicitudo, Aviditas, decolor Incultura, et alia ex curia Saturni et Caduceo proprii numinis. Comitatur illum Difficultas, Sudor, Algor, Aestus, Frigus, Sentositas, Saxositas, Frondositas, sentosa Spinositas, veprosa Densitas, Lapidositas, Dumositas, Umbrositas, Geliditas, Praeruptio, Devexio, Tetricitas, Feracitas, Cavernositas, Abruptio, et alia ex convenientibus praepositarum curiarum partibus.

Inde Nautae adest Sollicitudo, Pavor, Trepiditas, Anxietas, Error, Tremor, Gemitus, Gravitas, Austeritas, Cura concoquenda, Impedimentum, Periculum, Violentia, Ruina, Laceratio, Extirpatio cum pluribus quae Saturni sunt et Agricolae, Remigatio, Sulcatio.

Ars Mercurii in figura piscatoris, venatoris, aucupis.

Adest imago adolescentis hamo adunco inescans, adest Auceps, Venator nassam, transennam, retia et casses tractantes. Circa hosce sunt Deceptio, Fallacia, Dolus, Fraus, Fraudulentia, Impostura, Pellectio, Circumventio, Machina, Astus, Falsitas, Fucus, Offuciae, Praestigia, Circumscriptio, Sycophantia, Lusus, Ludificatio, Irrisio, Romphus, Frustratio, Implanatio, Cretizatio, Implexitas, Calliditas, Effascinatio, oculorum Praestricatio, vafra Compositio, scelestas Fictio, clandestina Falsitas, ingeniosum Scelus, Circaea Bilinguitas, dolosa Flexuositas, infida Varietas, latens Commentum, commentitia Techna, versuta Solertia, versipellis Vafricies, arguta Decipula, perfidum Opificium, Punica Perfidia, Boeoticum Aenigma, nocturna Militia, furtivum Facinus, facinorosa Dissimulatio, personata Fictio.

Adsunt Tenebrae Cymmeriae, umbrosa Opacitas, arcana Obductio, misteriosa, miraculosa Inanitas, Intricatio labyrinthea, Nodus Gordianus, furva Informitas, latens Laqueatio, templaria Devotio, tecta Fovea, ater Scrobiculus,

caecum Latibulum, secreta Caverna, umbrosa Cavitas, scruposa Nebulositas, fumosa Obfusio, involuta Implicatio, demissa Crypta, ima Demissio, tacita, abdita, abruptum Praecipitium, latebrosus Malum.

Asinus Cyllenicus.

Nullum sane esset Mercurii numen, nisi equitabile pecus aliquod subesset. Animalis imago et figura nota est, de quo varii scripserunt et nos particulari stylo de illo scripsimus, quod, quia vulgo displicuit et sapientibus propter sinistrum sensum non placuit, opus est suppressum. Nunc tantum de adstantibus meminerimus. Eius qualitates Mercurii qualitatibus sunt contrariae, sed quia sine contrariis contraria non subsistunt et contrariis contraria cognoscuntur, nutriuntur et in eodem concurrunt genere, non erit omnino indignum nec non satis commodum, ut in eadem curia tamquam in scena conspiciendus veniat, quo saltem per oppositam rationem aliquot Mercurii qualitates non nominatae et forte innominabiles habeantur. In illo notabilia sunt Corium durum, setosa Cauda, acuminatae, densae, crassae, longae, latae, quassabiles Auriculae, frontis Planities, Contractio, Simitas et Patulentia narium, Dentes crassi, densi, quadrati, Mandibula longa, producta, fortis, qua Sympson potuit occidisse mille Philistaeos (quid putas, dicebam, facere potuisset cum integro, vero et vivo asino?), et de qua surrexerunt aquae quibus populi errantes refici potuerunt, et alia multa de quibus alias in proprio libro dicebamus, Labra crassa et durioribus rarioribusque villis ornata, Vox vehemens quae gigantes, id est huius mundi principes et sapientes (qui contra deos rebellarant), perterritus, dispersit, vicit; unde non immerito praesepe astronomis licet considerare cum asellis in sidere Cancris, ut deos hoc praesidio liberatos possimus minime ingratos etiam cognoscere. Adstant ergo Asino proxime Victoria, Triumphus, Honor, Gloria, Maiestas, et multa (immo forte vel parum abest omnia) ex Iovis curia, nisi quia cum suprema maiestate coniuncta est Exinanitio et Humilitas et Abiectio et propter hominum obsequium et certe domesticam nobis philanthropiam vilitatum omnium Vilitas triumphatrix et Ignorantia; forte ut inde gigantes illi cognoscerent quanto confusi, devicti et suppressi fuerint supposito. Adsunt ergo illi (ut brevi heic faciam) blitea Hebetudo; saxea Gravititas, plumbea Obtusitas, tenebricosa Obscuritas, caliginosa Deliberatio, umbrosa Conceptio, piceus Squallor, Getica Frigiditas, Syra Stupiditas, stolidus Segnities, impexa Tarditas, ignava Desidia, iners Torpedo, Socordia supina, murcida Acedia, pigra Remissio.

Turpis Ruditus, Naris hians, Labrositas pendula, Tarditas pecorina, raucisona Vociferatio, inculta Rudentia, infoecunda Monstrositas, obluta Hebetudo, agrestis Infestivitas, Prodigiositas infelix, quadrupes Turpitude, Oculus attonitus, Caput sine cerebro magnum, Pectus sine corde, Anima sine sensu, Ratio detonsa, Ingenium circumcisum, Mancipium vacuum. Adstant heic quae de Paedotriba. Circa palans Vagatio, labens Deviatio, exorbitans Delirium, aberrans Lapsus, hallucinata Credulitas, Visio somnians, informe Ludibrium, ambigua Delectio, impingens Error, deflectens Perditio, fanatica Perplexitudo, clitellata Temeritas, Ambages retrogradae

'Innumeras errore vias vestigia signant.'

Administrat Mercurio negociosus Perseus eum imagine pueri e subterraneis locis prodeuntis alatis pedibus. Inde unius viri Medusaeum caput sinistra, dextra vero recurvum ense habentis, de guttis vero, quae ab abscisso capite decidunt, venenosissimi serpentes fiunt. Postea sequitur heros versutissimus ipso quidem aspectu (Ulysses credo) in habitu mercatoris colum et alia muliebria ornamenta et utensilia portans, inter ea vero arcum, pharetram et ense habens, et virgines plures circa illum.

Adest et Germanicus Mercurius, qualem ex ipso cognoscere possis habitu, cuius currum (in quo duo illi tributa signa sunt insculpta) trahunt accipitres duo; duobus anguibus implicitis alatum sceptrum habet in dextra, in sinistra schedam. Super galea vero speciem gestat alati draconis propter solertem (credo) vigilantiam. Suevum refert nullo Germanorum minus ingeniosum,

MERCURIUS.

omnibus vero hinc ex Mercurii sinistra magis blateronem, loquacem, garrulum, sophistam. Inde vero ex dextera vegeta facundia, exulta eloquentia, scitaque suadela et diserta literatura magis celebrandum.

CAPUT VII

Palladis imago seu Minervae.

Super Martis dexteram et super dexteram Mercurii influit Pallas, cuius simulacra sunt:

Primum magnus heros praegnantem foeminam arripiens et deglutiens, cuius proinde caput mire intumuisse videbatur. Secundum senex claudus, qui ingente securi unius regis capite discisso pulcherrimam de illius cerebro virginem distrahit.

Tertium heroico aspectu virgo hastam habens in dextera, ad cuius pedes involuti sunt dracones duo, ad sinistram vero scutum aegidis simulacrum in thorace ac pectore gerens insculptum.

Adsistentia Palladis.

Haec cum de Iovis cerebro nata sit, longe difficiliore sorte quam si de matre sine patre nata esset, valde privilegiati numinis refert maiestatem. Adstant ergo illi primo expressa Claritas, emphatica Perspicuitas, dilucida Luculentia, cluens Claror, inclarescens Illustratio, insignis Expressio, probata Demonstratio, enucleata Evidentia, perspicua Declaratio, constans Liquentia, liquida Manifestatio, prompta Explanatio, confessa Propalatio, pellucida Detectio, vulgata Exploratio, innotescens Indubitatio, obvia Certitudo. Ibi solis Fulgor in medio positus, ibi Certum, Ratum, Firmum, Sanum, Adagium, Proverbium, Paroemia, Polus, Medius fidius, Hercules, Castor, item Res, Status, Veritas, Candor, Sinceritas. Super quibus omnibus influit Sensus, Ratio, Intellectus et Mens secundum genus atque species.

Inde cedunt Opinabile, Phantasiabile, Imaginabile, Consonans, Verisimile, Apparens, Creditum, Consuetum, Vulgo receptum, Visus dicendi quidam.

Longe vero fugiunt Adulatio, Assentatio, Blanditiae, Palpitatio, Demulctio, Versutiae, et quaedam ex curia Mercurii, maxime Fabula, Figmentum, Commentum, Fictio, Nugatio, Delirium, Gerra.

Inde fugit Barathrum, Abyssus, immanis Abyssus, Vorago praeceps, perplexa Obscuritas, implicita Nodositas, Fumositus obfundens, umbrosa Caecitas, exanguis Inanitas, tortuosa Involucritas, latebrosa Convolutio, Velatio obsecta, recondita Opacitas, misteriosa Praetextio, spinosa Desertio, anceps Suspendio, Nutantia cespitans, labyrinthea Multiformitas, inexperta Incircumspectio, Arcadium pecus.

Ancillae Palladis.

Pulchritudo mirabilis est (quam modo praetereo pro viribus recensere) ancillarum, quae sunt Speculatio, Contemplatio, Ingenium, Inquisitio, Inventio, Dispositio, Iudicium, Memoria, Consideratio, Meditatio, Collectio, Comprensio, Discussio, Excussio, Discretio, Expansio, Ponderatio, Distinctio, Distributio.

CAPUT VIII

Imago Solis seu Apollinis.

Apparet primo ut pastor ovium in baculo et pera pulcherrimus, adolescens radioso vultu clarus. Huic eodem quo natus est diei vespero Mercurius dicitur surripuisse boves; fuerat enim primo bubulcus, antequam apud Admetum boves pasceret. Comminanti ni boves restitueret, pharetram dum comminaretur surripuit. Ideo pro secunda imagine Apollo cum arcu sine pharetra ridens occurrit. Tertio vir sagittarius lupum confodiens, et circa illum corvus volitans. Quarto iuvenis et venustissimus citharoedus cuius capillis cicadae sunt implicitae, ante quem puer canibus discerpitur. Quarto virgo vaticinatrix super tripode, et sub illo draconis species, et iuxta vas pulveribus plenus sub iunipero et nudus adolescens chelym tractans lauro coronatus. Quinto quidam in philosophico habitu valde ridens, avium discerptarum sanguinem exprimens et commiscens et bibendum porrigens divinaturis, credo. Sexto sus quae decem porcellos peperit, quorum unus niger, tres albi, caeteri varii, et circa illam duo divinatores.

Ultima imago non familiaris, leonem equitat barbatus vir et galeatus, et circa galeam corona ex auro, quo etiam radiantem habet sindonem, in longum protensa cauda. Super illius galea gallus ingens triplici conspicuus crista et variis ornatissimus coloribus. Praecedat illum matrona elegantissima cum regio sceptro. Curia illius est virorum quibus est quasi gigantum proceritate corpus adsurgens, pallidum habens colorem cum genarum tamen expressa rubedine, circa quos coruscationes videre est. Benefici sunt et benevoli, aurum largiuntur, carbunculos, gemmas et lapides preciosos.

Adsistentia.

Circa illum adstans primo est Possessio, Tentio, locuples Opulentia, dives Copia, referta Gaza, abundans Congestio, circumflua Facultas, acervatae Opes, aurea Substantia, munificus Apparatus, magnifica Sumptuositas, delicata Conquisitio, regales Deliciae, foecunda Feracitas, sagueis Fertilitas, aprica Ubertas, ampla Sufficientia, opima Fructificatio, patula Irriguitas, pomifera Cultura, odora Fragrantia.

Adstant secundo ibi Grex, Armentum, Praedium, Domus, Hortus, Vineae, Arbustum, Ceres, Bacchus, Pomona, Vertunus, Peculium, Mancupium, Hereditas, Donum, Munus, Honorarium cum suis speciebus, Dos, Parapherna, Auctarium, Congiarium, Praemium, Merces, Retributio. Inde Tributum, Vectigal, Pensio, Salarium, Decimae, Primitiae, Oblatio, Stipendium, Repensatio, Retributio, Mutuatio, Dispensatio, Dissolutio, Gratificatio, Responsio, Redditio, Beneficium cum suis speciebus, Redditus, Praetenda. Cum iis Liberalitas, Profusio, Largitas, Munificentia, Ubertas, Dapsilitas, munita Instructio. Item Erogatio, Hereditas, Sparsio, Disparsio, Partitio, Suppeditatio, Dispensatio, Permissio, Indulgentia, Exhibitio, Largitio, Porrectio, Deportatio, Cumulatio, Auctio, Infarctio, Acervatio, Impletio, Repletio, Completio, Ingurgitatio, Superantia, Circumfluentia, Usus, Fructus. Cum iis est imago favoris atque protectionis arbor genialiter umbrans umbriferaque coma vernans et brachia late diffundens, subtus armenta et greges innumeros protegens, in ramis vero aves omnis generis diurnas.

Apparet ibi pampino coronatus, ventrosus homo praepinguis et quasi difficili anhelitu incedens, tria veluti habens menta (palearia scilicet) caput in ventrem esse non sinunt pronum. Quem ambulans duo famuli sub ascillis insitis brachiis sustentant. Circa illum supina Mollities, avara Turgiditas, plana Gravitatis, panda Tumiditas, vorax Improbitas, procax Miseria, pendula Capacitas, ventosa Aviditas, gravida Vastitas, turgida Profusio, viscerosa Pigritia, pigra Voracitas.

Ante illum poculum aureum vel ex Cyprio vel Corinthio metallo gemmatum, multae capacitatis, est habens pocillator illius ori applicans.

Fortunae statua, Sortium et Pluti.

Hic statuam Fortunae colendam obiciebant, quam rerum dominam appellabant, non caecam, sed valde acute et longissime videntem, immo et in occipitio oculos habentem. Interpretes linguarum omnium illi serviunt, centum habet brachia et centum versat rotas maiores simul et minores uno ictu, quarum singulae pro magnitudinis ratione differenti ab aliis velocitate moveri videntur, orbem in manu habet sinistra, in dextra vero urnam sortis. Adstat illi puerulus belle crinitus, cuius vestis media ex parte nigra est et stellata, media vero ex alia alba atque tersissimo candore oculorum aciem obtundens, vittatos ille habet oculos, et e schedis extractis quasdam ad deae dextram sinistra manum, quasdam vero ad sinistram dexteram reponit. A tergo vero deae est foemina, quae ex una parte vetula et alba apparet, ex alia vero nigra iuvenula et valde formoso aspectu; illius ex parte est manus ignis facem sustinens, ex parte vero istius est aquae scyphum argenteum offerens. A longe nunc sequitur, nunc vero antecedit vir utroque pede claudicans, sed etiam alatus (Plutus credo est), qui occurrens pedibus ambulat Fortunam ubi sequitur, Fortuna vero abiens rapidissimo alarum muneri incumbit.

Hosce videre fuit hospitari apud Apollinem, sed tamen Telluris domestici potius videntur. Apud Solem ergo sunt in statum, apud illam autem viventes.

Bacchus per Solis et Iovis et Cereris curias peregrinatur.

Inter Fortunae simulacrum et Solis currum ludit saltatque mira formositate celeberrimus inter pueritiam et adolescentiam conspectabilis, sed et ipse emulentus apparet et cornutus, roseo blandus colore, cumque hoc mutabilis, fit ut interdum saeviter audax appareat, inverecunde lascivians, nec non per vices, cholericus aspectu minax, more

Bacchantum suatum thyrsus dextera gestat, pampino coronatus et ulmo, illum pardalis (quam lassus bacchando inequitare solet) sequitur.

CAPUT VIII

Aesculapii imago et Chironis.

Sequitur Aesculapii Apollinis filii curia. Eius prima imago est a sagittifera virgine mulier interempta in rogo posita, de cuius utero iuvenis caduceatus infantem extrahit. Secunda imago est candida capra, et iuxta illam de eodem grege canis custos observans capram et infantem, de cuius capite flamma prodit et circa vultum eiusdem cornicula circumvolitans. Tertia Centaurus, nempe superiore parte homo inferiore equus, virgam habens in manu, et coram illo puer herbas offerens, iuxta illum cithara. Quarta vir insigniter barbatus innixus baculo, quem circa serpens cerniter involutus. Quinta senior, virga dilaniatum adolescentem qui per fistulam immisso spiritu suscitavit, fulgure de caelo emicante confossus. Sexta senior in habitu philosophi gallum Aesculapio mactans.

Adstantia Aesculapio.

Adstant illi medica Salus, optata Medela, grata Sanatio, desiderata Curatio, Suavitas recreans, Gratia salutaris, efficax Applicatio, Norma vitae, Ratio victus, Praeservatio tuta, levans Refectio, morbi Expulsio, infirmitatis Deletio, doloris Sopitio, aegritudinis Extinctio, salvans Pharmacum, confirmans Adhibitio, Paeonium Auxilium, Machaonia Subventio, antidoti Admotio, veneni Depulsio. Item matura Perspicacia, vigil Circumspectio, artificiosa Facilitas, non fallax Experimentum, Iudicium facile, Regimen tutum. Inde valens Sanitas, integra Valitudo, incorrupta Sospitas, vegeta Alacritas, pancratica Salubritas, Praesidium iuvans, Auxilium, Subvectio, Sublevatio, Succursus, fausta Commoditas, secunda Felicitas, firma Incolumitas, valens Salubritas, dulcis Suavitas, mellita Conditio. Pleraque ex Iovis curia, quae addetur laeta Prosperitas, Sors facilis, serenus Vultus, arridens Laetitia, Navis vento suo incedens, Aura secunda, Affatio fortunata, plaudens Ovatio, exultans Iubilatio, serena Alacritas, saltans Exultatio, iocosa Gestio, Denubilitatio supercilii, suavis Perfusio, placida Agitatio, solennis Alacritas.

Fugiunt Aesculapium.

Fugiunt inde tetra Durities, squalida Sollicitudo, odiosus Moeror, ferrata Invisio, profana Acerbitas, umbrosa Obseptio, Squallor Stygius, et multa de Saturni curia, lymphata Amentia, exanguis Vigilantia, anceps Languor, terribilis Pavor, terrifica Consternatio, anxia Maestitia, Ratio attonita, Stupor cordis, aegra Palpitatio, saeva animi Circumventio, morbosa Gravitas, Pestilentia acuta, iners Tenacitas, indecens Impatentia, corporis Attritio, amara Querela, urgens Languor, conficiens Tabes, iacens Afflictio, exedens Defectio, decerpens Voratio, atterens Imbecillitas, affligens Labor, foedus Carnifex, lugubre Praecipitium, fatalis Diritas, Cura luctuosa, dolorosa Molestia, durus Pallor, avarus Squallor, ferruginea Charontis Cymba, Taenaria Inamoenitas, Terror inamabilis, illaudatus Languor.

CAPUT IX

Circis imago.

Apparet virgo pulcherrima, de cuius vultu veluti e stellae claritate radii promanant, cuius vestis septem est insignita coloribus cum vario gemmarum et lapidum ordine. In currus, quem dracones trahunt, prora est similitudo Mortis. Ad dextram habet aconitum, verbenam et veneficas alias herbas, ad sinistram canistrum varii generis radicibus plenum, in sinu vero florum frondiumque diversarum est copia. In currus medio Incolumitatis simulacrum cum iis qui adstant Aesculapio. Ad currus latera duae sunt Nereides quae de aquis, et duae reliquae nymphae quae de montibus et fluminibus aliisque locis herbas et lapides colligunt. Currum sequuntur varia animantium genera, quae de humana specie ab illa producta putantur. Apposita ad dextram sedilis est potentissima virga, qua tangere dicitur eos quos est transmutatura, et iuxta illam dulcissimam continens mixturam pharmacum.

CAPUT X

Arionis imago et Orphei.

Iuvenis partim myrtea, partim laurea corona contexta sequitur, redimitum habens caput, non informis. Ante illum Iovis in imagine Satyri colendum adstat simulacrum, cui ille hymnos digitis ad citharam admotis dicere videtur. Circa illum varia ferarum et avium genera, ut ad illius vocem et sonitum conversa, ab alto ad illum Mercurius lyram portans descendere conspicitur.

Iuxta illum Orpheus iuvenum pulcherrimus eodem ferme habitu, ad quem canentem non animantia solum et inter ea leones, tigres, dracones, lynces, sed et plantas atque saxa venisse videbantur atque venti. Illum sequitur imago nigerrimi regis in solio ex nigro, sed mire pellucido et in tersioris speculi similitudinem lapide vel chalybe (nescio) confecto, qui gemino unco harpaginem habet radio in dextra, in sinistra vero sphaeram, quae eiusdem atque solium est materiei; coram quo imago similis proxime dictae pulcherrimam manu arripit foeminam. Tertio in eodem ordine succedit Orphei imago rursus, inter gemellos duos venustissimos atque nudos medians, inter flores et herbas deposita cithara somnum capiens, in quem eminus mulieres bacchantes aspiciunt thyrsos in manibus habentes. Adstant illi Solatio, Lenitio, Demulctio, Levatio, Relevatio, Fuga curae, Minutio doloris, Oblivio curae, masculus Decor.

Fugit Arionem et Orpheum Luctus.

Imago de curia Saturni Luctus, Planctus, Ploratus, Eiulatus, Plangor, Lamentatio, Fremitus, Ululatus, Singultus, discisso sanguineoque amictu, irriguo fluore genas irrorantibus lachrimis, violentis vultum unguibus saucians, capillos ex barba et capite divellens, vestem a pectore diripiens, cinerem et pulverem super caput spargens, caelum suspiriis accendens, vocibus feriens, inerti passim in terram ruens pondere et vultum pronus operiens, et cum illo tetrae tristesque umbrae, infausta Atredo, Squallor illaetabilis, saeva Tenacitas, impia Ferocitas, et tota fere Saturni curia.

CAPUT XI

Solis imago.

Solis imago (qui oculus mundi, lampas, vigil custos, pater, sator servatorque dicitur) est oculus unus undique acies, undique videns et videre faciens, quasi caput unum, globus unus, totus oculus; celsa Dei imago corporea, simul posteriora, praesentia et antecedentia unoque simplici videns actu. Ab illo circum quoquoersum lux, calor et tranquillitatis species dimanat, cumque iis Generatio, Vita, Conservatio, Multiplicatio, Propagatio, Formatio, Purificatio, Perfectio, Maturatio, Paternitas, alma Conditio, authoris Moderatio, Decus universi, magnae Simulacrum providentiae, Clavis rerum, Manus naturae. Illius currum duo trahunt equi, quorum alterum Lampum, qui diem nobis praestans dexter est, alterum Phaethonta, qui dexter ab occiduo cardine est inferno nobis mundo, dicunt. Adstant illi Horae, quae boves et armenta ipsius custodire dicuntur, quarum nomina quaedam habentur graia, Eunomia, Dices, Thallones, Carpo, Irrene, plura non inveniuntur; completum vero ad numerum sunt barbara nomina (nescio an a Chaldeis manent) haec habentur. Duodecim albarum prima est Iayn, 2. Ianor, 3. Nasnia, 4. Salla, 5. Sadelali, 6. Thamur, 7. Oveer, 8. Tanio, 9. Neron, 10. Iacon, 11. Abay, 12. Natalo. Duodecim nigrae, quarum prima est Peron, 2. Boro, 3. Tanu, 4. Atir, 5. Mathon, 6. Rana, 7. Netos, 8. Tafrac, 9. Sassur, 10. Aglo, 11. Calerna, 12. Salam. Harum primae dicuntur ad nostrum hemisphaerium illi parare currum, secundae ad alterum. Sed quae nobis albae sunt, aliis sunt nigrae, quae nobis nigrae, aliis apparent et sunt albae. Circa temonem currus est leo, et ante illum gallus.

Hisce adstat (ni ipsae illis adstant potius) Tempus, Duratio, Aeternitas, Perpetuitas, Perennitas, Aevum, Incessabilitas, Ortus, Occasus, Meridies, Merinoctium cum suis collateralibus, Dies, Hebdomada, Mensis, Annus iuxta genus suum atque species, item Nox, Dies, Mane, Vesperi cum suis collateralibus, item Praesens, Praeteritum, Futurum, rursum Semper, Saepe, Aliquando, Raro, nec non Ante, Interea, Simul, Postea, Principio, Medio, Fine, Dum, Donec, Olim, Nuper, Dudum, Iam, Oppido, Maturitas, Instans, Impendens, Vicinum, Procul, Raptim, Statim, Contestim, Mox, Continuo, Actutum, Protinus, Cito, Ocius, Extemplo, E vestigio, Illico, Illicet. Cum iis Celeritas, Rapiditas, Properatio, Cursus, Festinatio, Dilatio, Procrastinatio, Cunctatio, Productio, Prorogatio, Comperendinatio, Suspensio, Reservatio, Reiectio in post., Lentitudo, Segnitias cum suis adstantibus Saturnalibus, Tardatio, Expectatio, Sustinentia, Cunctatio, Mora, Diuturnitas, Opportunitas, Importunitas, Hyems, Aestas, Autumnus, Idus, Calendae, Nonae, Olympiades et Feriae secundum genus Festa, et atra et clara, fasta et nefasta Intervalla. Ad haec succurrunt Nativitas, Infantia, Pueritia, Adolescentia, Iuventus, Virilitas, Senectus, Decrepitas.

Diversis diversae sunt, sicut et earum parens Sol aliis durescens aliis vero mollescens, haud secus ipsae quibusdam tardigradae et mollipedes, quibusdam autem aripedes sunt atque velocissimae. Per domos inquam Saturni sunt tardae, per Mercurii vero et Veneris atria sub spe durae et sub re fugaces inveniuntur. Clavem habere videntur singulae in manu, quoniam totidem habentur portae caelestes et totidem sunt genera ventorum et tempestatum.

Iridis imago.

Adest repentino occurso in forma Harpyiae virgo, quam dicunt Iunoni lectum sternere et nuntiam fidelissimam. Pelvim aquae in manu habet sinistra, in dextera vero siphonem, quo ori applicito de flumine aquas attrahit, et aspersionem in morem quo lustrantes habent sacrifici pone se. Caput habet non sicut aliae sorores puellare, sed quasi bovis. Adstant illi Horae albae, et nigrantes eam magna ex parte fugiunt, sed ubi interdum Lucina fratri obvia futura proxime fuerit, occurrit illi quidem, sed et raro.

Adest Germanici Solis simulacrum, capilli circa frontem in rotundum quasi supercilia attingentes tonsi, apud hos quippe turbidum maiori ex parte et sereniore fronte minime gaudentem experimur. Multos ex Saturni curia ideo admittit aulicos. Quare diademate regio sit coronatus, nescio. Pro more tantum radiis solet esse circumcinctus, et balteo ex humeris pharetrato pendente, augusta proceritate nudus adsurgit iuvenis; heic morosus et veluti senior sedet dupliciter indutus. Descriptor illius pro frigidioris huius climatis qualitate providam habuit certe rationem.

SOL.

CAPUT XII

Lunae imagines.

Lunae sequitur prima imago virgo venustissima currum insidens, qui ex hebeno confectus magna ex parte argenteis contegitur laminis, quem iuvenus niger cum alba iuvenca trahunt. Ipsa nunc albas, nunc atras, nunc plus ex albo vel atro compositas induitur vestes, cornua habet in fronte, quibus crescentibus nigra, et quibus decrescentibus alba sumit indumenta.

Secunda imago venustus pasto recubans sub fago, ad quem invocantem descendit nuda candidaque virgo sagittaria et cornuta.

Tertia vir semicaper (quem aries sequitur) occurrit candidissimam Deae lanam afferens.

Quarta virgo in venatricis habitu obstetricans, quam aliae virgines pedissequae comitantur, cuius plures zonam discinctae ante pedes iaciunt.

Quinta virgo nuda, quam pardus cum leone antecedit.

Sexta non familiaris vir coronatus aureo diademate equitans damam, viridi indutus veste argenteis variegata ornamentis. Illum puer antecedit, qui anserum geminorum in medio incedit sagittam dextera tenens, sinistra vero ante pectus extensa est vacua. Sequitur illum mulier albenti sindone contexta, aureisque commaculata guttis. Circumcirca nubes est instillans, sub qua madida curia est et crassa quasi pinguium rasorum seu calvorum ore sannisque porcinis turpium, quorum pullus est color vel quasi caliginis intensae. Incomposito saltant gradu.

A distantia Lunae.

Astant illi Taciturnitas nocturna, siderea Corona, argenteus Candor, rosea Serenitas, fuscus Pallor, aenea Fulvedo, subrubens Caligo, dividua Semiformitas, umbrosum Gaudium, turbida Varietas, aureus Candor, candida Flavedo, vaga Volucritas, errans Celeritas, senescens Ortus, renascens Senium, inquieta Inconstantia, varia Instabilitas. Inde Finis cum suis speciebus, extrema Ruina, ultimus Terminus, Cardo, Clausio aetatis, defessum Seculum, Oclusio Lucis, ultima Linea, Peremptio, Interitus, Obitus, et quae supra in curia Saturni et specialiter in manu Mortis, Calx, Terminus, Coronis, Meta, Catastrophe. Cum iis Abrogatio, Sublatio, Abolitio, Antiquatio, Abdicatio, Extinctio, Rescissio, Exolentia, Absolentia, Desuetudo, Convulsum, Rescissum, Irritum. Istitis additur Extrusio, Eiectio, Evulsio, Extirpatio, Averruncatio, Depulsio, Explosio, Exsibilatio, Viduatio, Eliminatio, Cassatio, Defunctio, Succussio, Decussio, Expoliatio, Praecipitatio, Devolutio, [Eiectio,] Sequestratio, Sepsitio, Profligatio, Abalienatio, Exilium, Proscriptio, Exterminatio, Extorris, Bannitus, Tempestas, Procella, Fremitus, Tumultus, Concitatio, Turbatio, Impetus, Eventilatio, Collisio, Exasperatio, Fluxus, Refluxus.

Contra Lunae curiam.

Quibus in imagine Montis, Rupis, Scopuli, Roboris, Quercus, Ilicis, annosarum, sylvestrium, alticomarum, arduarum, stant contra haerens Infixio, radicatum Robur, curvata Durities, indissolubilis Nodositas, Impenetrabilitas, Infixibilitas, Intorta Tenacitas, arcta Firmitas, Compago aenea, Lemnia Intortura, Adamanteum, Vulcanium, catenata Ligatura, nervosa Retinacula, perseverans Constantia, Perdurantia, Permanentia, Firmitas, Immobilitas, et contraria viae et currus Mercurii, Fatum, Parca, Natura, Deus.

Istitis additur Constantiae, Durationi, Sistentiae, Inhibentiae, Permanentiae, Continentiae, Cunctationi Cohibitio, Obex, Repagulum, Obstaculum, Impedimentum, Frenatio, Moratio, Vinculum, Nexus, Compescentia, Servatio, Obseptio, Custodia, Occupatio, Districtio, Intricatio, Retentio, Clausio, Cinctio, Coercentia, Frenatio, Habena, et quaedam ex Iovis circumstantibus, quibus et haec familiaria sunt aliquando, cum candida Integritate, simplici Sinceritate, aenea Inflexibilitate, infracta Rigiditate, solida Asperitate, Cautae Marpesia, et quae ex oppositis de curia Mercurii adversantur Motui, Varietati, Inconstantiae.

Circumstantia Lunae Crescenti.

Circumstant Lunae cum Magnitudine et Augmento Crescentia, Amplificatio, Gliscentia, Adolentia, Dilatio, Extensio, Exsurgentia, Affluentia, Productio, Satietas, Expletio, Repletio, Pluritas, [Satietas,] Nimietas, cum iis quae sunt circa possessiones Solis et Apollinis enumerata, Mare, Pelagus, Chaos, Abyssus, Orcus, Profundum, cum Excellentia, Praestantia, Insignitate, Summitate, Eximietate, Intemperantia Enormitas, Vastitas, Ingentia, Voluminositas, Granditas, maiorem in modum Exhaustio. Ibi forma est saevi et tumentis mole Gigantis immanis, theomachique monstri vehementer immodici.

Cum iis ad numerum sunt Exaggeratio, Cumulatio, Acervatio, Additio, Adiectio, Adnexus, Accessio. Ibi Cohortes, Agmina, Catervae, Cunei, Legiones, Phalanges, Myriades, Exercitus, horrentes Sylvae, nemorosae Densitates, sylvosa Varietas, Omnino, Prorsus, Penitus et usquequaque Multiplicatio.

Circumstantiae Lunae decrescentis et variae.

Pro archetypo decrescentis Lunae et variae est quod vicissim per lunam variantem designatur Vulgus, circa quod versantur Ignobilitas, Incultura, Fallacia, incauta Stoliditas, Incertitudo iners, imperterrita Miseria, indocta Malignitas, profana Dementia, rudis Mobilitas, praeceps Ambiguitas, attonita Impaviditas, mordax Iniquitas, iniqua Biliositas, debilis Clamositas, inops Futilitas, instabilis Loquacitas, multifida Procacitas, vana Levitas, ignava Trepiditas, indomita Inconstantia, latrans Imprudentia, pinguis Rugositas, rimosa Cruditas, horrida Austeritas, incompta Insulsitas, inconsultum Pecus, stolidus Turba, improba Infidelitas, pessima Bestia, Bellua multiceps, Monstrum sine nomine, Mundus quisquiliarum, obvia Fastidians, fugientia Captans, Negligens quod habet, Optans quod non habet.

Ibi Vilitas algae, ingratus Contemptus, dehonore Indignitas, turpis Fabula, sprete Conditio, aspernabilis Sors, pusillanimitas Exilitas, imbecillis Angustia, inflexa Demissio, fracta Humilitas, subdita Subiectio, submissa Deiectio, subdititia Frenatio, Despectio, Abiectio, Manipulus et adoxus Palimphemus.

Defectu vocis, Mussitatio, Murmuratio, Susurratio, Baltuties, et opposita Mercurio dicatori.

Defectu extelligentiae, ephebis Fatuitas, inops Sensus, desipiens Impotentia, blitea Socordia, Delirium, Phrenesis, siccanea Mens, extorrida Imaginatio, Ratio emota, claudicans Phantasia, Vas fractum Memoria, hiscens Reminiscentia.

Defectu artium, semitaria Ruditas, male inaugurata Inscitia, alphabetica, pullata, agymnasta mentis Inopia, Cyclopica Agnomonia, cerita Debaechatio.

Defectu virium, Gracilitas, Tenuitas, Imbecillitas, Defectio, Enervatio, Mollities, muliebris Lentitudo, delumbis Gabinitas, et alia ex infirmis de curia Saturni.

Defectu evidentiariae, Argumentum, Indicium, Signum, Figura, Documentum, Exemplum, Typus, Argutia, Miraculositas, Divinatio, Prodigium, Prophetia.

Germaniae inventa est haec mihi non inepta figura. Virgines duae trahunt currum in nubibus insistentem, cuius temon est auriti draconis imago, cui subinde cauda in puppim retorta est, ita ut alvum currus faciat tergum draconis incavatum. Imago valde rei significandae apposita. Virgines trahentes currum negotiorum notant desertionem, draco deae nocturnae negociatricis et viatricis vigiliam designat, auritus est quia hoc tempore sensus ille est absolutior vigilantibus, nubes humidam temporis complexionem, cancer humidorum animalium felicitatem, sagitta ad deae dexteram frigoris penetrativitatem nocturni, geminae sunt virgines quia nox per se ad generationem inepta est. LUNA.

CAPUT XIII

Imagines Veneris.

Gustum, qui ex contemplatione septem curiarum capitur, contemplatione imaginis diae concludamus. Prima Veneris imago est puella de maris spuma emergens, quae in siccum veniens palmulis maris humorem abstergit.

Secunda Horae puellam illam nudam nudamentis contegunt, et floribus caput illius vernantibus coronant.

Tertia puella incedens, cuius e vestigio lilia, rosae et violae nascuntur. Cestum est illius gestamen, in quo veneficia fascinationum omnium ex vultu, verbis et motu consistere creduntur. Illam fatidica virgo sequitur salignam gestans virgam.

Quarta curram suaviter fulgentem, qui ex electro figuratus videbatur, per vices nunc pulcherrimi cygni, nunc pacificae amabilesque columbae, nunc salaciores passeris trahebant; quamvis vivo quodam velut insito spiritu omnium curram, qui Deorum sunt, hic solus prospera et spontanea quadam virtute fertur.

Quinta regina augustissima triumphatrix dextera sceptrum habens, in cuius cacumine Solis est imago, sinistra vero globum mundi figuram stellis caelatam referentis, in cuius medio transparente luciditate Tellus inclusa propriis videtur ornamentis. Illi omne genus viventium applaudere videntur, gratissimum cunctis veluti numen. In curru eiusdem trophaeum videre erat, in quo etiam se Parcarum victricem testabatur.

Sexta statua apprimae pulchrae mulieris, cuius super caput caelum erat, dextera papaverem, sinistra punicum habet malum.

Septima tres plus quam humana venustate insignes viragines adstant pastori aureum in manu pomum habenti.

Octava iuvenis ab apro interemptus, qui a Venere inter lactucas sepelitur.

Nona puer nudus pharetra tantum et arcu insignis, a cuius toto corpore favillantes radii circumstantia ultronea suavitate affecta succeduntur. Ille ita uniformis est, ut iuxta cuiuscumque complexionem, naturam atque speciem sit in unitate varius et omniformis. Decipimur quippe homines in hominis imagine qua nobis praesentatur unica consistere putantes. Itaque simul omnes naturae species ex obiectu conformis similitudinis confodit sagittis, calore accendit et vinclis obligat.

Ultima minus familiaris est vir augusta praesentia coronatus super camelo insidens, aspectu mitissimo, veste fere omnium florum colores praesentante indutus, nudam dextera puellam secum trahens, incessu valde gravi et venerando; puellae festum chorum circa et tripudium exercentes; ab occidua regione cum Zephyri benignitate venit curia venustatis omniformis.

Adsistentia Veneri.

Adstant illi: I. Unanimitas dulcis, placidus Consensus, mitis Voluntas, pectorum Coniunctio, praecordiorum Gaudium, Auctio parvorum, concors Conformitas. Item in imagine horti amoena Irriguitas, septa Contextura, ferax Mollities, pomifer Cultus, florens Refertio, rosea Pictura, expirans Redolentia, deliciosum Gaudium, aurea Blandities, ignava Felicitas, sancta Amicitia, mitis Sinceritas, innocua Genialitas, rerum Alimentum, artium Nervus, Sedatio controversiarum, Augmentum religionum, Extinctio inimicitarum, simultatum Diremptio, litium Anathema, Decor perpolitus, Modestia artificiosa, cauta Simplicitas, eruditus Ornatus.

II. Splendens Venustas, mellita Compositio, rutilans Ardor, stellans Purpura, placida Irradiatio, mollis Iucunditas, lasciva Facilitas, flagrantis Blanditiae, flammea Procacitas, ludibundus Ardor, vigil Sequacitas, albicans Glaucedo, roseus Candor, lubrica Serenitas, risus Amoenitas, aspectus Potentia, nitidus Decor, corusca Perspicuitas, Lepiditas amoena, vultus Hilaritas, oculorum Renidentia, oris Miracula, et ineffabiles membrorum omnium circumstantiae.

III. Ibi Tripudium, Chorea, Saltatio, Chorus, et quae circa Solis filios et Iovis de curia. Ad haec placida Pernicitas, levis Agilitas, ludicra Plausibilitas, humi Pulsatio, mannum Implicatio, numerata Motio, corporis Libratio, orbium Descriptio.

IV. Ibidem Iuventus claret, cum qua libidinosa Mollities, fragilis Ignavia, imbellis Teneritudo, ardens Effrenitas, alacris Flagrantia, ignea Docilitas, ingeniosa Caecitas, docilis Audacia, imberbis Formositas, intonsa Nitiditas, vernans Cultura, aurea Vita, Flos virens, fervens Sanguis.

V. Ingreditur virgo, cum qua comites adsunt bella Placiditas, incorrupta Puritas, inviolata Pudicitia, intemerata Modestas, pudibundus Vultus, oculorum Demissio, ingenua Timiditas, blanda Supercilia, pathica Simplicitas, fucatus Decor, nubilis Maturitas, nuptiarum Aviditas, complexus Appetentia. Cum eiusdem Cultura comarum, rosens Ornatus, odorans Refulgentia, effusa Redolentia, pendula Superbia, torta Promissio, Berenicea Perspicuitas.

VI. Cum illa ludit Amor lascive Saevus, occulte Frangens, placide Socialis, socialiter Dulcis, fallaciter Audax, ardentem Arridens, Malesuadus dulciter, secreto Vicens, occulte Iungens, potenter Nectens, profunde Vulnerans, arcte Stringens, Iubens timere omnia, Cogens audere omnia, suspiriose Lachrymans, irretiens Structor. Ibi laqueorum Tensio, pectorum Constrictio, cordium Fatigatio, ignium Eiaculatio, ossium Accensio, Ustio medullarum, Vincla, Volnera, Calores, Aestus, Ardores, Flammae, Incendia, Nervi, Compedes, Catenae, Spicula, Sagittae. Ibi quisque sauciatur, turbatur, vincitur, capitur, rapitur, torretur, uritur, attenuatur, excoquitur, incineratur, resolvitur. Inde triumphatrices serpunt flammae.

VII. Ver illic floridum, virens, gemmeum, multicolor, nunc virtute iaculantis Apollinis et de cornibus taurinis incantantis caelum atque tellurem a finibus illis Zephyri spiramine amoeno violentas Aquilonis iras retundit, mitigat, liquefacit, extinguit, resolvit, calfactum accensumque ad Orithyiam compellit rapiendam.

Adest et vestis Elaboratio, Virgatio varia, gemmea Preciositas, Coloratio picturata, sericea Subtilitas, coccinea Delicatio, purpureus Splendor, ostrea Superbia, Tyria Fucatio, muricea Inebriatio, Getula Infectio, Cous Luxus, Sidonius Fastus, heroica Gestatio, barbaricus Nexus, insignis Venustas, odorum Ornamentum, splendens Redimiculum, Paphius Amictus, Stella Tithonia, aethereus Decor, Dionaea Columba, Avis Cythereia, Ales Chaonis, Iunonia Pictura, alexicaca Gratia. Ex curia item Solis, ut Lux publica mundi, ut Proles Hyperiona, Decus astrorum. Ex Lunae curia Latonigeno splendore Trivia, Pharetrata, Iaculatrix, torva Venatrix, sylvestris Pulcritudo, monticola Venustas.

Ibi rursum Cupido suaviter Ferus, gratiose Lascivus, procaciter Gratosus, Titillator immitis, dulciter Saucians, fervide Incestus, flammeam Quatiens facem, Absentes captat, Praesentes tenet, Tergiversantes attrahit, Omnes implicat.

Illum sequitur Hymen festive ornatus, ad thalamos carmina decantans, lauro redimitus et myrto, reciprocans flammam, iungens animos, corpora nectens, taeda accensa fores custodiens. Illic intus basiorum Blandities, suaviorum Lasciviae, osculorum Anhelitus, linguarum Concertatio.

Heic temeratore video, qui claustra penetrat, Quae nefas est ausu laicum tetigisse profano. Lampsace custos ades Genialibus insidiator (Si fors dormitent) oculis, palpando tenebras Ignem scrutaris cuius fugis, impie, lucem. Suspensis lente pedibusque adpellis, inique Vulnificum portans, veterane trifurcifer, ictum, Qualem matronae, qualem sensere puellae, Qualem perpressa est cani reverentia fundi. Et parvas circumsculpis, scelerose, fenestras, Indugredi cum non liceat, sic comminatio, Nempe reversurus mensor lati atque profundi, Tempore maturas quo fert uvas autumnus. Nosti te multa quoties prece sollicitavi, Legibus ut velis ita te submittere, ut pes, Fauces, lingua, manus, palpebrae, oculi atque lacerti, Membra quibus caput est rector, pater atque magister. Illa carent (inquis) capite, ast ego sum capitatus, Et sensu proprio atque profunda gaudeo mente, Quem cerebri nequeunt cordisque arcana latere, Etsi lingua nihil, nilum vox promat avara. Ergo et consilium est proprium, velut et caput est mi, Ne cupiam tuus esse, meus potis esse, superbe. Quin etiam exigui veluti moderamine clavi Immani praegnans findit mare pondere navis, Sic duce me interdum caput et sua membra meabunt.

Illic in forma aerae adest vernus Aer, mollis Blandities, clemens Placiditas, mitis Lenitas, grata Temperies, Tepiditas Favonia, genitalis Temperantia, Risus blandus, afflans Iocunditas, clara Salubritas, Sibilus Hesperius, Zephyrea Mollities, levis Susurratio.

Illic Panacheus Odor, Pharietea Redolentia, myrrhea Fragrantia, Thymbraea Spiratio, Oronteus Fumus, Corycea Emissio, nectarea Emanatio.

Colludent illic agrestes Fauni saltantesque Satyri acri Celeritate, bicorni Rigiditate, petulanti Salacitate, laeta chori Agitatione, cornupede Citatione, fugaci Alacritate, a vallibus, nemoribus, montibus, sylvis, lustris, saltibus, ex Lycaeo, Maenalo, Apennino, Parthenio, Arcadia, cum hilaribus, innocuis, blandis, festis, exultantibus Napaeis, quae a cultis hortis, virentibus graminibus, vernis pratis flores, rosas, violas, lilia lecta pastoribus pastorumque ductoribus praesentant.

Afflat Acidalia Creatrix gentium, Dionaea Foecunditas, Lucrina Formositas, Gnidia Compositio, Aphrodisius Calor, Idalia Temperies, Cyrenensis Gratia, Aegeum Ornamentum, Palatinus Decor, Lucrina Iocunditas.

Cupidinis simulacrum.

Apparet ibi et Cupidinis simulacrum, omniforme et multiforme quiddam, in quo quidquid imaginariis in tenebrosa luce quadam vides, quidquid meditariis occurrit, ibidemque velut ex ovo ab alis Zephyrii prodit mirabilis tum Deo tum hominibus pulchritudinis puer. Illum sequitur imago Solis, Telluris, Lunae et divum aliorum tamquam primogenitum, tres in manu claves habentem, ex chalybe unam, aliam ex argento, ex auro tertiam.

Secundo ab Arcesilao obiicitur conficta Cupidinis multiplicis statua, ubi varii alati pueri varie leaenam tractant, afficiunt, divexant.

Dextra Cupidinis.

Illic ad dexteram est Concordantia rerum, Communitas, Species, Genus, Univocatio, cui adstant Coitus, Unio, Insitio, Adiectio, Compositio, Coniugium, Moechatio, Adulterium, Fornicatio, Assensus, Consensus, Conspiratio, Convenientia, Concursus, Amicitia, Necessitudo, Familiaritas, Cognatio, Consanguinitas, Complacentia, Suffragatio, Subscriptio, Adstipulatio, Pax, Placitum, Foedus, Pactum, Adrisio, Adhinnitio, Confraternitas, Societas, Sodalitium, Commilitatio, Symphrasis, Aggregatio, Conlatio, Computatio, Adnumeratio, Connumeratio, Coalescentia, Charitas, Collubentia. Inde Domus, Vicinia, Cognatio, Populus, Civitas, Respublica, Imperium, Monarchia, Mundus, Coordinatio.

Sinistra Cupidinis.

Ad sinistram vero est Differentia, Diaphora, Diastole, Distantia, Discrepantia, Diaphragma, Elongatio, Interentia, Internotio, Discretio, Discrimen, Differitas, Intersectio, Dissutio, Separatio, Singulatio, Singill., Distinctio, Distributio, Duplicitas, Triplicitas, Multiplicitas, Varietas, Multigenitas, Seorsitas, Seiunctio, Peculiaritas, Perseitas, Absentia, Abstantia, Dissimilitudo, Diversitas, Alteritas, Alietas, Diremptio, [Internotio], Diudicatio, Anomalia.

Hinc Disconvenientia, Dissidentia, Cautio, Abstinentia, Disclusio, Solutio, Extricatio, Deglutinatio, Deiugatio, Laxatio, Aversio, Abhorritio, Recusatio, Gravatio, Abitio, Aviatio, Exorbitatio, Apostasia, Repudium, Divortium, Proscriptio, Expulsio, Relegatio, Valedictio, Relictio, Desertio, Excessus, Dilapsus, Abrectio, Aversatio, Detestatio, Abominatio, Rescissio, Execratio, Abrogatio, Antiquatio, Commotio, Irritatio, Turbatio, Schisma, Turba, Tumultus, Impugnatio, Oppugnatio, Expugnatio, Victoria. Inde sequitur Dispositio, Unio, Concordantia, et consequenter ad Cupidinis dexteram Reflexio.

Appulsus Cupidinis.

Appellit Cupido cum iis quae adstant Mercurio, caduceo, talaribus et oculo. Cum iis sunt formae Grati, Appetiti, Expetiti, Famis, Sitis, Gulae, Proclivitatis, Inhiantiae, Anhelantiae, Impetus, Aestuationis, Incensionis, torquentis Curae, arrosi Pectoris, affectatae Ambitionis, erectae Expectationis, cruciantis Hirudinis, effrenis Libidinis, insatiabilis Improbis, excruciantis Angoris, inquieti Maeroris, et aliorum de curia Saturni: prurientis Optionis, statae Ingluviei, tenacis Constituti, ultroneae Voluptatis, Tantaleae Sitis, hydropicae Implacabilitatis, Tentiginis effrenis, prementis Cuppediae. Succurrunt Esca dolosa, Fomes petulans, suavis Instinctus, blandiens Lenocinium, pelliciens Fallacia, vertens Vela, applicans Navigium.

Applicatio Cupidinis.

Cum iis quae sunt ex curia Mercurii appositae applicat Cupido, surgendo, suscitando, navando, Indagine, Cursu, Sensu, Sollicitudine, Vigilia, accersens, percontando, discutiens, dirigens. Inde expandit Retia, Laqueos, Harpagines, Uncos, Quaesitor, Praedator, Raptor in imagine accipitris unguibus et rostro pollens. Inde est Venatio, Inventio, Lucrum, Obtentio, Quaestus, Sortitio, Delibatio, Consequutio, Comparatio, Conceptio, Messis, Piscatio, Conflatio, Conventio, Corrogatio, Privatio, Corrasio, Fraudatio, Haustio, Harpaginatio, Detractio, Decoratio, Orbatio. Et Aditus in curiam Mercurii, Furis, Praecisoris, Circumcisoris, Mutilatoris, Supplicatoris, Saccularii, noctivagae Harpyiae, latebrosi Lari, trium literarum Hominis. Nec non per malam portam in Solis curiam habentis, possidentis, dantis.

VENUS.

CAPUT XIV

Telluris imagines.

Occurrit primo ingens undique oculatum monstrum, ideoque nudum, caeruleo colore et quasi hyacinthina perspicuitate effulgens et flammantibus velut auro oculos in gyrum cingentibus superciliis, lumina de medio scintillant orbe mire. Ingentis illud magnitudinis cum sit, informe videtur ex toto quiddam. Eius tamen quod in sinu est gestamen facile perspicuum animal est globosum, quod pelle veluti pardalis est varie maculata circumtectum. Cuius alicubi pili more comantium sylvarum assurgunt, reliqua vero corporis parte maris ad solis splendorem radiantis.

Secundo inradiantis Apollinis maiestas, quo personante lyram variae consimili pulchritudine clarae circumcurrunt nymphae, quarum omnium unam cominus licet contemplari, quae choream ducens tum proprios continue in se ipsam celeri rapiditate revoluta ducit orbes, tum et altera manu apprehensa se ipsam circa veloci cursu ad eadem fere vestigia repedando revolvitur, tum ambae lentiore passu se medium circa citharoedum incitant, dum obliquis aliae alia aliunde cursibus eadem se gerere videntur forma.

Tertio regina proceritate plus quam humana insignis, cuius circa caput pro corona in orbem dispositae turre eminent, ingentemque currum quattuor trahunt leones, ad cuius temonem virgo est tympanum tractans. Sceptrum habet in dextera, quod nescias distinguere num ex crystallo, num vero ex purissimo sit argento, in cuius extremitate ex auro similitudo quasi bovis, in sinistra vero, quae gremio adhaeret, globum de quattuor et viginti ostiis spirantem, quorum singulae Horarum illi proximius famulantur claves habere videntur; et circum est curia armatorum veluti sacerdotum (Corybantes dicunt), qui aereis saltando perstrepunt instrumentis, pineae coronati ramis.

Astantia Telluri.

Natura adstat Telluri, et Naturae Tellus daedala, cum illa Maternitas, Conceptio, Gestio, Foecunditas, Generatio, Partus, Lactatio, Nutritio, Fomentum, omniproma Facultas, omniconda Sufficientia, cum antecedentibus, circumstantibus et secunda Iovis corona, quae circa Mercurii oculum et possessione Solis, Puerperium, Obstetricatio, Nutricatio, Initiatio, Servatio, Renovatio, Instauratio, Elementatio, Dominatio, Motio, Animatio, Inspiratio, Longaevitas, et quae in eadem cum Longaevitate curia, solida Foecunditas, graminea arboreaue Comantia, foecundus Partus, lativaga Vastitas, stelligena Maiestas, crystallinus Fulgor.

Oceani simulacrum.

Astant illi Deorum plurimi, quorum primus est Oceanus, ingens numen, cuius taurinum caput est, reliqua vero memora homini similia, caeruleo tamen colore. Currus ex toto margaritis inspersus et circumtectus, quem duo ceti trahunt, ex ore salsas emittentes vasto aggere undas. Tritones circa illum ludunt, Ino, Melicerta, Glaucus, semihumana forma inferiore parte pisces, Nereides pulcherrimae maris nymphae, nec non monstroso corpore Phorcus marinum inequitans draconem, Proteus phocarum pastor, et duo insigni venustate iuvenes Castor atque Pollux, Deucalion, Asopus.

Neptuni imago.

Sequitur Neptunia maiestas, quam Iove indole inferiorem non agnosceres, caeruleis oculis, mediocre inter album et nigrum colore, nigra barba atque capillis, tridentem dextra gerens, sinistra concham, sed a collo suspensa cyaneo colore syndon ita pendet, ut et nudum incedentem possis dicere. Illius currum rostrati et inferiore parte pisces trahunt quattuor equi, circa vero apparent Scyllae, Charybdes, Cyclopes et innumera portentosae figurae animantia.

Plutonis imago.

Succedit tertiam huius mundi partem regens Pluto, nigrum numen et terribile, cuius ferreum currum duo nigerrimi trahunt alipedes. Ipse bidentem ferreum vastae longitudinis cum uncino inter duos dentes medio dextera quatit, sinistra vero claves habet geminas. Cum eodem sunt monstrosae formae, Gorgones, Lamiae, Harpyiae, et alia de inferno Saturni.

Fortunae iterum imago.

Et heic bifrontis Fortunae simulacrum videre est, bigis vectae caecis; procedit cum illa Immoderatio, Fugacitas, Error, Insolentia, Fortitudo, Fragilitas, Albedo, Nigredo, Lux, Tenebrae, Ebrietas, Inconstantia, et alia enumerata et horum domestica, quae scilicet in eodem eiusdem curiae ordine versantur. Vagum est numen, iccircoque in omnibus venit spectabile curiis: in domo Iovis est sine studio favens, in aula Solis pro religione vel hypocrisi vel medicinae artibus, apud Mercurium artibus, astutiis, furtis, imposturis adest, in domo Saturni per portam Mortis in aulam Hereditatis, in domo Martis cum rapina, apud Venerem per virum, uxorem, venustatem, salacitatem, in domo Lunae, Telluris et Pluti per tractationem terrae, inventionem thesauri, agriculturam, magiam, veneficia.

CAPUT XV

EPILOGATIO ET APPLICATIO.

Habemus ergo curias duodecim:

I.

IOVIS II.

SATURNI III.

MARTIS IV.

MERCURII V.

PALLADIS VI.
APOLLINIS VII.
AESCULAPII VIII.
SOLIS IX.
LUNAE X.
VENERIS XI.
CUPIDINIS XII.
TELLURIS

IN IOVE.

I.
ANTECEDENTIA II.
CIRCUMSTANTIA III.
CORONA IV.
ADSTANTIA V.
PRAETORIUM VI.
CURRUS DEX. VII.
CURRUS SIN. VIII.
SOLIUM IX.
E REGIONE

IN SATURNO.

I.
ADSISTENTIA II.
LUCTUS III.
CURA IV.
TIMOR V.
DUBIUM VI.
TRISTITIA VII.
FAMIS VIII.
MORS

IN MARTE.

I.
ADSTAN. II.
FERITAS III.
IRA IV.
BELLUM

IN MERCURIO.

I.
ADST. I. II.
ADST. II. III.
DEXTRA IV.
SINISTRA V.
INTENTIO VI.
TALARIA VII.
ALAE VIII.
OCULUS IX.
CADUCEUS X.
OPIFEX XI.
ADST. OPIFI. XII.
SUCCURRENS

IN PALLADE.

I.
ADSISTENS II.
CEDENS III.
FUGIENS I. IV.
FUGIENS II. V.
ANCILLAE

IN APOLLINE.

I.
ADSISTENS I. II.
ADSISTENS II. III.
INFLUXUS IV.
DEFLUXUS

IN AESCULAPIO.

I.
ADSTANS II.
FUGIENS III.
ARION CAN. IV.
MORS SATUR.

IN SOLE.

I.
ADSTANS I. II.
ADSTANS II.

IN LUNA.

I.
ADSTANS I. II.
ADSTANS II. III.
CONTRASTANS I. IV.
CONTRAST. II. V.
CIRCUMSTANS I. VI.
CIRCUMSTANS II.

IN VENERE.

I.
UNANIMITAS II.
PULCHRITUDO III.
CHOREA IV.
IUVENTUS V.
VIRGINITAS VI.
AMOR VII.
TEMPESTAS VIII.
ADSTANS IX.
CUPIDO X.
HYMEN

IN CUPIDINE.

I.
DEXTRA II.
SINISTRA III.
ALAE IV.
EVOLATUS

IN TELLURE.

I.
ADSTANTIA II.
CIRCUMSTANTIA

CAPUT XVI

Habentur item iuxta literarum numerum fere omnium eorum, de quibus proposita est imago vel conceptio, attributa.

A
Principium B

Medium C
Finis D
Convenientia E
Discrimen F
Contrarietas G
Bon. Mal. Naturae H
Cognitio et Verit. I
Ignoran. et falsitat. K
Voluntas et Mot. L
Amor M
Dictio N
Ineptiloquium O
Benedictio P
Maledictio Q
Actio R
Possessio et Accip. S
Bonum, Fortu. et Mal. T
Pulcritud. V
Magnitud. X
Exiguitas Y
Beatitud. et Gloria. Z
Duratio

PRO.

A
Sunt antecedentia Iovis et circumst., talaria Mercurii, adstantia Solis. B
Praetorium Iovis, alae Merc., opifex. C
Defectus Lunae, mors SATURNI, contra adsistentia Soli, adversa contrastantibus Lunae. D
Dextra Cupidinis. E
Sinistra Cupidinis. F
Curia Martis, Saturni, fugientia Aesculap., fugientia Arion., sinistr. Iovis. G
Aesculapius, curia Mercurii, contraria Saturni curiae, et aliae species secundum naturam. H
Adstantia Iovi, corona, oculus Mercurii, secundo ordine dextra Mercurii. H
Contra piscator, falsitas, sinistra Mercuri. I
Dubia Saturni, contra adstantia Iovi, sinistra Mercurii, contraria oculo, contra adstantia Palladi, fugientia prima et secunda, defectio Lunae. K
Intentio, appulsus, talaria, alae, adstantia Merc., volat. L
Cupido, Cupidinis dextra et alae, cum caduceo et oculo Mercurii. M
Adstantia Mercurio et dextera. N
Prima Asinus Cylleni. O
Dextra Mercurii. P
Sinistrae Mercurii prima, secunda, tertia, quarta. Q
Mercurius opifex, cum Palladis ancillis, alis Mercur. R
Solis adsistentia prima et secunda, augmentum Lunae et iuxta habendi species alia, et contraria paupertati Saturni, et volatus Cupidinis. S
Aesculapius, Orpheus, Iuppiter, Apollo, Sol, contra Saturn., Mars, Lunae defectio. T
Veneris et Cupidinis curia. V
Augmentum Lunae, et alia iuxta diversas magnitudinis species, ut scientia ex domo Palladis et Mercurii, divitiae Solis et Pluti. X
Defectus Lunae, et conditiones ex curia Saturni suppressione Martis. Y
Solium Iovis et quod e regione illius, et aliae species, ut in dicitore Mercurio, possessore Sole, pulcra Venere. Z
Secundum species adsistentia Soli, contrastantia Lunae.
Haec mire multiplici componuntur varietate mediante Adsimilatione, Proportione, Oppositione, Modificatione, Distinctione, quia omnia de omnibus dici possunt et apposite affirmative vel negative, secundum rem vel secundum modum.

DE COMPOSITIONE IMAGINUM LIBER III, QUI EST DE IMAGINIBUS TRIGINTA SIGILLORUM

CAPUT I

Campi Zoroastri.

Superest in hac tertia contemplatione magis ad particularia descendere, primum vero imagines haud quidem magicas, de quibus nullum est heic propositum, sed tum nostris rationibus adcommoas, tum a rationibus nostris tanquam principiis dependentes, tum etiam pro modulo typicas.

APISTOS

habet virum nigris indutum vestibus, rubris capillis. Ille barba ornatus ignem constanter in manu tenens.

BAROPTENUS

nigras item habentem vestes, sanguine tinctum habet pectus et nivem in manibus, super aquas incedit. BRONTIA Iovem fulgurantem Prometheum. CHELIDONIA

adolescentem purpura indutum, quae nigris aspergitur maculis. CINEDIA

seniorem equitantem piscem eius nominis super undas, et virgam divinatorum habentem. CHLORITES

Circis imaginem in curru ferreo scyllam avem eviscerantem. DRACONTIAS

draconis caput abscissum habentem in sinistra et gemmam in dextra. EUMETRIS

puellae silice capiti supposito dormienti Mercurium adstantem vel Apollinem. Colore inter viridem et album tinctam habet vestem. GALACTITES

mulierem lactentem, albis vestibus omnino et albam. GASIDANE

mulierem praegnantem floribus coronatam. GLOSSOPETRA

Philomelam quae Dianam fugit. GORGONIA

Perseum obiectu capitis Medusaei viros in saxa transmutantem. HELIOTROPIUM

puerum rubros habentem capillos subviride syndone solem adspectantem. Circa illum nubes. HEPHESTITES

candidam puellam nigro amictu, aureo coronatam cyclo, aqua flammam ignis extinguentem dextera, sinistra vero speculum gestantem. HAMMONITES

crocea indutum veste sub lauro dormientem arietis cornua habentem iuvenem. HIENIA

iuvenem virgam in dextera habentem, et oculum bestiae ori applicantem. Super caput illius insidet corvus. LIPARIS

foeminam quae adolet, ad cuius fumum formae adcurrunt bestiarum. MITRAX

Veneris effigiem seu Florae in campo multicolore. MEROCTES

pastorem lactem vultui inspergentem. NEBRIDES

Bacchi portat imaginem. Eandem habet quam Brontia figuram. ORITES

Salamandram in igne. PANERES

Veneris imaginem. PEANTIS

Lucinae, quae parturientem sublevat, figuram. ALECTORIUS

militem galli ventrem eviscerantem.

Qui noverit rationem qua ex dictionum in primo libro intelligentia hae figurentur gemmae, omnibus ut propriis reliquae insigniantur imaginibus non ignorabit.

CAPUT II

Imago primi sigilli. Abacus Theuti.

Ordo heic secundum unam dimensionem. Discite o vos primum, quibus est data cura docendi,

Atque oculos tabulam intenti convertite ad istam, Efficiens cuius seriem, dans accipiensque, Factis aut interveniens, adstante subactum Pro voto minime frustrabitur ad repetendum Semina, quae in vacuum manus egit provida campum.

Agricola est rastro, vomere, et falce atque ligone, Quem sequitur studio veluti consorte Bubulcus. Harpagata manu Caprarius adsequitur. Perge Dolator, Eques, Fur, Gesticulator et Hospes, Iactor, Kerubin, Lictor, Monache et Numerator, Occator, Pistor, Quaestor, Runcate, Sibylla, Tinctorem Tondens Tentantem Vinipotator.

CAPUT III

Imago secundi sigilli. Vexillum.

Ordo heic in duabus dimensionibus. Ordine sub ducibus numeratis hinc tibi certo

Centuria occurrat rerumque hominumque locata, Quae tibi nota siet licet haud praesente figura. Agricolam capito Nolanum, Parthenopaeum, Romanum, Venetum varia regione, subinde Adsociato illis affines consimilesque. Apponens numerumque parem servare memento, Quem servaturus conlector deinde redibis. Queiscunque quaecunque licet componere rebus Nomina pro officio, quidquid natura requirat. Ne tibi succurrat revocanti miles inermis, Perturbansque alios nullum discurrat in usum, Dives naturae species mire advenit, omni Omnia submittit, dat, complet et ordinat apte. Sic hominum varias varii species animantum Ostendunt, mores promunt animantia plantae, Plantaque fert lapidum, tandem "sunt omnia in omni". Vexilla ut facilem innumerum numerata reportent, Et millena queas tantum ad centena referre, Tot tandem vigeant deno sub principe classes, Ac Monadem demum fateantur cunctiparentem: Omnia

nempe unum sunt vere atque omnia in uno.Sed Monadem studium non commendamus ob istud,Quandoquidem numerum series perquirat et ordo.

CAPUT IV

Tertium sigillum. Numerator.

Divite succedit Numerator sorte perennisAdiecto adiiciens, multum submultiplicansque,Formis qui speciem variat sub millibus unam,Ut species numeros una est deducta per omnes.Simplicibus veniunt ita primis millia mixta,Ut Monas in Diad, in Triad, in Tetrad; inde DiasqueIn Monad, in Triad, in Tetrad, atque in Pentade et ultra,Quo nova perpetuo prodit spectanda figura.Nam numerus totum includit, complectitur, explet,Ut numeris cunctae rerum speciesque notentur,Et gradibus Monade propriis crescente, laboremEt curam perimat rei frustra repetendae.Quindena Euclides hominum genera accipit. Inde

Ex iisdem — Pueros, — Adolentes — atque Puellas — IndeVirum — atque Senem, — Turpem, — Pulcrum — atque Misellum— Felicem, — Grandem, — Caecum, — Castum, — Sapientem,— Stultum, — Ridiculum, — Patientemque. — Hisce Columna,— Furcilla — atque Tripus, — Sedes — Serpens — Laqueusque.

Cum reliquis digitum numerum complementibus aptaAppostis aderunt formis sorte articulorum.

Alia ratio.

Aut quoscumque tibi numeros signando reponant,Si centum gemini tripodes mensaeque subibuntMateria ex varia, vario ordine, mole locoque,Ut tripus est claudus mulus, baculoque seniliInnexus, quod dat triplicata columna patibulum,Materia pariter variantia constituuntorSubiecto, adiecto, obiecto, adstante et comitante;Ense etenim appenso Chalybeam dico columnam.Lignum est articulus primus, ferrumque secundus,Tertius argento, quartusque notatur ab auro,Inde aliis alia adsistent subiecta ferendis.

NOTAE ARCHETYPY

Puer Puella FoeminaColumna Furca TripusEvertit Percut. SedetCanis Bos Vetula

Succurrit huic sigillo compositoris seu combinatoris imago, quia puer adsidens vetulae imago est numeri MCVII, foemina percutiens canem MCV, si ad formam numeris spectes; si vero materiam respicias, puer adsistens vetulae dat ICIIIMI, foemina percutiens canem CCIIMI.

ARCHETYPUS

CAPUT V

Quartum sigillum. Proteus in domo Mnemosynes.

Protea cognosti, quasvis cui posse referreLargitum est formas, deque omnibus omnia monstrat,Sensu nempe meo, verbis et gestibus omne(Quantumvis varium atque alienum dissonet) aptat,Ut propriis coram signis numerisque reponat.Carmina cum subeant famosi prima Maronis,Hisce reportandum signis definitio sensum.En heic Armatus, Vir, Cantans, Primus et Orans,Italicus, Fatum, Profugus, Lavinia, Ventus,Littoreum, Multum, E terra, Iactatus et AltusDant mihi MATERIAM, quia ferro armata Phalanx est,FORMAM, namque virum depingit pictor in albo.Namque canit surdo Marsus PRIVATIO mentiSuccurrit. (Princeps) quia praecipit, EFFICIENTEMAspicio. Et FINEM quando (orans) surgit abique.(Italus) hinc Saltans MOTUM (fata) irrita, TEMPUSDatque Locum (Profugus). (Lavinia) foemina, INANE.(Littus) finitans, INFINITUM. Hic quia (Multum)Promit, PRINCIPIUM. (Terra) quae tanta propagant,CAUSSAM. Iactatus pontus magnumque elementum,FORTUNAM ET CASUM. Quare haec quae a sensibus absuntSensibili captare vales sub imagine solers.

Res vero rebus te connectente, cavetoNe minus ad certas referantur singula classeis,Nec proprium agnoscant caput innumerata locumque;Namque aliter duplici obiecto distractus aberrat.

Proteus in domo Palladis, ubi Gorgias.

Sic mundum aeternum demonstrant I. ARMA, potentiExagitata manu, II. et VIRES servantis, et illaIII. HARMONIAE series mira, IV. CANTUSQUE poetae,V. Et quia dissidium tanti CIVILE perennemDisturbans pacem prorsus non imminet ullum.V. PRIMA est praeterea sine fine excelsa potestasQua viget et perstat factum, nihilumque repugnatProductio immenso. VI. Quod et eius venit AB ORECuius verba manent, parili quoque sorte perennant.VII. Esse reor dignum, quia REGNUM est illius, atqueIndicium bonitatis adest, templum atque honor altusCorporea nobis specie sic suscipiendus.VIII. Praeterea totum FATO non subditur, atquiQuodcumque haud proprio, at peregrinis est elementis.IX. Quin etiam quodcumque perit PROFUGIS elementisConstiterat, quae alias ideo labuntur in oras.Porro alias extra totum quis dixerit oras?Quo se porripet totum partesve quia extra hincNativum effluitet, peregrinumque influat illinc?Perpetuo remanere decet contraria in ipso,Plenum namque aliunde nihil contra est vel inane.X. Postea si interitus venit, aut venit E REGIONEExterna, et sic esse nequit, ceu proxima monstrant.Nec timeo internum, quia stat natura potentiMentis principio activa, est quoque materieiPrompta facultatis virtus, finisque coercentOmnia: nec quicquam proprii ordinis exilit extra(LITTORA) sed velut ad maris omnia flumina tendunt,De maris ut remeant eadem quoque cuncta profundo,Circuitoque vigent aeterno, atque adnihilatumNil est quod videas, et massam cuncta resumuntTum demum propriam; quia si contraria virtusDeficiat, nullo nutrimine deficit unumIpsius oppositi in naturam vertitur inde.Sic reparata novo redeunt defuncta tenore.Interit ergo nihil, quamvis ita MULT'agitentur,Ut tibi Pythagorae et Salomonis sensa refirmant.

XI. Sufficiens etiam vis undique principiorum Et rerum constant, quia (TERRAS) stare videmus Ceu steterant quondam. Nihilum IACTATUR in auras Defunctum vacuas quod non redimente potenti Ordine mox redeat, vario siet illicet ore Ignotum nobis scandens, quodque advenit ALTO.

Proteus eadem est omnino subiecta materia in omnes imagines atque similitudines transformabilis, quibus subinde omnia constituere, ordinare, resumere et discutere possimus, quemadmodum ex eadem cera omnes figuras et imagines suscitamus rerum sensibilium, subindeque omnium intelligibilium signa. Nunc in supposito, quod meo quidem iudicio difficiliter videtur, ipsum experiamur. Constitutum est animo argumentari de mundi aeternitate. Media mihi sunt capienda, quibus de subiecto MUNDUS concludatur haec passio AETERNITAS. Pro more capio Protea famosissimi vulgatissimique carminis partes seu dictiones simplices, easque in medios totidem terminos, quibus tot ad propositi obiecti formam colligam argumenta, transformato. Haec sunt:

Arma, virumque, cano, Troiae, qui primus, ab oris, Italiam, fato, profugus, Lavinaeque, venit, Littora, multum, ille terris, iactatus, et alto.

Primo ex armis significantibus potentiam et instrumenta infinite durantia concludo mundum aeternum.

II. Ex viro actum infinite conservare potentem.

III. Ex cantu, qui refert rerum harmoniam et temperamentum indissolubile et convenientissime perseverantem, qui in mutationibus et vicissitudinibus consistit.

IV. Ex civitate, quae notat mundi rempublicam (nam nihil adversatur) ad corruptionem et interitum; non enim mundo sunt contraria quae in mundo sunt contraria, quia mundi sunt partes et membra.

V. Ex primitate agentis semper et conservantis; primum quippe efficientem, qui est eius immediata causa, oportet esse aeternum efficientem, quia non potest principiatus esse efficiens, nisi ab alio principio antecedente quod verius inde esset principium. Et si consistere oportet in primo cui non est antecedens, omnino oportet idem esse quo non sit aliquid posterius succedens et sit semper causa, quae ablato principiatio non esset principium. Causatum ergo universum necessario duratione causam comitatur universalem.

VI. Ex oris (propter vocis similitudinem, licet sit medium etiam ex re significata, quem non praeteribimus statim), quia verbum oris divini, id est opus Dei effectus omnipotentis manet aeternum; cum enim sit summe verum et valde bonum, valde convenit esse, valde inconvenit non esse.

VII. Ex Italia (quam in regnum seu regionem transfero), quae est regio, locus, templum, in quo laudatur, colitur honoraturque maiestas superna. Desineret Deus esse pater, rex, dominus, providentia, gubernatio, optimitas, si hoc non esset bonum, templum, regnum. Ut ergo ille aeternae magnificandus, ita aeternae magnificans, laudans et enarrans gloriam eius esse debet.

Octavus ex fato, quoniam super universum, quod est totum naturae corpus, non est necessitas, sed ipsa natura est ipsa necessitas. Universum enim neque moveri potest neque alterari, sed motus et alteratio (et consequenter fatum) est in universo, id est eorum quae ipsius et quae in ipso. Omnis item corruptio restitutio quaedam est elementorum, universo autem non haec convenit sicut nobis.

Nonus ex profugio et delocatione eorum quae dissolvuntur, quae in particularibus est possibilis, ut astris et specialiter telluri, universo vero non est locus quo eius partibus extra dehiscat.

Decimus ex littore, nempe termino quodam quo res ad principia sua reflectuntur, et rursus in similis compositionis ordiendae reparantur elementa. Mutatio ergo est, non autem verus rerum interitus. Sic undae maris ita fluunt ad littora, ut et a littoribus refluant.

Undecimus ex multitudine formatorum praetereuntium, quorum materia et substantia vera est una permanens.

Duodecimus ex terris iuxta illud: 'generatio praeterit et generatio advenit, terra autem in aeternum permanet', id est particularia composita mutantur moventurque figurae, species vero et substantia constat invariabilis.

Tertiusdecimus ex iactatione, qua nihil dissilire videtur a corpore telluris, quia mare semper esse tantum videtur quantum fuit, et quod ab uno subtrahitur loco, additur alteri.

Quartusdecimus ex altitudine causae praesidis; non est enim superior causa quae alterare et irritum facere possit quod ipsa voluit, quodque haec non potest sibi imperare quasi nunc aliter sapiens vel melius eminentiusque vel submissius infirmiusque pollens, ut quod semel iussit esse ut bonum, mox iudicet bonum non esse. Quinimo in toto partes sunt aeternae, quae vultu, non substantia variantur. Idem quippe omnino est aqua, vapor, flamma, aer; aer, flamma, vapor, aqua. Neque una forma habet maiorem vim quam alia, vel altiorem conditionem. Si enim ignis omnia resolverit, defectu resolubilis, ultra esse cessabit ignis, atque sic esolutum iterum concrescet, et de concretionem nutriendus (ut nutriripotest) iterum venit ignis, qui hoc ipso quod (quasi altius omnibus imperans) absument omnia, vicissim illa eadem se sub omnibus deficiente restituit.

Eadem omnino terminorum series (alia significatione sumptum) mundum ut tellurem lunamque, quae nobis ab universo distinguuntur, totidem mediis ostendet corruptibilem.

Primo ex armis, id est mediis quibus constant variabilibus.

Secundo propter vires causae particularis et immediate, quae sunt finitae, sicut effectus, subiectum et subiecti potentia est finita; materia enim, forma virtusque telluris est finita, qualitas variabilis, compositio dissolubilis.

Tertio propter eius symmetriam et temperamentum alterabile, quia non talia profert sicut olim animalia. Vel ex cantu vaticinantum: 'movebo caelum et terram' id est mutabo; 'una dies dabit exitio terramque polumque'.

Quarto propter huius reipublicae membrorum dissonantiam.

Quinto quia efficiens et conservans et formans eius est secundarius et dependens, non primus.

Sexto quia habet extra se oras, ad quas et a quibus dependentiam agnoscunt.

Septimo propter vicissitudinem dominii, quae est in imperio formarum; cum enim ex eadem materia sit sol atque tellus et ad idem principiorum genus pertineant, vices mutare possunt, etsi non mutant.

Octavo propter fatum, cui particularia subiiciuntur.

Nono propter effluxum partium possibilem profugarum, quia per aethereum campum alio spargi possunt atque sistere, abire et redire.

Decimo (consequenter ex nono) quia mundus particularis non necessario partes in suo toto cohibet, atque si mare eadem intra littora easdem aquas.

Undecimo ex varietate et multitudine casuum, quibus afficitur omne corruptile.

Duodecimo propter partium conditionem semper variabilem, unde et totius pendet innovatio.

Decimotertio quia ut mobilis est secundum locum, ita et secundum conditiones alterationum, quae motum localem consequuntur; aliter quippe se habere potest hic mundus ad solem et reliquos, et reliqui ad ipsum tum situ, tum officio.

Quartodecimo quia inferius est quiddam, dependens, egens, subdititium.

Ita deinceps aliis faciendum terminis et mediis, qui iidem accedentes non eodem accedunt ordine et sorte.

Facilitatem rei quilibet potius videre potest quam imitari propter defectum artis argumentativae et inventionis eius, cui in uno capite "Lampadis logicae" succurrimus. Stat ergo probatum ut in omnes se Proteus tum sensibilibum tum non sensibilibum significativas et praesentativas se transferat imagines, hoc sigillo et arte Lullianam adiuvimus, et a contemptu divinum naturaeque alis supervolitans illud alius inventionis genus liberavimus.

CAPUT VI

Sigillum V. Catena.

Ordine naturae quoties non iuncta ferentur Devia, nostra valet solide vincire catena. Heic etenim in cyclos ubi sunt migrantia membra Sic tangunt, nectunt complectunturque vicissim, Ut caudam primi capite arripiente secundi Praevia perpetuo pariterque sequente premantur, Quo liceat tandem insinuari cuncta per unum. Entia se gradibus sunt consequitantia certis, Linea ceu monstrat caelo quae pendet ab alto, Quam Iovis immittit manus et melioribus Homerus Comprendit caecus luminibus ille catenam, Quae certis numerum gradibus complet specierum, Ut superum supero connexum sic siet imum, Quo gradus infernae speciei quisque supernus Affinisque imus superae concurrat in unum. Cyclus signorum obliquus tibi, qualis in alto Siderei inflexus mundi confingitur orbe Bis senis fulgens campo in coeleste figuris, Nomina naturae complectitur ordine multo. Velleris aurati pecus heic Taurum petit altis Cornibus, Europae vector sublatus in iram Irruit in pueros immani fronte Gemellos, Hos trepide profugos affines protinus undae Excipiunt, pulsus Lympharum Cancer alumnus Raptim atque oblique reptans villosa Leonis Ora subit, rictu qui percitus inde feroci Virgineum violentus avet lacerare leporem; Hanc petit, illa fugit, cui Librans subsidiatur. Infausto interea pede Nepam calcat et ipsum Cuspis adunca ferit, Medicum vocat ergo sagittas Intente hirtutum qui dirigit in Capricornum, Vulnere praecipitem in salsas se hic concitat undas. Piscibus ergo Aries facit hunc primarius escam.

NOTA CATENAE PRIMA AD IMAGINES RERUM.

SECUNDA AD IMAGINES NUMERORUM.

Si numeri figurati iuxta lucem et virtutem tertii sigilli fuerint, non solum optime tibi constabunt sui specula, rerum sensuumque et signorum imagines, sed et vario concatenationis ordine perpetua rerum fient conceptacula.

Heic mihi occurrit quod secundo est addendum sigillo, si verborum signa debeant esse numeri. Eorum circulus, seu digitorum distinctio manibus compleatur atque pedibus, qui characterem viginti formarum et totidem materiei genera referat.

CAPUT VII

Sigillum VI. Arbor.

Cuius radices referunt truncusque catena Ramoque in seriem mox multiplicantur eandem. Nam velut ascensu ac descensu ibi singula captas, Heic etiam ad dextram convertere atque sinistram, Ut notus veniat tibi cortex atque medulla, Introrsum, extrorsum, antrorsum, capiesque retrorsum, Radix, stips, ramus, palma, frons, semina, flores. Iccirco in pyramim surgentem cerne figuram, Unde est iudicium crescens, intentio dives; Nam quaecumque voles aliorum de monumentis Lumine deque tuo comprehendere et ordine vero Inquisita dari vel perquirenda citari, Istius ad normam plantae revocanda iubemus. Heic sunt radices quae sunt ab origine prima, Aio principium, fundans, causa atque elementum. Ad stipitem referas quantum est essentia et esse, Sint varii appulsus rami, virtutis honores Significant flores, effectus fructibus aptes, Frondes quae refovent ornantque stantia circum. Post haec unius circum radicibus tensis Crescere plantarum faciat circum undique prolem. Provenit hinc magnae species celeberrima sylvae, Arbore ab hac fructus conlegit Lullius olim Alterius plane generis, quia scibile sylvae In membris vidit. Radix sensata potestas, Est autem nobis praesertim interna fidesque. Problema ad stipitem geminum referamus, ut ille, Quorum alter rigido in cineres rationis ab igne Solvatur, dignis alter vigeatque alimentis.

Raymundus Lullius "De arbore scientiae" librum edidit, qui ad inventionem et ordinem in suo genere primarius est. Res consideratae in illo et doctrinae ordo cum suis definitionibus pro sui temporis iniuria futiles sunt atque vanae, sed ea quae ad substantiam inventionis spectat forma a paucis comprehensa talis certe est, qualem illi divinitus elargitam facile possim credere.

Differt ab illa arbor nostra, quia haec solida est, illa plana, nempe sicut pyramis differt a triangulo, corpus a superficie. Ideo illa promit inventionis viam per altum et latum, haec vero etiam per multiplex profundum. Atqui illa est mater, haec vero filia quoad opus inventionis attinet formalis; de materia quippe scientiarum speculatarum non est quod Lullium consulamus. Quod vero ad alias animae potentias intellectivas attinet quasdam, alius generis omnino haec arbor est, de quo certe ne cogitasse quidem Lullius apparet.

De circulari et quadrato encyclo.

Sub umbra nostrae arboris comprehendatur circulare encyclium, cuius figura est circulus primum in duas divisus parteis, ut in A et B, subinde singulae earum in duas alias, ut A in C et D, rursus C migrat in duas E et F, et ita deinceps; ubi sicut ramus A continue bimembri sectione crescit et amplificatur, ita et B, unde in circulum figura augebitur ad extremas usque differentias. Eiusdem propria figura expressa est in iis quae "De minimo", et intitulatur HORTUS seu VEXILLUM SOLIS.

Sic natura parens proprii discrimine bini Incedit; duo sunt etenim contraria prima, Quorum e fonte cadunt duo proxima, lux tenebraeque, Frigens et calidum, deinde hinc spissum et tenue; inde Connexis ex iis atque una complicitatis In cyclum rerum surgunt discrimina semper.

Differt ab arbore, quia figura haec plana clausa et rotunda est, illa vero non regulari est definitoque termino solida.

Quadratum vero encyclium primo circa unum capit terminos quatuor, secundo circa singulos illorum quatuor secundos, tertio circa singulos quatuor secundorum quatuor alios tertios.

Ut circum solem quatuor sunt corpora lunae, Quorum puniceo splendens cluit illud ab ortu, E regione aliud qua sol caput abdit in undis, Hoc ubi sol positus contractas concipit undas, Finibus est reliquum adversis Erymanthidos ursae; Deinc quatuor stellas nitidi soror aemula Phoebi Ordine quaeque suas circum describit eodem Luminis in molem basilisci oculique iuvenci; Signis interea paribus submultiplicantur Quaelibet, ut totidem semper conformibus apte Vallatur, veluti cuique est sua causa quaterna. Mox quatuor capiunt rationes singulae earum Divinam, physicam, logicam, propriamque Mathesi. Ac prius est primum quod terminus, ortus, origo, Hoc sequitur medium, nempe actio, motus iterque, Inde opus est tanquam finis seu terminus in quem, Hunc sequitur formans rerum conceptio mentem. Quae proprio capiuntque modo praedicta, nec ipsis Atque aliis desunt mille ulteriora quaterna.

CAPUT VIII

Septimum sigillum. Indutor.

Atria dena dabo variis distincta locorum Ordinibus, nec non variis ornata figuris. Heic homines, illic hominum vexilla reponam, Organa sunt alibi manibus nectenda sinistris, Collo, pectoribus, tergo, attingendave forsitan, Sedibus inque aliis operum mox signa locabo. Sic adstans, situs ac locus et possessor, et eius Casus sorte dabo numeratos commodiore. Hinc elementa capis, quibus omnia constituuntur Et numeris conflata suis praesentia fiunt. Sufficit ut bis dena sient data singula eorum, Ut de simplicibus formetur partibus omne.

Formatio seu figuratio, si fiat ex primis combinationibus elementorum, minore fiet distractione, sed maiorem requirit imaginum (numerosiorem nempe) apparatus; si vero (ut heic docemus) ex primis debeat fieri elementis, maior est aliquanto distractio, sed minore perficitur apparatu. Terminos ex atriis tibi facile colligere poteris, sic tamen ut pro Calchante, Oedipo, Tiresia et aliis, ex facie tibi notos et sub talibus nominibus et officiis definitos accipias.

TYPUS NEGOTII

Apollo Venus — Redimitus Involuta — Lauro Nube Equitat Ornat — Leonem Capram — Evertentem Tondentem — Fundamentum Herbas — Tentorii Horti — Militis Virginis — Accensum Evulsas

Sic numinum viginti, quae novem accidentium speciem capiant iuxta descriptam formam singula, mensam tibi duplo longiorem quam latam sternes. Talia vero accidentia sint, ut cum omnibus omnia componi possint, haud inquam ad naturae, sed ad imaginis conflandae convenientiam. Operae quippe precium est heic, ut Venus et Apollo omnium reliquorum vexilla, organa et opera subire cum aliis possint circumstantiis.

Pro apparatu et accidentium significatione retinenda loca viginti cum totidem (hoc modo, quo Venus formata cum Apolline est) formati imaginibus sufficiunt.

CAPUT IX

Sigillum octavum. Horizon.

Sedes si quando bis denae concipiuntur, Additur una quibus digno pro munere tantum, Atria quadrata quae sint effincta figura, Quorum de medio titulus rei conspiciatur, Qui varias vario caeli de cardine voces Personet. Ecce Leo primam quia spectat ad ortum Emittit vocem, media e regione secundam, Tertia voxque fremit qua purpura Tethyos antri Contegit auratum currum, at spectando Bootem Diversa a reliquis quinta rugit. Accipe signa Horum quae voci accedentia consona fiunt. Spiritus adstabit posthaec per singula quinus Quinas ad partes, quales non ulla magorum

Arbor Mensa Focus Statua Incus Fossa Tribunal Forn8 Lectus Obex Incus Pyramis Rota Saxum Fons Puteus Stabulum Trabs Currus Cymba Sepulcrum

Cantio discutiatur, quino celebres genere artis. Quisque subinde alios habeat, natum famulumque, Consortem et socium, quorum sibi singula quisque, Dum certos artis ad gestus ibit, habebit Appropriata, quibus pars adicienda notatur, Nempe LMNRST composita frequenter Esse volunt unus laterales quilibet angulus Ergo duos habeat, tandem ut bis sena reponent Adiecta, ut forsitan totidem vel plura requiratur Materia.

Sed quid opus numerum frustra sic crescere, quando Non subeunt pariter quaesita ex omnibus omnia? Ergo notemus eas, quae non sunt usque frequentes. Ex illis species triplici discrimine terna Significata dabunt, ubi sunt dextra atque sinistra, Ac sursum spectant, aut (si vis) forte deorsum. Haec ubi perfecte sunt disposita atque retenta, Mox omnes cunctas poterunt adcurrere ad oras, Pluribus atque eadem simul uno tempore adesse Possent locis nihilum prohibet, quia sic speculares Esse valent formae, ac spectari a millibus unum, Singula ut accipiant tum demum munia cuncta. Uni aio proprium venit appropriabile cunctis, Tunc ubi sit duplex campo fabrefactor in uno Voces dat quatuor, tres si uni

adsistat agentiAut velut adiutor vel tamquam testis inanis.Porro cave plures ne consistant sine nexu,Quatenus alterius gestus procedat ab huius,Mutuo seque actus respectu consequentur.

CAPUT X

Sigillum nonum. Agricola.

Agricolam cuicumque volo campo super esse,Multiplicem circum quem vallant organa ad usum.Munia textoris sunt pluria et organa plura,Pluria fabrorum, sutoris pluria. QuareCasa tribus quatuorve siet distincta ministrisEiusdem aut varii generis, quo quaelibet unamIntegre formam referat. Unum atque vicenaOrgana significant totidem quae consona dixi,Quintuplici quinam referant pro sorteque vocem,Materies totidem quoque formis subiiciatur.Dein quid agat videas, quo versus queisque relatis.Namque huius generis capit omnia spiritus, atqueAdducit quidquid pro commoditate reposcis;Omnia convertit quae adcurrunt, omnia promitIntus habens, duplex quoniam microcosmos habetur.Formatore mundi et quidquid formabile ab illo,Seu sit agens seu sit patiens seu sit meditator,Miraclum dixit magnum Termaximus olim.

Unam quattuor laterum singula in cubili continere cum opifice intelliguntur officinam, cum paratis et in loco ordinatis instrumentis. Pro triginta accinentium et duodecim concinentium numero quatuordecim atque duo propria vel adpropriata fiant singulis omnia; neque enim omnes artes ita multiplicia per se capiunt opera et instrumenta. Ad hoc succurrent tibi ea quae campi et atria complectuntur et complecti commode possunt. Vide Atrium Agricolae.

Si innumeris egeas sedibus, iisdem tamen opificibus uti poteris et officinis; sed a rerum et operum similitudine cave. Alium ergo eaedem officinae alibi Solem habeant.

Praestat hoc sigillum ut ubi numerata sunt verba, ut argomentorum media et catalogus quicumque, quacumque personet lingua, in tabellis facile connumeratis legi possint. Quindecim quos habes campi duobus servire praesidibus possunt, ad trigenarium usque numerum: si sex in campo media vel dextra vel alia duobus duplici forma et ratione capiantur fiant adcommodata. Stans vero vel sedens opifex notabit subinde sequacem vel praeviam sonantem in combinatis ex duplici elemento. Caeteris conformiter providere heic atque alibi potes.

CAPUT XI

Sigillum X. Caelum.

Flammiferi ut valeas describere septa profundi,Ista formarum series ratione retenta estPartibus in propriis, cyclis si forte duobusTotum dispescas magnis, quibus undique rectusAngulus est gemino quatuorplex de cardine surgens;Inde etiam in geminas quadrantum quoque solutoPartes, diveniet succinctior ista facultas.Nam quanto in plures hoc parteis distribuetur,Tanto opus occurret securum ac promptius ultro.Porro si sena in triquetra scindetur horizonUnus, et in totidem partes discinditur alter,Et basibus terrae finem det fimbria, vertex(Qui centrum est punctus) communis terminus horum.Concipe dein certa sextantes in regioneSensibili, et lateri proprius comprende figurasEt numeros. Domus una potest comprehendere totum.

Nomina partium caeli sunt triangulus orientis, cuius cuspis est punctus quinque etiam aliis triangulis communis, super vertice (quem punctum zenit appellant Arabes, et oppositum illi nadir); latus vero unum sit ab eodem puncto arcus usque ad punctum quo ecliptica secat horizontem, basis ab eodem puncto usque ad punctum qui terminat sextantem lineae horizontis, reliquum latus ab hoc termino ad zenit verticalem punctum intelligo. Sic pro loco particulari caelum mihi in duodecim partes secabo. Sed ad hoc facit noster quem ordinavimus simplicissimus triangulus. Ad generalem vero designationem termini vulgares duodecim signorum capiuntur ad polos zodiaci et lineam eclipticam, vel ad polos mundi et lineam aequinoctialem.

CAPUT XII

Sigillum XI. Orbita caeli.

Describit cyclos caeli orbita si placet octo,Qui facile in partes duodecim distribuentur,Ac totidem referent caeli vario ordine signa.A centro radius parteis distinctus in octo,In quibus (ut vulgus) septem describo planetasPlures, aut omnes: serie monstratur apertaUt det circuitus radii formata supernePerpetuo varie membra haec quae substituuntur.Circuitus radii quando unus eritque peractusAplanum primus fuat ultimus, inque supernumFerto locum cunctis quod erat submissius istud.Et gyret circum radius deinceps sorte secunda,Cui sic succedat sors tertia, septima tandem.Post haec quae facta est membrum variatio ob unumProcedat geminis prima pro sorte propinquis.Mox interiecto duo se comitentur ab uno,Pluribus inde siet consortibus itio, ad usque.Omnes ad numerum revocaris hasce figuras,Quo perquisitae species tibi significantur.

CAPUT XIII

Sigillum XII. Interpres.

Atria constituam interpretes bina atque vicena, Quae totidem capiant aptata cubilia parteis, In quibus ut varii cultores constituentur, Omnia quae trina constant radice dabuntur.

Atria XXII.

Atria sunt Pyramis, Fons, Lucus, Porticus, Ara, Antrum, Falx, Putens, Pinnaclum, Mensa, Lavacrum, Caementum, Sedes, Fornax, Specula, Arca, Columna, Flumen, Vexillum, Tormentum, Crypta, Sepulchrum.

Cubilia XXII.

In quibus et forma tibi sunt Cubilia eadem, Principiis unus variis servabitur ordo, Nempe quod est Atri nomen primumque Cubile Accipias veluti post Cryptam cerne Sepulchrum, Tertia succedit Pyramis, Fons quartus, et ultra. Ordine sic vario consistunt atque in eodem, Atria queis animae donantur cognita turba Sutor, Piscator, Luctator, Miles, Amator, Impressor, Mango, Textor, Pincerna, Bubulcus, Pictor, Nauta, Olitor, Tonsor, Caupona, Balatro, Vinitor, Aurator, Tinctor, Lictor, Pugil, Auceps. Commoda quadrata est bene notis mensa vicenis. Ac binis constans scalis, et singulae earum distinctae gradibus totidem sunt; ut spacia illa Principe praeposito mensae compono sub uno Absque alio adiecto, radices dant tibi ternas. Quolibet ergo pares sub principe sternito mensas Dimetiens dextrum connectens atque sinistrum Anglum descendu obliquo tibi cuncta notabit. Est ergo primo Praeses, Campusque secundo Spectandus sursum recta, rectaque deorsum. In certo scalae eiusdem spacio domus ipsa, Quae ad dextram signata datur vel forte sinistram. Istinc cuncta tibi succurrent nempe videnti Quid faciat victor. Pugil in Fornace Columnae Ut variis commixta nodis simulacra locisque Omnia monstrabunt quaecumque occasio praestat. Signaque servorum quarto quintoque locanda. Antequam vestibulum facile accedentia possunt, Affectusque aliqui vel formae significari, Si primo a campo Sutor proprioque movetur, Atria quae subeat spectabis, quodque cubile Quidque ibi constituat, ferat, actitet, inveniatur.

ABCD quadratum est figura duorum et viginti atriorum, iuxta elementorum Hebraeorum numerum. Ab A usque in B per latum C, ut nomina 22 (singulorum totidem constantium domibus descendo) atriorum; ab A versus C, et B versus D, per profundum sunt nomina singularum domorum in atriis; ab A versus D, vel B versus C, per transversum est nota graduum descensus per diametrum.

CAPUT XIV

Reliquorum sigillorum compendium.

Qui declaratorum sigillorum peritiam habuerit, et per se ipsum (si vel mediocri praeditus erit ingenio) ad reliquorum una vel alia via inventionem et apertionem devenire poterit. Non est ergo quod in reliquis diligentius occupemur explicandis.

Sigillum tertiumdecimum. Principes.

Duodecim habet cubilia zodiacus, quorum singula varietate rerum celebria sunt, quia membra duodecim atriorum vel camporum distincta concipiunt et ordinata. Haec pervagando Saturnus agens, patiens, dans, recipiens, uno vel alio affectus modo, indicabit tibi ex casibus accidentibusque suis sui naturam modo solus, modo cum Iove, modo cum aliis singulis vel pluribus incedens.

Quartumdecimum sigillum. Rota Fortunae.

Sunt quattuor lusores, quorum singulis campum tribuo cum seminibus ex atriorum vel [vel] cubilium horreis electis. Primus habet campum A, secundus campum B, tertius C, quartus D. Proiicit primus stultum; stultus ergo primi campi sedem occupabit. Secundus equitem; eques secundi campi sedem accipiet primam. Proiicit tertius pontificem, proiicit quartus mortem, angelum, regem.

Quintumdecimum. Alea.

Eundem rex coronat, pontifex ungit, eques arripit, mors perimit. Itaque et in eodem permanens vestigio, variis affectus casibus, indicabit omnia.

Sextusdecimus. Campus Circaeus.

Quattuor sunt qualitates AEIO, quarum quattuor sunt in elementis possibiles combinationes: AI calidum et humidum, AO calidum et siccum, EI frigidum et humidum, EO frigidum et siccum. Pro iis sunt quattuor campi. Varii subinde sunt gradus qualitatium. Pro iis ergo in singulis camporum varia sunt atria, et in atriis varia [in] secundum proprium ordinem cubilia, in quibus cuiusque rei tibi occurret imago. Et non est possibile vel facile, ut quem uno in loco attente videris (cum operis inquam applicatione) in alio vidisse te possis existimare. Ita de reliquis enumerandarum rerum generibus ad suas classes referendis providebo.

Aesculapii domus. XVII sigillum.

Est atrium quod inferni vestibulum vulgo dicitur, ubi pallentes habitant morbi et suis se promunt facillime vultibus et ordinibus. Sunt alibi ciborum, herbarum, olerum, lapidum, succorum, radicum, simplicium et compositorum, mensae, horti, thecae, officinae, lagenae, a quibus per Aesculapium manuducti carpunt.

Nomenclator. XVIII sigillum.

Habitus, casus, instrumentum, actio et attributae cuique circumstantiae, ex elementorum combinationumque habitis significatis, proprium externis insinuabit nomen.

Historia. XIX sigillum.

In uno videt atrio suo collocatos per ordinem principes Plutarchus. Horum inde singulos deducens, per ornatum ordinatissimumque campum promovet, et singulos docet suo tractare partes ordine. In illis quam varie varii affici possunt, quis non videt?

Lex. XX sigillum.

An non ita sub volumine libros, sub libris titulos, sub titulis leges, sub legibus illarum paragraphos accipies?

Physica. XXI sigillum.

Pro libris Hippocratis ad certum numerum habeo hypostases, quae pro subiectorum ordine se gerentes quid est quod non facile perficiant?

Mensor. XXII sigill.

Habeo terminorum simplicium notas sene denotante triangulum, geminis significantibus parallelas, lancibus aequalitatem, aliis alia conformibus quae non sunt multa. Inde componuntur (quae in quindecim veniunt ordines) elementa. Sigillum XXIII. Tempus vocis.

Vox antecedens unam, medians aliam, finiens aliam habet domum. Domus habet quaeque quatuor angulos, et angulus duo latera; ibi duodecim sunt elementa: Per domos ad singulas domorum partes vagantur antecedentes quinque, mediantes quinque, complentes quinque, cum propriis differentiis et casibus, adiuti Catena, Numeratore, et si libet aliis uno vel pluribus sigillis.

Sigillum XXIV. Pater furis.

Furis pater est populus A quantitas, B qualitas, C locus, D situs, E motus, F tempus, G concordantia, H differentia, I contrarietas, K habitus, L privatio, M datio, N acceptio, O actio, P passio. Coeat unum elementum cum aliis et singula cum omnibus dupliciter, et habebis parentes eorum signorum pro iis quorum non potes habere imagines. In quantitate percipe numerum et magnitudinem, in qualitate clarum et obscurum, et in aliis similiter.

Sigillum XXV. Fur.

Fur ad decem aperte respicit differentias: A partem totum, B magnum parvum, C simplex duplex, D altum imum, E ante retro, F dextrum sinistrum, G internum externum, H rectum obliquum, I tardum velox, K principium finem, L medium extremum, M perfectum imperfectum.

Sigillum XXVI. Socius furis.

Habet furis socius in capite et manibus saltem indicatoria signa: A oculos, B palpebras, C os, D dexteram manum, E sinistram, F frontem, G genam, H aurem dextram, I sinistram, K capillos, L mentum, M in manibus habet digitorum numerum implicationem, explicationem, applicationem. In diversis item faciei partibus simplice tactu, scalptione, frictione. Os tussit, halat, excreat, ridet, dilatatur, contrahitur, aperitur. Suos habent supercilia motus et oculi. Concurrens unius subiecti varietas cum unius et alterius subiecti singulariter vel pluraliter varietate; non est certe quem non complere possit numerum. Beda vulgavit rationem, quae omnes numerorum differentias in digitis explicat et articulis. At fur noster omnes explicat (nemine nisi conscio socio ipsius, de turbae medio) intentiones, et eas quae sibi propriissimae sunt tanto facilius.

Rhetor. XXVII sigillum.

Quattuor et viginti munitus adtributis curiam duodecim principum rhetor ingreditur, ut illi omnes in triplici operis adsistant genere. Porro in iudiciali princeps illi primarius est Iuppiter, in deliberativo Sol, in demonstrativo Pallas. Adiuvant illum alia sigilla, et prae reliquis forte Agricola.

Presbyter. XXVIII sigillum.

Ditescit presbyter in campo generantis, parturientis, exeuntis, levantis, iudicantis, regis, numerantis, patientis, citharistae, sapientis, cupidinis, prophetae, divini, tragoedi, pueri, bovis, aquilae, leonis, Romani, Iudaei, agentis, et aliorum. Quorum singuli per cubilia centum peragrantes nihil est quod Catena et Theuti Abaco suffragante nequeant implere.

Polyhistor. XXIX.

Polyhistor, id est grammaticus si possit latine dicere commode, vel pro maioribus rarioribusque deliicis graece, de omnibus in controversia et disputatione positis deliberare potest, cum sit doctus. Docebit autem non fallendo genera nominum vel duarum horarum spacio perfecte in tribus classibus, solis, lunae et caeli; nempe maris, foeminae et neutrius; communi universoque genere in foribus et in atrio ante fores relictis. In classium partibus peregrinantes suarum imaginum invenient (in eorum quae significantur vultu conspicuarum) multitudinem. Pro verborum coniugatione quatuor habet complexorum et totidem exceptionum atria, quae propriis vivificantur animabus, et quae totidem Catenante vel Theuto duce percurrunt animati. Eadem aliis suis necessitatibus arte succurret, ut triduo facile perficere possit, quod in anno alioqui (enixius etiam laborando) promittere non auderet.

Combinator. XXX sigillum.

Et quis inventionum in hoc et similibus et omnibus generibus modus esse potest, ubi unius sigilli forma, materia, virtus, media, operatio, effectus atque finis cum iisdem, similibus, diversis contrariisque aliorum sigillorum coeant et diversa coordinatione discurrant?

INDEX CAPITUM EORUM QUAE IN TRIBUS HISCE LIBRIS CONTINENTUR.

LIBRO PRIMO. CAPUT

- I.
- De luce, radio et speculo. II
- De iis quae ad speculum et in speculo. III
- Variorum notaminum rationes. IV
- Omne notamen ad atrium sensus et ad tribunal visus revocandum. V
- De imaginum momento physico, mathematico, logico iuxta universas modorum istorum acceptiones. VI
- De distinctione imaginum et signorum. VII
- De imaginibus rerum. VIII
- De modis quibus variae fiunt figurationes et indicationes. IX

Aliae quaedam effigiandi et imagines deducendi rationes continentur in iis quae exaratio Chaldaea habet in Mnemosynes nostrae templo. X
De imaginibus verborum seu vocum et dictionum. XI
Conditiones, quibus imagines subiecto obiectoque melius adhaerent, in templo sic expressimus Mnemosynes. XII
De luce imaginum vehiculo. XIII
De subiecto imaginum. XIV
De effectore imaginum. XV
De horreo specierum et ianuis illius. XVI
De firmatoribus imaginum. XVII
Aphorismi ex conditione visus, visibilis, medii et loci.

**SECUNDA SECTIO.
DE LOCIS, ORDINE, CHAOS, COORDINATIONE, COMPOSITIONE, COMPLEMENTO ET
DISTINCTIONE SPECIERUM.
CAPUT I.**

II
De locis specierum. III
Forma atrii. IV
De numero et nomine atriorum. V
Locorum divisio, quorum communia quintuplicem relationem suscipiunt aditu orientali, occident., merid., septent et medio. VI
Loca adiectiva atrii altaris quinque formis variabilis ex quintuplici adsistentis situatione. VII
De possibili adiectione pro trigenarii complemento. VIII
De ordine specierum. IX
Duodecim adcinentium cubilia. X
Triginta concinentium cubilia. XI
Imagines in cubilium minorum centro conspicuae. XII
Explicatio imaginum sensibilibum, primo aliarum actione adcinentium. XIII
Secundo aliarum concinentium. XIV
De firmatione specierum per catenam. XV
De conditionibus partium in domibus, atriiis et campis observandis. XVI
De compositione specierum, seu imaginum configuratione. XVII
Tertium compositionis exemplum. XVIII
De primo specierum complemento. XIX
Forma compositionis. XX
Vox Platonica de duplici sensu intellectus formatore et harmonia.

**DE COMPOSITIONE IMAGINUM LIBER II, UBI DE PRINCIPUM IMAGINIBUS ET PRIMUM DE
IIS QUAE IOVIS.
CAPUT I.**

II.
Aliae imagines quae apparent in Campo Iovis. [Prima quae Iunonis dicitur.] III
Iovi adsistentia. Antecedentes. IV
Imagines Saturni. V
Imago Martis. VI
Imag Mercurii. VII
Palladis imag. seu Minervae. VIII
Imag. Solis seu Apollinis. IX
Aesculapii imago et Chironis. X
Circis imago. XI
Arionis imago et Orphei. XII
Solis imago. XIII
Lunae imagines. XIII
Imagines Veneris. XIV
Telluris imagines. XV
Epilogatio et Applicatio.

**DE COMPOSITIONE IMAGINUM LIB. III, QUI EST DE IMAGINIBUS TRIGINTA SIGILLORUM.
CAP. I.
Campi Zoroastri.**

II.
Imago primi sigilli. Abacus Theuti. III
Imago secundi sigilli. Vexillum. IV
Tertium sigillum. Numerator. V
Quartum sigillum. Proteus in domo Mnemosynes. VI
Sigillum V. Catena. VII

Sigillum VI. Arbor. VIII

Septimum sigillum. Indutor. IX

Sigillum octavum. Horizon. X

Sigillum nonum. Agricola. XI

Sigillum X. Caelum. XII

Sigillum XI. Orbita caeli. XIII

Sigillum XII. Interpres. XIV

Reliquorum sigillorum compendium: XIII. Principes, XIV. Rota Fortunae, XV. Alea, XVI. Campus Circaeus, XVII.

Aesculapius, XVIII. Nomenclator, XIX. Historia, XX. Lex, XXI. Physica, XXII. Mensor, XXIII. Tempus vocis, XXIV. Pater furis, XXV. Fur, XXVI. Frater furis, XXVII. Rhetor, XXVIII. Presbyter, XXIX. Polyhistor, XXX. Combinator